

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА №3 С. ЧЕРМЕН»
МО- ПРИГОРОДНЫЙ РАЙОН РСО-АЛАНИЯ**

Согласовано
Заместитель директора по УВР
Протокол №1
От «___» _____ 2023 г.

Утверждаю
Директор МБОУ «СОШ №3»
Протокол №1
от «___» _____ 2023 г.

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ПО ИНГУШСКОМУ ЯЗЫКУ
«РАЗВИТИЕ ИНГУШСКОЙ РЕЧИ»
ДЛЯ 8 КЛАССОВ**

НА 2023-2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

Составитель: Тангиева Л.И.

Рабочая программа внеурочной деятельности по развитию ингушской речи в 8 классе.

Рабочая программа внеурочной деятельности по ингушскому языку в 8 классах составлена на основе Регионального базисного учебного плана для ОУ РИ, которая предусматривает 68 часов для обязательного изучения учебного предмета «Ингушский язык» на этапе среднего (полного) общего образования. При составлении планирования уроков ингушского языка в 8 классе использована

Программа по ингушскому языку общеобразовательных учреждений Республики Ингушетии под ред. Зязиковой Л.Б – Магас 2012 «Г1алг1ай мотт: 8класс:

Учебник 8 класс. Автор –составитель :Оздоев И.А.. Р. И

Информационно- методическая функция позволяет всем участникам процесса получить представление о целях, содержании, общей стратегии обучения, воспитания и развития учащихся средствами данного учебного предмета.

Организационно-планирующая функция предусматривает выделение этапов обучения, структурирование учебного материала, определение его количественных и качественных характеристик на каждом из этапов.

Цели обучения

- Воспитание гражданственности и патриотизма, любви к русскому языку, сознательного отношения к языку как к духовной ценности, средству общения и получению знаний;
- развитие речевой и мыслительной деятельности, коммуникативных умений и навыков; готовности и способности к речевому взаимодействию и взаимопониманию, потребности в речевом самосовершенствовании; в освоение знаний о русском языке , его устройстве и функционировании в различных сферах и ситуациях общения: стилистических ресурсах, основных нормах русского литературного языка и речевого этикета: обогащение словарного запаса и расширения круга используемых грамматических средств;
- формирование умений распознавать, анализировать, классифицировать языковые факты, оценивать их с точки зрения нормативности и соответствия сфере и ситуации общения; осуществлять информативный поиск, извлекать и преобразовывать необходимую информацию;
- применение полученных знаний и умений в речевой практике.

Достижение вышеуказанных целей осуществляется в процессе формирования коммуникативной, языковой и лингвистической (языковедческой) , культуроведческой компетенций.

Коммуникативная компетенция – знания, умения и навыки, необходимые для понимания чужих и создания собственных высказываний в соответствии с целями и условиями общения и обеспечивающие вступление в коммуникацию с целью быть понятым.

Языковая и лингвистическая (языковедческая) компетенция – это знание основ науки о языке как системе, владение способами и навыками действий с изучаемым и изученным языковым материалом.

Культуроведческая компетенция – это знания, умения и навыки, необходимые для усвоения национально-культурной специфики русского языка, овладения русским речевым этикетом.

Место предмета

На изучение предмета отводится 2 часа в неделю.

Требования к уровню подготовки учащихся к окончанию 8 класса . Учащиеся должны знать:

В основные сведения о языке, изученные в 8 классе

- изученные языковедческие понятия, разделы языкознания
- основные единицы языка, их признаки.
- смысл понятий: речь устная и письменная , монолог и диалог. Сфера и ситуация речевого общения;
- функционально-смысловые типы речи, их признаки.
- основные нормы ингушского литературного языка (орфографические лексические , грамматические орфографические , пунктуационные) изученные в 5-8 классах, нормы речевого этикета.

Учащиеся должны уметь:

- различать изученные стили речи
- определять тему, основную мысль текста, функционально –смысловой тип речи анализировать структуру и языковые особенности текста.
- опознавать языковые единицы, проводить различные виды их анализа, *аудирование и чтение*
- адекватно воспринимать информацию устного и письменного сообщения
- владеть разными видами чтения (изучающее, ознакомительное просмотровое извлекать из различных источников пользоваться лингвистическими словарями справочной литературой
- воспроизводить текст с заданной степенью
- создавать текст заданного стиля
- свободно и правильно излагать свои мысли в устной и письменной форме соблюдать нормы построения текста- адекватно выражать свое отношение к фактам и явлениям окружающей действительности, к прочитанному, увиденному, услышанному
- соблюдать в практике речевого общения основные нормы ингушского литературного языка
- Соблюдать в практике письма основные правила орфографии и пунктуации
- соблюдать нормы ингушского речевого этикета.

п\№	Урокий темаш	Сахья-таш	Ха
I.	Наъна меттах дола дош.	1	
1.	Наъна меттах дола дош.	1	
II.	Кердадаккхар.	7 + 2	
2.	Шолха алапаш.	1	
3.	Деша оттам, дешт1ехье.	1	
4.	Синонимаш, омонимаш, антонимаш.	1	
5.	Сочинени.	2	
6.	Цхъанкхийтта дешаш, Предл-и.	1	
7.	Яржанзеи яржаи предл-еш. Чоалхане предложенеш.	1	
8.	Ц1ердош, белгалдош.	1	
9.	Тахкара диктант.	1	
III.	Лексика.	2	
10.	Массане а пайда эца дешаш. Профессионални дешаш.	1	
11.	Т1аййца дешаш, ширеи кердеи дешаш. Фразеологизмаш	1	
IV.	Морфологеи орфографии.		
	Къамаъла доакъоох бола кхетам кердабаккхар.	1	
12.	Къамаъла доакъоох бола кхетам.	1	
V.	Таърахъдош.	11 + 4	
13.	Таърахъдешах бола юкъара кхетам.	1	
14.	Таърахъдешай формаш, тайпаш. Массали, декъара таърахъдешаш.	1	
15.	Изложени.	2	
16.	Гулдара, белгалза-массали таърахъдешаш.	1	
17.	Арг1ан таърахъдешаш.	1	
18.	Цхъалханеи, чоалханеи, оттамеи таърахъдешаш.	1	
19.	Массали таърахъдешай легар.	1	
20.	Сочинени.	2	
21.	Арг1ан таър., уж хъахилар, цар легар .	1	
22.	Таърахъдешаш хъахилар, уж яздар бокъонаш.	1	
23.	Таърахъдеша синт. г1улакх.	1	
24.	Таърахъдеша тохкам бар.	1	
25.	Тахкара диктант.	1	
VI.	Ц1ерметтдош.	14 + 2	

.26.	Ц1ерметтдош , цун синт. г1улакх.	1	
27.	Йовхый,т1адерзара ц1ерметтдешаш.	1	
28.	Т1аозара,т1аозара -т1адерзара ц1ерметтдешаш.	1	
29.	Изложени.	2	
30.	Гойтарей хаттарей ц1ерметтдешаш.	1	
31.	Кьоастамей кьоастамзей ц1ерметтдешаш.	1	
32.	Дацара ц1ерметтдешаш.	1	
33.	Йовхыйи т1аозарей ц1. йовхъаши цар легари.	1	
.34.	Т1адерзарей т1аозара-т1адерзарей ц1ерм. йовхъаши цар легари.	1	
35.	Гойтарей кьоастамей ц1ерметтдешай легар.	1	
.36.	Хаттарей кьоастамзей ц1ерметтдешай легар.	1	
37.	Дацара ц1ерметтдешай легар (цхьадолчар).	1	
38.	Ц1ерметтдеша тохкам бар.	2	
.39.	Диктант.	1	
VII.	Хандош.	19 + 1	
40.	Хандош,хандеша белгалза форма.	1	
41.	Хандеша йола ха,йоаг1а ха.	1	
42.	Хандеша яха ха.	1	
43.	Хандеша кепаш.	1	
44.	Цхьадола хандешаш таър., кл. хувцадалар.	2	
45.	Хандеша соттамаш. Белгала соттам.	1	
.46.	Т1адожора, бехкама соттамаш.	1	
47.	Лара , хаттара соттамаш .	1	
.48.	Хандешашца дацардешаш (ца, ма), дацара белгалонаш (-ц,-ац,-за) нийса яздар.	1	
49.	Сочинени.	1	
50.	Хандеша спряжени.Хьалхара спр. .	1	
.51.	Шоллаг1а, кхоалаг1а спр.	1	
52.	Йиълаг1а спряжени.	1	
53.	Пхелаг1а спр. Нийса йоаца спр.	1	
54.	Г1он хандешаши цар спряженеши.	1	
55.	Чоалханеча хандешай хьахилари нийса яздари.	1	
56.	Хандеша тохкам бар.	2	
57.	Тахкара диктант.	1	
VIII.	Кедадаккхари ч1оаг1дари.	6	

.58.	Г1алг1ай лит-ни метта лоаттам. Фразеологизмаш.	1	
59.	Ц1ердешаш , белгалдешаш.	1	
.60.	Таърахъдешаш , ц1ерметтдешаш .	1	
61.	Хандош.	1	
62.	Шера 1омадаър кердадакхар .	1	
.63.	Тахкара диктант.	1	

Тема : Г1алг1ай меттах дола дош.

Лоарх1ам :г1алг1ай меттах бола кхетам ч1оаг1бар,1омадаър кердадакхар;меттацара безам кхе-

бар; нийса яздара навыкаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : карточкаш,тешаш,таблица.

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II.Дешай диктант : **йоачан**,з1ий,воккха,чкъаъра,кховзткъа,**элгац**(да,да) - храм,святилище(белгалдаъ дешаш юкъе а долаш предложенеш оттае)

IIIТохкамаш: **1)Синтаксически тохкам бе укх предложенена : Дега гарга ба хьо сона,**

Са хьамсара наъна мотт...(А. Хамхоев) -(Дувцара,даържача т1адерзаро чоалхане ерзаяь цхьалхане предложени,йиза,грам - ки лард - гарга ба хьо,кхычунга ца йоала,инверси,яържа предложени)

2) .Фонетически тохкам бе укх деша :наъна - [н аьна]- наъ-на –шин дешдакъах латт,шаккхе а дийла да,цар т1еххъара алап мукъа хилар бахъан долаш .

Н - [н] - мукъаза,цхьалха,зовне,сонорни,к1аьда;

аь - [аь] - мукъа,шолха,й1аьха;

н - [н] - мукъаза,цхьалха,зовне,сонорни,ч1оаг1а;

а - [а] - мукъа,цхьалха,лоаца;

4 алап,4 оаз,2 мукъаза,2 мукъа

3) Морфологически тохкам бе укх деша : наъна (мотт)

I Белгалдош.

II. Юхъ. ф. - наъна

III. Массазу хула белгалонаш : 1).т1аозара; 2) лаг1аш дац ; 3) ло1амза ф..

IV. Хувцалу белгалонаш :1) Дл. д.;2) таърахъашца хувцалац;3) классашца хувцалац

V. С. г1. –хъан мотт ? наъна (кьоастам) .

IV. Урока темацара болх :

1). Хьехархочун дош: : Наъна мотт ! Цунца дувзаденна да сага деррига а вахар :цун хьаькъал ,кхетам, культура.Моллаг1ча къаман 1аьдал,эхь-эздел,г1улакх, сийрдача кхоаненга сатувсар,дегаоттам хьа-хьокхар наъна мотт ба.Г1алг1ай мотт б1аьхий ба.Ха ма безза из ховш хилча,сага в1алла хала дац ший уйла,из мел чоалхане а к1оарга а яле а,хийцца

хъаала.Г1алг1ай мотт дег1аихаб багахбувцамца.Цун тешал да вай дахар-денар,вахар-лелар дувцаш дола фаьлгаш,оаламаш,шира дувцараш,тайп-тайпара иллеш,ловцаш,и кх.д1.Къаьстта дика дег1ааха болабенаб г1алг1ай мотт йоазув юкъедаьлча(1 мае 1923 ш.)...

2)Дж. Яндиевс аьнна дешаш хъаяздайт (О.4,3 абзац): Г1алг1ай мотт къе ба аьнна хетачарга уйла яй-таргйолаш да е дешаш:"Бехк ма баккхалахъ сох,къона волаш со бакъ ца лерах,саг1адехарг санна къе ба йоах,уйла ца еш,цхъан хана аз аларах,сона дог санна бийза,ц1аккха дегаза ца хеташ аз бийца,са наьна мотт ! Х1анз се шерашка эттача,1а мара са дог 1обадаьдац,1а мара лоам чу са илли ловзадаь-ккхадац,са наьна мотт!"

3)Оазаши алапаш цхъатарра доаца дешаш хъаязде цу абзаца т1ара :мотт- -[мот:];

аьнна -[аьн:а:]; е - [йэ] , ...

4) Цу текста юкъерча зовнеча алапашта к1ал цхъа така хъакха,къорачарна - ши така хъакха,лака т1арчарна - талг1ен така хъакха

5) Кхоллама диктант.\ ер предложенеш юхьиг а йолаш дувцар оттаде : Ахкан д1айха ди дар.Ц1аг1а сагота йоландаь,йол хъакха водача сай даьца вахар со. ...

(Даха д1акхаьчар тхо цонашка.Да ший болх бе волавелар,х1аьта со к1еззига 1о а хайна,салаь1а ваьлча,хьал а г1етта,волавелар гонахъара 1алам зе.Ц1аьхха са б1арг т1аэттар тайп-тайпарча зи-зашта. Уж даьхар аз сайна тоьала.Хий мала дог эттар са.Оаха хий хъа ца эцар х1анз ч1оаг1а 1а-ткъаш дар.Хий лаха дезаш дар этта г1улакх. Волавелар со сай дего хъахъехача оаг1орахъа.Водаш-водаш юххера кхаьчар со цхъа хъаст болча. Сай дог 1аббалца хий а менна,сай даьна а хих цхъа шуша а йиза,юхавийрзар со сай да волчахъа .Ма г1ад а вахавар са да,аз хий деналга хайча !....)

6) Ловзар " Хой шоана ? "- **Ча - а) га я, б) зиза да, в) аькха да ;**

Г1алг1ай символика-к1ада - а) коч я, б) гургал ба, в) байракх я .

V Тесташцара (№ 1 - 5) болх .

VI Ц1аг1ара болх: § 1, Упр. 2, О. 5)

(Сакхетамо чу ма лоацца, к1оарга ба са наьна мотт. ... - хъат1а а яздаь стих. зовнеи,къореи,лака т1ареи алапаш белгалде деза,класе санна)

VIII.

IX Урока корта бар :

2 - г1а урок.

Тема : Шолха алапаш.

Лоарх1ам : шолхача алапех бола кхетам ч1оаг1бар, уж къестаде 1омабар де-хой ; меттацара

безам кхебар ; нийса яздарна навькаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : карточкаш,перфокарточкаш,таблицаш.

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахар :1.Упр. № 2.1о а дийше,кертера уйла белгалъе; 2. наьна меттах лаьца стих. ювцийт; 3. зовнеи,къореи,лака т1ареи алапаш белгалдайт ;

III.Дешай диктант : араэккха,артиллери,атаг1е - долина;ахар - 1. течение,2.посещение,3.пахота - омонимаш да;Аллах1,1очууд

IV.Тохкамаш: 1)Синтаксически тохкам бе укх предложена : 1алихани Ювсапи доттаг1ий ба.- (Дувцара,цхъантайпарча подлежащеша чоалхане ерзаяь цхъалхане предложени,йиза,грам - ки лард - 1алихани Ювсапи доттаг1ий ба,кхычунга ца йоала,нийса арг1а,яржанза предложени)

2) .Фонетически тохкам бе укх деша :атаг1е - [атаг1 э]- а-та-г1е – 3 дешдаькъах латт , кхоккхе а дийла да , цар т1еххъара алап мукъа хилар бахъан долаш

а - [а] - мукъа,цхъалха,й1аьха;

т - [т] - мукъаза,цхъалха,къора,ч1оаг1а;;

а - [а] - мукъа,цхъалха,лоаца;

г1 - [г1] - мукъаза,шолха,зовне,к1аьда;

е - [э] - мукъа,цхъалха,лоаца;

5 алап,5 оаз,2 мукъаза,3 мукъа

3) морфологически тохкам бе укх деша : 1алихан

I Ц1ердош.

II. Юхъ. ф. - 1алихан

III. Массаза хула белгалонаш : 1).доалара; 2) мала ? ; 3) саг белгалву..

IV. Хувцалу белгалонаш :1)м. кл.,; 2) цхъ.т.,; 3) Ц1.д., 4) 1 л.. .

V. С. г1. - подлежащи..

4) Оттама тохкам бе укх дешашта :араэккха,ахар, 1очууд

V. Урока темацара болх :

1).Урока темах лавца къамаьл дар : Г1алг1ай метта 12 шолха алап да.2 шолха мукъа да :аь,яь.10 шолха мукъаза да :г1,кх,къ,к1,п1,т1.хь,х1,ц1,ч1

2) Гойтара пособецара болх :

1	Аь (а + ь) аьшк,аьрзи,...		ь
2	Яь (я + ь) яьсса,яьгар,..		ь
3		Г1 (г + 1) г1анд,г1оз,...	1
4		К1 (к + 1) к1аьнк,к1ома,...	1
5		П1 (п+1) п1елг,п1ендараш	1
6		Т1 (т + 1) т1ормиг,т1оаргац,..	1
7		Х1 (х + 1) х1ама,х1анз,..	1
8		Ц1 (ц + 1) ц1и,ц1аьрмата,..	1
9		Ч1 (ч + 1) ч1агарг, ч1уг,... (г1,к1,п1,т1,х1,ч1 – шолхадобах «1» яхача алапаца).	1
10		Кх (к + х) кхор,кхабилг,..	Х
11		Къ (к + ь) къамаьл,къайг,..	ь
12		Хь (х + ь) хьаькъал,хьазилг,..	ь

3) Наъна меттах дола дош ((т1ехъара абзац , О.4) Хъат1аязде,к1ал цхъа така хъакха шолха мукъача алапашта,х1аьта шолха мукъазачарна - ши така хъакха.

Къаьстта дика дег1ааха болабеннаб г1алг1ай мотт йоазув юкъе даьлча . . .

4) Ер дешаш дукхален таьрахье а доашаш д1аязде,шолха алапаш белгал а деш :

йи1иг - йи1игаш,йост - асараш,етт - доахан,моза - мозий,хи - хенаш,хъакха - хъакхарч,

во1 - къонгаш,га - гаьнаш,беш - бешамаш,саг - нах,така - такаш,топ - топаш.

5) Цу дешашта доаг1а белгалдешаш доаладе :хоза йи1иг,екъа йоаст, и д1.

6) Белгалдеша ло1амза ф. ло1амеча ф. яккха :хоза йи1иг - хозаяр, ...

7) Легаде ер белгалдешаш:дика к1аьнк,дикавар.

8) **Иккаш** - а) даар да, б) кога г1ирс ба, в) буц я .

VI.1омадаьр ч1оаг1дар 1)Малаг1а алапаш да шолха? Масса да уж г1алг1ай метта? Малаг1аш да мукъа? Х1аьта, мукъаза? Масалаш доаладе.

2)Тешашцара (№ 3 - 6) болх .

VII.Ц1аг1ара болх: § 1,Упр. 1.(1 абзац, О. 5) Шолхача алапашта к1ал така а хъокхаш, хъаязде деза : Веза хъаьша воаг1аш санна,лоамах малх гучабоал. ...

VIII.

IX.Урока корта бар :

3 - г1а урок.

Тема: Деша оттам, дешт1ехье.

Лоарх1ам : деша оттамах а дешт1ехьенех а дешархой д1акхетабар,дешхъалхеи дешт1ехьеи

къестает 1омабар дешархой ; наьнацара безам кхебар ; нийса яздара навькаш

дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : перфокарточкаш,тешаш,карточкаш .

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр. №1 (1о а дийше,шолха алапаш хъадувца; 2. шолха мукъа алапаш хъадувцийт; 3. шолха мукъаза алапаш хъадувцийт.

III.Гойтара диктант : 1одеша ер текст,дагалаца из,т1аккха шоашта дагадоаг1ача тайпара д1аязде. (Дошо малх б1айха хъеж,Бераш бургацах ловзаш доахк,х1аьта къоаной шоай къамаьл деш баг1а, 1ийне 1о а хайша).

III.Тохкамаш: **1)Синтаксически тохкам бе 1-ча предложенена : Дошо малх б1айха хъеж.- (Дувца-**

ра, цхъалхане предложени,йиза,грам - ки лард - малх хъеж,кхычунга ца йоала,нийса арг1а, яьржа предложени)

2). Фонетически тохам бе укх деша : хъеж - [хъ эж] – хъеж – цхъан дешдакъах латт , из дийла а да , цун т1еххъара алап мукъаза хилар бахъан долаш

хъ - [хъ] - мукъаза, шолха, къора, к1аьда;;

е - [э] - мукъа, цхъалха, й1аьха

ж - [ж] - мукъаза, цхъалха, зовне, ч1оаг1а;

3 алап, 3 оаз, 2 мукъаза, 1 мукъа

3). Морфологически тохам бе укх деша : бургацах

I Ц1ердош.

II. Юхъ. ф. - бургац

III. Массаза хула белгалонаш : 1). юкъара; 2) сенах ? ; 3) х1ама белгалъю..

IV. Хувцалу белгалонаш : 1) кх.х1. кл.; 2) цхъ.т.; 3) Х..д., 4) 1 л.. .

V. С. г1. – сенах ловзаш доахк ? бургацах (кхоачам) .

IV. Урока темацара болх :

1). Урока темах лавца къамаьл дар : В1аши гаргарча дешай юкъарча дакъах овла оал. Кхыча дешашцарча бувзамга хъежжа хувцалуча деша т1еххъарча дакъах овла оал. Деша овланнеи чаккхенеи юкье а , деша керда ма1ан луча деша дакъах суффикс оал. Чаккхенгара д1а мел иккхача деша дакъах дард оал.. Овланна хъалха а латташ , дешашта керда ма1ан луча деша дакъах дешхъалхе оал: г1андилгаш, чуг1о, цискилгаш, ...

2) Упр № 61 Суф. т1а а детташ, керда дешаш хъаде: доттаг1а-доттаг1ал, теша+м, эзди-эздел, кхета+м, говза+л, ара+ра, 1аса-1асилг, никъ-накъахо, йоазув-йоазонхо, 1илма-+нхо, борг1ал+г, шуша-шушинг, кхе-та+р , дакъа-дакъилг, кхолла+м, аха-ахархо, 1омаде+р, къахъега+м, деша+р .

3) Упр № 63 О. 30 Дешхъалхенаш т1а а етташ, керда дешаш хъаде: хъажа-1охъажа(чу, хъал, д1а), г1о-чуг1о (д1а, 1о, хъал), мала-д1амала, саца-юхасаца, ваха-чуваха, татта-д1ататта, верза-юхаверза, тоха-хъатоха, ала-д1аала, дувца-д1адувца.

4). Дешт1ехъе кердаяккхар \ Предложене чурча дешай бувзам а беш, лоарх1амеча къамаьла доакъошта т1ехъа а латташ, царех къаьстта а яз деш дола г1улакха дакъа да дешт1ехъе : Портфела чу 1очудохка уж книжкаш. Б1ена чура хъазилга к1оригаш 1ехар

5) Г. Гагиевс язъаь "Наьна метта хетаяь ода" хъат1аязъайт, уроках 1омадаьр керда а доаккхаш, дешт1ехъенна к1ал така а хъокхаш:

Г1алг1ай метто

Са ага теркадаьд,

Эрсийчо

Нувр тиллай са говра.

Нагахъа санна

Т1ем т1а вала везаш хуле,

Даьхенга т1еххъара 1адика

Малаг1ча меттаца ювцаргъа

Хац сона :

Г1алг1ай меттала

Е эрсий меттала?

Ца1 - м хов сона :

Цу шиннех

Моллаг1ча меттала ювце а,

Наъна меттала хургъя

Даъхенга аз ювца 1адика. ...

6) Упр № 58 О. 27-28 .Хъат1аязде укх к1алхара дешаш,суф. белгал а деш :колхожник, тракторист, ма-шинист, комбайнер, танкист, эскархо, лоаманхо, юртахо, мехкахо.

7) **Ешап** - а) ви1ий йо1, б) фаьлгашкара во турпалхо, г) кура саг .

V. 1омадаър ч1оаг1дар 1)Фу хайр шоана тахан? Малаг1ча деша даькъах оал овла?Суффикс? Чаккхе? Дешхьалхе? Малаг1ча г1улакха даькъах оал дешт1ехье? ...

2) Тешашцара болх: (№1 - 4)

VI Ц1аг1ара болх :§ 19 -23 - керд.: Упр № 60 (кл. яр санна), - дикал – дика-л, вол – во-л , ...

VII

VIII.Урока корта бар :

4 - г1а урок

Тема : Синонимаш,омонимаш,антонимаш .

Лоарх1ам : синонимах,омонимах,антонимах 1омадаър керда а доаккхаш,ч1оаг1дар;уж шоай къа

маьла юкъе кхувла 1омабар ; нравственни кхетам балар;нийса яздара навькаш де – г1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : перфокарточкаш,тешаш,карточкаш .

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахар :1.Упр. № 60 (дика-л,во-л,хоза-л, .. 2."Ловзар" Поацолг "

III.Дешай диктант :аркъалтоха,1овижа,1откъам - влияние,давление,гнёт,вадийта,1ункара - кувьрком, кубарем,аьттига .(керда дешаш юкъе а долаш предложенеш оттае)

IIIТохкамаш: 1)**Синтаксически тохкам бе 1-ча предложенена : Бийса яьккхача хударо мотт 1ома-баьб.(кица)-(Дувцара, цхьалхане предложени,йиза,грам - ки лард - хударо мотт 1омабаьб, кхы-чунга йоала,нийса арг1а,яьржа предложени)**

2) **.Фонетически тохкам бе укх деша :яьккхача - [йаькх:ача]-яь-ккха-ча – 3 дешдаькъах латт, кхо-ккхе а дийла а да, цар т1еххъара алап мукъа хилар бахъан долаш**

яь - [й] - мукъаза,цхьалха,зовне,к1аьда,

яь - [аь] - мукъа,шолха,й1аьха

ккх - [кх:] - мукъаза шола-шолха,къора,ч1оаг1а,

а - [а] - мукъа,цхьалха,лоаца;

ч - [ч] - мукъаза,цхьалха,къора,к1аьда;

а - [а] - мукъа,цхьалха,лоаца;

6 алап,6 оаз,3 мукъаза,3 мукъа

3) Морфологически тохам бе укх деша : хударо

I Ц1ердош.

II. Юхь. ф. - худар .

III. Массаза хула белгалонаш : 1).юкъара; 2) сево ? ; 3) х1ама белгалъю..

IV. Хувцалу белгалонаш : 1) кх.х1. кл.; 2) цхь.т. ; 3) Д..д., 4) 1 л.. .

V. С. г1. – 1омабаъб сево ? хударо (подлежащи) .

IV. Урока темацара болх :

1).Урока темах лаъца къамаъл дар : Гарга ма1ан а долаш,д1аалар ,д1аяздар тайп-тайпара долча дешаех синонимаш оал:сагота-г1айг1ане,денал долаш-майра,дорха-бирса-къиза,текха-верста-тенна-тоавенна, ...Тайп-тайпара ма1ан а долаш,д1аалар,д1аяздар цхьатарра долча дешаех омонимаш оал: Арара чувеча кулгаш **дилла** деза.Дулх диаъ ваьлча **дилла** мол тха даде...Тха 1аьржа **ка** леташ ба . **Ка** беш латт арендаторий к1ихВ1аши духьалара ма1ан долча дешаех антонимаш оал :ди-бийса, хоза-ийрча,лакха-лоха, . . .

2) Д1аязъе предложенеш,к1ал цхьа така хьакха синонимашта,ши така - омонимашта,талг1ен така – антонимашта : Сийрда беттала бийса яр. Баъде морхаш лел сигала. Завода гонахъа ха латт. Дукха ха я со хьога хьежа.Ша теа зе дир помидораш д1айийначарна укх шера. Гонахъа мел дар зе дика в1аш-т1ехьдоал тха даде.Майра ж1али дар тха Борз. Денал дола саг-м б1арахьежача а вовзаргва.

3) Кхоллама диктант :ер дешаш синонимаш,омонимаш,антонимаш хургдолаш предложенеш оттае :ун-зара-ийрча,даар-кхача-шу,г1а-г1а,ча - ча,лакха - лоха.ц1ена - б1еха.(Унзара сурт дар к1аьнка б1арга-дайнар, Ийрча йи1иг я тха лоалахо - Аьсет)

4) Ц1ердешах 1омадаър кердаакхар (:§ § 19 - 23 дагайохийт дешархошта)

5) Дага а дехе,д1аязде 5 доалара ц1ердешаш ,5 юкъара ц1ердешаш (Маг1албик,Ювсап,Г1алми,"Села1ад",...юрт,журнал,к1аьнк,...)

6) **Ший ц1а шийца леладер** - а) говр я, б) инкал я, г) митал я .(улитка)

V. 1омадаър ч1оаг1дар 1) Фу хайр шоана тахан? Малаг1а дешаш да синонимаш? Омонимаш? Анто-имаш? Масалаш доаладе. ...

2) Тесташцара болх:(№1 - 7)

VI Ц1аг1ара болх :§ § 19 -23-керд.: Упр № 98 (ц1ердешашта к1ал така хьакха,къовлоргашка белгалде цар дож.,легар :Эстех (Х.д.,4л.) яь варении (Ц1.д.,4л.) ч1оаг1а чам (Ц1.д.,1л.) болаш хул.. и д1.),

VII

VIII Урока корта бар .:

5 - 6 - г1а урокаш .

Тема : Сочинени.

Лоарх1ам : дувзадenna къамаъл шаьрдар ; нийса яздара навькаш кхейр .

Гойтара г1ирс :сурташ,стихай сборникаш .

Урока никъ :

I Кийчо ю ха.

II Урока темацара борлх :

1) Урока тема йовзийтар дешархошта (соч." Са Маг1албик " е " Ахкан каникулаш ")

2) Урока темах лавца къамаъл дар;

3) Маг1албика хетадаь стих. еш, цар чулоацам тохк;

4) Хаттараш дар:(Мишта я вай г1ала Маг1албик ? 1алама хозленаш ювцал. Т1ема хана мишта духьаллаьттаб Маг1албике баьха нах?...); (Аьхки мичахьа хилар хьо? Мишта сакьийрдар 1а?...)

5) Ло1амера болх.

III Урока корта бар :

7 - г1а урок.

Тема : Цхьанкхийтта дешаш.Предложени. .

Лоарх1ам : цхьанкхийттача дешаех,предложенех бола кхетам к1оаргбар ; уж къестеае 1омабар;

1аламцара безам кхебар;нийса яздараш навькаш дег1айоалаяр

Гойтара г1ирс :перфокарточкаш,тешаш,карточкаш .

Урока никь :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр. № 98 2.Ловзар " Поацолг "

III.Гойтара диктант :(улга т1а д1аяздаь муг1араш дагалаца,т1аккха д1аязде):

Т1айоаг1а из йиза гуйра,

Хьуна г1а шортта дожаш латт.

Шийлаг1а ух хьалхарчул 1уйре,

Зарздолаш доаг1а лавтта ...(ц1ердешашта к1ал цхьа така хьакха,белгалдешашта - талг1ен така)

IV Тохкамаш: 1)Синтаксически тохкам бе 1-ча предложенена : Лехь чууха кьорг йовзаш хиннав фусам-да.- (Дувцара, цхьалхане предложени,йиза,грам - ки лард - кьорг йовзаш хиннав фусам - да,кхычунга йоала,инверси,яьржа предложени)

2) .Фонетически тохкам бе укх деша :лехь - [л эхь]

3) **Морфологически тохкам бе укх деша : йиза (гуйре)**

I Белгалдош.

II. Юхь. ф. - йиза

III. Массаза хула белгалонаш : 1).мишталли; 2) юхьера л.,; 3) ло1амза ф...

IV. Хувцалу белгалонаш :1) Ц1.д.,; 2) цхь.т.,; 3) кх. х1. кл.,,,

V. С. г1. – т1аюаг1а мишта гуйре? йиза (кьоастам) .

V. Урока темацара болх :

1).Урока темах лаьца кьамаьл дар : § 2.Предложенена юкье доаг1а дешаш,ма1анга хьежжа шоайла дувзаденна да,цхьан дешагара вокханга хаттар оттаде йиш я.Цу дешаех цхьанкхийтта дешаш оал.Царех ца1-кертера(хаттар д1адер),кара(цу хаттара жоп лушдар)да:безаме йо1(йо1-кертера да,безаме-кара да , ..)

2) Упр № 4. Т1ера хьаязде цхьанкхийтта дешаш, царна доаг1а хаттараш оттаде , хьокхамга хьежжа белгалде кертереи карареи дешаш : **мишта ?** лакха (кара) , **фу ?** лоам (кертера) , **фу дир?** аьлар (кертера) , **хьанга аьлар ?** наьнага (кара) , и.д1. ..

3)Грамматика бокьонанашца шоайла дувзаденна а долаш,йистеяьнна уйла гучайоаккхача дешаех е кьаьсттача цхьан дешах предложени оал.Д1ааларга хьежжа предложенеш хул дувцареи,хаттареи. айдаре...и д1.

4)Упр № 7.Хьаязде,х1ара предложени кхоачалуча доаг1а хьарак а оттадеш : (Городе долхар тхо. Б1аьстан юхь яр.Г1ийло хьекхаш мух бар.Наькьа цхьан оаг1орахьа уллаш сийна бай бар,вокх оаг1орахьа хьагуш аьха лаьтташ дар....Хьо хиннавий городе?1алаьлай,ма хоза яр цига !)

5) Кхоллама диктант.Шишша дувцареи,хаттареи,айдареи предложенеш дага а лаьце,д1аязье (1оешийт 1-2 дешархочунга шоаш язьяь предложенеш)

6)Укх ц1ердешай легар белгалде: кьоалам(ца)-1л.,лампа(аца)-2л.,наб(арца)-3л.,гали (еца)-4л., аре(нца) - 3л.,дошув(оца)-4л.,дешархо(чунца)-5л.,шура(ийца) - бл.,ха(наца)-нийса доаца легар.

7)Синонимаш доаладе укх дешашта:сабаре-(аьсала),сонта-(кура),кхера-(т1о,жаг1а),сагота-(г1айг1ане)

8) Антонимаш доаладе укх дешашта:сиха- (шорта),кадай-(сабаре),ц1ена- (б1еха),йоккха-(з1амига)

9) Ер дешаш омонимаш хургдолаш предл. оттае : г1ув,фуь,пхо

10)Упр № 88.1одеша,хьалаха ц1ердешаш,цар кл.,таьр.,дож. белгалде

Кисе юврг1а (кх.х1.кл.,цхь.т.,Ц1.д.,) т1ера тесса

1аьржа лаьтта (кх.х1.кл.,цхь.т.,Ц1.д.,) лувчош доал,

Ц1ерак1аьга-оттепель(кх.х1.кл.,цхь.т.,Ц1.д.,)лаьтта десса, ...

VI. 1омадаьр ч1оаг1дар 1)Фу хайр шоана тахан?Малаг1ча дешаех оал цхьанкхийтта дешаш?Малаг1а дош да кертера? Кертерза? Сенах оал предложени?Малаг1а предложени я дувцара? Хаттара? Айда-ра? Масалаш доаладе. ...

2)Тешашцара :(№1 - 4; 1- 7) болх .

VII **Хьалха вай даьша лелаяь т1оарска маьчеш - а) туфлеш, б)хулчеш .**

VIII Ц1аг1ара болх :§§ 19 -23 - керд.: § 2 , Упр № 6(кхоачалуча доаг1а сецара хьаракаш а увттадеш, хьаязде деза) Мишта хул гурахьа хьу?Хийи фои д1адаьлча,адамашта 1аламо денна кхоалаг1а сов-г1ат да хьу.Бераш,масса га д1аег1ай оаш укх шера?....

IX

X Урока корта бар

8 - г1а урок.

Тема : Яржанзеи яържаи предложенеш.Чоалхане предложенеш.

Лоарх1ама : яржанзачеи,яържачеи,чоалханечеи предложенех бола кхетам к1оаргбар,уж текста

юкьера хьалеха 1омабар; наьнацара безам кхебар .нийса яздара навькаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : перфокарточкаш,тешаш,карточкаш .

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр.№ 6 (1оешийт предл., сецара хьаракаш белгал а деш)
2.Тешашцара болх

III Дешай диктант :т1оаргац,баьццара,й1овхал,чкьяьра(цу ц1ердешашта доаг1а белгалдешаш доа-ладе) : нане т1оаргац, баьццара буц, ...

IV Доаг1а сецара хьаракаш а увттадеш,хьяязье ер предложенеш: Ма хоза да гурахьа хьуна сурт Х1ара денна тхоай класс ц1енью оаха Оаш йой (Синтаксически тохкам бе хьалхарча предл. ц1енью яхача деша фонет. тохкам бе)

V. Урока темацара болх :

1).Урока темах лавца къамаьл дар :§ § 4 - 5 Духхьала кертера маьженаш мара йоацача предложенех яржанза предложенеш оал.Кертерча маьженел совг1а,уж кхетайташ кертерза ца1 хинна а маьже хилча,цунах яържа предложени хул.: Малх чубизаб.Б1айха малхчубизаб.

2)Упр №11.Хьяязье хьалхаг1а яржанза предложенеш,т1аккха - яържараш :(Сийг 1обож.1уйре. Миха 1имад яц. и д1...

3) Шин е кхы дукхаг1ча цхьалханеча предложенех латтача предложенех чоалхане предложени оал.

(Упр №16.1оеша,хьяала,фу башхало я аьрдехьарчеи аьттехьарчеи предложенешта юкье (Малх хьалкхийттар.Дохк д1адаьлар.(цхьалхане предл. я) - Малх хьалкхийттар,т1аккха дохк д1адаьлар. (чоалхане предл.. я) и д1. ...

4) Упр № 17.Хьат1аязде хьалхаг1а ЦП.,т1аккха - ЧП (а. - 1,3,4; б)2,5,6,7

5) Упр. № 18.Хьалхарчеи т1ехьарчеи предл. хьокхамга хьяже тохкам бе,вожаш багаг1а тохкам а беш,хьяязье :Хьалха водачо топ кхессар,пограничниках т1абайдар,доазол сехьаваьнна лавцар. (Дувцара,чоалхане, хоттаргаш доацаш в1ашаг1кхийтта я кхокке а цхьалхане предложенеш) . .и д1.

6) Укх схемаех предложенеш оттае :

(а) Хьунаг1а дахадар тхо. б) » Хоза хийтарий шоана укхаза ? » - хьаттар тхога хьехархочо .Оаха дадега д1адийцар ц1акхаьчача)

VI 1омадаьр ч1оаг1дар 1) Малаг1а предложенеш я яржанза? Яържа? Чоалхане предложенеш? Масалаш доаладе.

2) Тешашцара (№1 - 2 ; 1 - 5) болх.

VII **Стрекоза** -а) пашмакх, б) къоакх, в) **йилбазговр я** .

VIII Ц1аг1ара болх :§ § 4 - 52 , Упр № 19 (кл. яр санна); :§ § 24 - 36 - керд. (**стрекоза**)

IX

Х Урока корта бар

9 - г1а урок

Тема : Ц1ердош , белгалдош .

Лоарх1ам : ц1ердешахи белгалдешахи 1омадаър кердадакхар; уж текста юкьера хьалеха

1омабар; патриотически кхетам кхебар; нийса яздары навыкаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : перфокарточкаш,тешаш,карточкаш .

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахар :1.Упр. № 19.(ЦП,ЧП 1оешийт) 2.Тешашцара болх

III Дешай диктант :аьхинг,бов,аьшкапхьар,баьал,байракх,1овлар - 1ай баь 1аьхарг,1ов - 1.крупы, пшено;2.икра рыбная,3.мох - омонимаш да(т1еххьара ши дош юкье а долаш предложенеш оттае)

IV Тохкамаш : 1.Синт.. - Ахкан дено 1ан бутт кхаьбаб.(кица)(Дувцара,цхьалхане,йиза,грам - ки лард-дено бутт кхаьбаб,кхычунга йоала,нийса арг1а,яьржа) ;2.морфол. - ахкан(дено) ; 3.фонет. - кхаьбаб

V. Урока темацара болх :

1):§ § 19 - 36 - кердаяхар

2) 5 доалареи 5 юкьареи ц1ердешаш дага а лъеце,д1аязде.

3) Царна доаг1а белгалдешаш доаладе(хьамсара Маг1албик,сакьердаме "Села1ад",говза пхьар, и кх. ..)

4) Ло1амеча ф. даха уж белгалдешаш :(хьамсаръяр,сакьердамедар,говзавар, ..)

5) Упр. № 105.Ц1ердешаш цхьоален таьрахье а доахаш,легаде уж :бертий - борз,хьазилгаш - хьазилг, ахаргаш-ахарг,болхлой-болхло,

6) Упр. № 108.Т1ера хьяязде легар белгал а деш :хьехархо-5л.,модз(аца)-1л.,...и д1..

7).Упр. № 134. Хьат1аязде,т1адамашта метта доаг1аш дола белгалдешаш а яз деш :

Даьсса гали ураоттац.К1ай элтара кач уллаш яр са новкьосто ийца полтув. и д1.

8) Кхоллама диктант : кхоккха мишталли,относительнии,т1аозареи белгалдешаш дага а лъеце, д1аязде ,уж ло1амеча ф. а даха :(1.воккха саг-воккхавар-мишт. б.;лоамара буц-лоамаръяр-относ.б.; берза к1аза-берзаяр - т1озара б.)

9)Упр №148.Хьяязде,белгалдешашта к1ал талг1ен така хьякха,цар разрядаш белгал а е : (Беркате (мишт. б.,) бийса яр цига цар яьккхар. и д1. ..

VI 1омадаър ч1оаг1дар 1) Фу кердадаьккхар вай тахан? Малаг1ча кьамаьла даькьах оал ц1ердош? Белгалдош?

2)Тешашцара (№1 - 6 ; 1 - 8) болх.

VII Почта керттара г1улакх - а) сакьердар, б) бегаш бар, в) бувзам .

VIII Ц1аг1ара болх :§ § 19 - 36 , Упр. № 132. ц1ердешашта к1ал цхьа така хьякха,белгалдешашта - ши така хьякха: 1 ц1ердешаи 1 белгалдешаи морфол. тохам бе.

IX

X Урока корта бар

10 - г1а урок.

Тема : Тахкара диктант.

Лоарх1ам : кердадаьккхар мишта кхетадаьд а грамматика мел лакхъеннай а тахкар .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II .Урока темацара боллх :

1)деррига текст 1одеш (" Ц1е бургац " О. 227 -1 абзац)

1уйра.Сийрда хъежаш ба б1аьстанара малх.Ши кор а,карниз а,кизгаш теа уйче а йолаш,сийна басараш хъекха хоза цхьалхадаьккха латташ ц1а да юрта йисте. Ц1ен ни1 ц1овз. Уйче т1а йоал йоккха саг. Й1аьха мора коч ювх цунна т1а,керта т1а тулл къоарза кортали.Когаш т1а ше хъаяь к1аьда маьчеш ювх.Дахчан лаг1аш т1аг1олла шортта лаьтта йоал из.Бе йоаллаш ц1е бургац а йолаш,цунна т1ехъа арайоаг1а Марем,йоккхача сага ви1ий йи1иг. 1ажаг1а кочилги когаш т1а к1ай сандалеши ювх цунна...

Йи1ига т1ехъа ц1аг1ара арадоаг1а 1аьржа циск. Поацо я цун ц1и... (Чахкиев С.)

2) Цхъацца предложени язъеш,деррига текст д1аяздайт дешархошка.

3) Юха а 1одеш деррига текст.

4) Т1адуллар :1.синт.тохам бе 2 -г1ча предложена; 2.текста т1ара хъаязде цхьанхийтта дешаш(ц1ердош + белгалдош) ; 3.Белгалдешай разрядаш белгалъе

III. Урока корта бар :

11 - г1а урок.

Тема : Массане а пайда эца дешаш . Профессионални дешаш.

Лоарх1ам :массане а пайда эцача дешаех а проф. дешаех а бола кхетам балар,шоай къамаьла

юкъе кхувла 1омабар де-хой ; нравственни кхетам балар ; нийса яздара навикаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : таблица,тешаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I.Кийчо ю ха

II.Диктантий г1алаташцара болх :(юкъара г1алаташ тохк,д1ахо шоай г1алаташца болх байт дешар-хошка)

III Тохкамаш : 1.Синт.. - Лаккха айбеннача ахкан малхо б1аргаш те1адайттар.
(Дувцара,цхьалхане, йиза,грам - ки лард-малхо б1аргаш те1адайттар,кхычунга йоала,нийса
арг1а,яьржа) ;2.морфол. - б1ар-гаш ; 3.фонет. - лаккха

V. Урока темацара болх :

1):§ 9 ювц Х1анзара г1алг1ай лит. мотт латт бокъонца долча г1алг1ай дешаехи кхыча къамий
мет-ташцара хьаййцача дешаехи.Иштта чоалхане бале а,бизза цхьа мотт хинна, дика
кхетабеш д1аэттаб г1алг1ай лит. мотт .Г1алг1ай меттацара дукхаг1дола дешаш массанена
довзаш а ховш а да.Царех массане а пайда эца дешаш оал :хий,лаьтта,ц1а,ков,оалхазар,говр,
1аьржа,баьццара,д1айха, хьаво-ла,1оха,...и д1...

Вай моллаг1ча хана ду къамаьл дукхаг1долча даькъе массане а пайда эцача дешаех латт.
Цул совг1а,вай меттаца да цхьацца профессеца,балхаца дувзаденна дешаш: г1орг1аст
(расшиль), фат-тан(рубанок,фуганок),херх(пила) - дахчан пхьара кечалаш я;
ков(напильник),эг(точильный камень), д1ам(зубило) - аьшкапхьара кечалаш я;тай,маха,к1од -
портной шанта

Профессеца,беча балхаца дувзаденнача дешаех профессионални дешаш оал .Цхьадола
проф. дешаш массане юкьарча дешашка доалаш а хул,уж массане кхетаде а довза а даьлча.

2) Упр №34.Хьаязде,к1ал така хьакха массане а пайда эцача дешашта.Шоана ца довзаш
дешаш дий цу юкье ?(Г1орадаь лоа ц1увзар когашта к1ал.Бийса сийрда яр,бетта сердалоно а
к1айча лайво а гаьнара саг гойтар. и д1....

3) Упр №33.Малаг1ча проф. нах ба укх сурта т1а шоана гушбараш?Предл. оттае царех
лаьца.Проф. дешашта к1ал така хьакха(лор,г1ишлонхо , тракторист)....

4) Кхоллама диктант ("Са наьна а даь а профессеш"- цу темах боккха боаца кхоллама болх
бе)-2 - 3 дешархочунга 1одешийт шоаш яздаьр

5) Ер дешаш омонимаш хургдолаш,предложенеш оттае:эг,г1а

6) Хьалаха доаг1а дешдакъа:хьалхара дош чакх а доаккхаш,т1ехьардар д1а а доладеш :
йов (сар), (сар) сал, хат (тар), (тар) жам .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар 1) Фу хайр шоана тахан ? Малаг1ча дешаех оал массане а пайда эца
дешаш? Профессионални дешаш ?

2)Тешташцара (№1 - 9) болх .

VII **Жеребец** - а) етт , б) цогал, в) газа , г) **1айг1ар** .

VIII Ц1аг1ара болх :§ 9 , Упр № 35.

IX

X Урока корта бар

12 - г1а урок.

Тема : Т1аййца дешаш,ширеи кердеи дешаш,Фразеологизмаш.

**Лоарх1ам :т1аййцача дешаехи,ширеи кердеи дешаехи,фразеологизмахи кхетабар,уж
къамаьла**

юкье кхувла 1омабар; меттацара безам совбаккхар; нийса яздарна навькаш кхьар.

Гойтара г1ирс : таблица,тешташ,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 35. (Малаг1а дешаш дар уж ? - Массане а пайда эца дешаш да. 2. Ловзар " Поацолг "

III Дошлорга т1а язде ер дешаш: хъех(я,я) - липа(га), хъаг1(ба,ба)-тур(горный козёл) хъаг1(я,я) - зависть, злорадство; хъаг1(я,я)-положение альчика на правом боку; хъаг1(ба,ба)-вьюн(вид вьющегося расте-ния) -предложенеш оттае уж дешаш омонимаш хургдолаш); баъдъялар, бийгаб, арг1е-холмистая мест-ность, 1ам чура, яьча-дождливая погода, бесаздоал, бийдолг-гном, боал, боатт1абе, борцакх-барсук, ямартал-под-лость, я1ан-порча .

IV Тохкамаш : 1. Синт.. - Хъунаг1а вахача чарахъа къаьна хъаг1 лаьцабар. (Дувцара, цхьалхане, йиза, грам - ки лард- чарахъа хъаг1 лаьцабар, кхычунга йоала, нийса арг1а, яьржа) ; 2. Морфол. - къаьна; 3. Фонет. - къаьна

V. Урока темацара болх :

1).: § 10 ювц Г1алг1ай лексика ца соцаш дешаш т1а деттадаларца дег1аух: дешашта суф., дешхьалхе-ний новкъосталца керда ма1ан т1акхетарца керда дешаш хъахул. Уж дешаш бокъонца дола г1алг1ай дешаш да.

Лексика дег1айоаг1а кхыча къамий метташцара дешаш хъат1аэцарца а. Къаьст-къаьстача мехкашка даха къамаш шоайла в1аши г1улакх доацаш даха тарлац. Цар шоайла маьхаш де а, политически а, культурни а г1улакхаш леладе дезаш хул. Боахама а ц1аг1а а лелаю х1амаш д1ай-хъай йохк. Цу хана цу х1амай ц1ераш а в1аши метта юкъейолх. Цхьадола дешаш, кхыча меттацара хъайцадий ха хала долаш, хувцалий хул: ведар, хоамат, истол, каьхат, юрт, ахча, палчакх, и кх. д1.

Кхыча меттацара г1алг1ай меттах хъакхийттача дешаех т1аййца дешаш оал: космос, ручка, лимон, пенси, ..

Меттацара д1адаьннача е к1еззига мара ца леладеча дешаех къаьна дешаш оал:

(шу - кхо ког бола истол а цу т1а латта даар а да)

Кердача вахарцара керда х1амаш белгалдеча дешаех керда дешаш оал: (компьютер, калькулятор, ..)

§ 12. Цхьан деша санна ма1ан долаш, даим цхьана лела дешаш да г1алг1ай меттала: ц1и яьлча санна - сиха, к1иранна юкъе доаг1а п1аьраска санна - каст-каста . Цу дешаех фразеологизмаш оал.

2) Упр № 40. Хъаязде хъалхаг1а къаьна дешаш, т1аккха – кердадараш : (а) хъехархо, мажар, 1адсаькх, .. б) ракетчик, ваучер, перестройка, ...). и д1....

3) Упр № 45. 1одеша, хъаала фразеологизмай ма1ан, т1аккха уж дешаш юкъе а долаш предложенеш дагалаца, д1аязье уж (Хола т1ара чувеча санна ца а ваг1аш, хъайга нане аьннар хъада 1а! и. д1.....

4) Упр № 38. Хъаязде, эрсий меттацара хъайцача дешашта к1ал така а хьокхаш (Тишача самосвала т1а болх беш вар Дауд.

5) Упр № 39. Хъаязде, к1ал така хъакха къаьнача дешашта. Хъаала цар ма1ан : Укхаза - массе метте - хъалха даьхад са къам. Ердаш, г1алаш, хьокхаш чхарех даь чуртамаш, элгацаш, селингаш, в1овнаш, маьлхара кашамаш; урдаш, цонаш, хъунаш, хъасташ; эздий даар-малар, вахарцара безам, къасташ - доастама ца хилар; езар мукъале, ваьче-мата, лоарх1ар кхоллам, хозне - из я даьша вайна йита т1ехъа-ле, сийле, кхоане.

VI 1омадаьр ч1оаг1дар 1) Фу хайр шоана тахан ? Малаг1а дешаш да т1аййца дешаш? Шира дешаш? Керда дешаш ? Фразеологизмаш?

2) Тесташцара (№1 - 6) болх.

VII Вай даьша хъалха лампа метта боагабаьр - а) к1ув, б) лоабат , в) **бага** .

VIII Ц1аг1ара болх :§ § 10 -12.Упр № 44,О 22.(Фразеологизмашта к1ал така а хьокхаш хьяязде текст: Ши кулг в1ашка ца дуллаш (са ца ло1аш) кьахьегаш бар нах. И кх.д1.

IX

X Урока корта бар

13 - г1а урок.

Тема :Къамаъла доакъоох бола кхетам.

Лоарх1ам : къамаъла доакъоох бола кхетам балар дешархошта , уж текста юкьера къестаде

1омабар ;меттацара безам совбаккхар ; нийса яздара навькаш дег1айооалаяр .

Гойтара г1ирс : таблицаш,карточкаш,тешаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 44.(фразеологизмаш 1оешийт дешархошка); 2.Тешашцара болх .

III.Гойтара диктант : 1одеша ер стих.,х1анз д1аязде,хьайна дагадоаг1ача тайпара.

1уйра.Д1аух оалхазараш,

Сагота хет царех къаста.

Уж ц1адерзаргда вокх шера,

Кердача б1аьстено хьяьста.(А.П.)

IV Тохкамаш :1.морфол. тохкам бе укх деша: б1аьстено,2.фонет.. - хьяьста

V.Керда темацара болх :

1)Урока тема ювцар. Морфологи - къамаъла доакъооши,цар грамматически белгалонаши,къамаъла доакъой хувцадалара бокьонаши 1омаеш дола метта 1илман дакъа да. 6 ло1аме къамаъла доакъош да:ц1ердош,белгалдош,хандош,ц1ерметтдош,таьрахьдош,куцдош.Г1улакхадараш (служебные) да: хоттарг,дешт1ехье,дакьилгаш,шоаш къаьста - айдардешаш..

2)Упр № 70 Хьяязде,х1ара деша морфологически форма белгалъе :Сарахьа(куцдош)Довта(т1аозара белгалдош)коана1арга(куцдош)техача(причасти)г1анда(ц1ердош)т1а(дешт1ехье)цхьацц(таьрахьдош)дахар-денар(ц1ердош)дувцаш(деепричасти)ваг1ар(хандош)тхо(ц1ерметтдош)шиь(таьрахьдош) и. д1.

3) Кхоллама болх (Упр № 69)-чоалхане ц1ердешаш юкье а долаш предложенеш дага а лавце, д1а-язье (Ц1илеторгаш эшаш моттиг нийсьелар субботниках.Даде нухдуварг(предплужник)тоайир ма хулла сиха..Хьалха-т1ехьа а ца вувлаш,лертт1а сонат1ехьа хьавола. и.д1..

4) Упр №53.Т1ера хьяязде хьалхаг1а ц1ердешаш,т1аккха хандешаш,ц1ерметтдешаш,белгалдешаш, куцдешаш,таьрахьдешаш,дешт1ехье,хоттаргаш,дакьилгаш,айдардешаш :(1.-доахан,

г1окказ(пастух), моаршал-денар,...2.- гучаваьлар,д1ахийцар,.. 3.-тхона,ший,..
4.подготовительни,...

5) Хьалаха доаг1аш дола дешдакъа : хьалхара дош чакх а доаккхаш,т1ехьардар д1а а
доладеш хургдолаш : **бат (хар)** , (**хар**) **баз**,; лав (**сан**), (**сан**) гар .

VI Тесташцара (№ №1-5;1 - 8) болх .

VII **Завтра** - а) ц1улла, б) ц1улц1умока, в) ц1умоака, г) **кхоана** .

VIII Ц1.\ б.: § § 19 - 36; Упр № 68. О.32.(ц1ердешашта к1ал цхьа така хьакха,белгалдешашта -
талг1ен така хьакха)

IX

X .Урока корта бар :

14 - г1а урок

Тема : Таьрахьдешах бола юкъара кхетам .

**Лоарх1ам :таьр. бола кхетам балар де-та,уж текста юкъера хьалеха 1омабар;наьнацара
безам**

кхебар; нийса яздара навькаш шаьръяр .

Гойтара г1ирс : таблицаш,карточкаш,перфокарточкаш,тесташ .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 68.(1одешийт ц1ердешаш а белгалдешаш а);
2.Тесташцара болх (№ № 1 -4 ; 1 - 6)

III Харжара диктант :(цхьанкхийтта дешаш - ц1ердош+белгалдош хьакьоастаде,д1аязде
уж):Дика яр цу дешархочун оамалаш..Хоза хьаж яр ц1еча зизай..Дика дешарах дешархочунна
доккха совг1ат де-лар школа директоро.Тайп-тайпарча зизаех йоаг1ача хозача хьажо ц1а
хьалдизадар.....Ло1амза бел-галдешаш ло1амача формага доахаш д1аязде дешархочун
оамалаш- дешархочунъяраш,хоза хьаж-хозаяр, и д1.)

IV Легаде ер дешаш:хоза хьаж,хозаяр

V.Керда темацара болх :

1. § 37 ювц. Х1амай массал,духхьал таьрахь е х1амаш лоарх1аш цар арг1а хьахьокхача
къамаьла даькъах таьрахьдош оал.Цо жоп лу масса?мел? массалаг1а? яхача хаттарашта:
5,15,шоллаг1а,... Таьрахьдешаш ц1ердешашца бувзам болаш хилча,х1амай массал
гойт,х1аьта ше къаьстта хилча, духхьал таьрахь гойт.

Таьр. хул массалии арг1ани.Массали таьрахьдешаша хьахьокх х1амай массал,таьрахь.Цар
жоп лу масса? мел? яхача хаттарашта:ялх,12,18,.. Арг1ан таьрахьдешаша хьахьокх х1амай
арг1а.Цар жоп лу массалаг1а? яхача хаттара:кхоалаг1а.пхелаг1а,... Массали
таьрахьдешашта.юкъе доаг1аш да:1. гул-дара таьр. (шаккъе, кхо-ккхе), 2.доакьой(ах-1\2,ца1
пхелаг1а - 1 \ 5), 3.хетаре:(цхьа-шиь,ши-кхоь)

4.декъара (шишша, кхо-ккха,ялх-ялх)

Шоай оттамга хьежжа таьрахьдешаш хул; 1.цхьалханеи (цхьа овла бараш -ца1, 5, 100, 20),
2.чоал-ханеи (ши овла бараш - 11,12, - 19); 3.оттамеи (шин е кхы дукхаг1ча цхьалханеча е
чоалханеча таь-рахьдешаех латтараш : (21,33,437,...) Таьрахьдешаш хувцалу

дожарашца,Предложене юкье кер-тера а кертерза а маьженаш хул:Ца1 деша вахав. К1аьнка ца1 д1адихьад.Ии1иг цхьаннеца ловза яхар..Аз цхьа книжка дийшад.

2)Ер таьрахьдешаш алапашца д1аязде:3,19,8,27 56,61,33,48,88,99 577,3256,15,24,17,245, 28 ди, 1985, 516,16 га,7 ц1а (кхоь,ткъеста,барх1, и.д1.)

3) Уж таьр. арг1ан таьр. а доахаш д1аязде:(кхоалаг1а,ткъестлаг1,барх1лаг1а,....)

4)Кхоллама диктант.("Са автобиографи")- Со ваьв эзари ийс б1аь дезткье дийтлаг1ча шера Ма-г1албике.Ши эзари цхьоалаг1ча шера цхьоалаг1ча классе деша вахав со №9 йолча юкьерча шко-ле,Х1анз со ялхлаг1ча классе дешаш ва,. Шийтта шу даьннад са. Дукхаг1а йолча хана йиаш йоах аз,цудухьа са нанас дов ду каст-каста.....) -1 -2 дешархочунга 1одешийт шоай яздаьр ..

VI 1омадаьр ч1оаг1дир.1.Хаттараш дар(Малаг1ча къамаьла даькъах оал таьрахьдош?Массали таьр. фу хьахьокх?Малаг1ча хаттарашта жоп лу цар? Фу хьахьокх арг1ан таьр. ? Малаг1ча хаттара жоп лу цар? Массали таьр. юкье доаг1а таьр. малаг1аш да? Масалаш доаладе....2.Тешашцара (№ №1-5;

1 - 4) болх .

VII **На пятый день вперёд** - а) ц1улла, б) кхоана, в) **ц1улц1умока**, г) ц1умоака .

VII Ц1аг1ара болх : § 37, Упр № 165 (1 абзац ,О. 75)(таьрахьдешашта к1ал така а хьокхаш,хьяязде текст)

IX.

X. Урока корта бар :

15 - г1а урок

Тема : Таьрахьдешай формаш,тайпаш.Массали,декъара таьрахьдешаш.

Лоарх1ам :таьрахьдешай формахи тайпахи,къаьстта массалии декъареи таьр. кхетабар,уж тек

ста юкьера хьалеха 1омабар де-хой;нравственни кхетам балар ; нийса яздара навы каш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш,таблицаш.

Урока никь :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 165 (шоаш к1ал така хьакха таьрахьдешаш 1одешийт дешархош-ка) ; 2.Ловзар " Поацолг "

III Дешай диктант

:букът1ехк,бурилг,аькхъаха(доносить),ардархо,аьли(овраг,пропасть),х1алакье,б1алг,б1арглакха,заьзг(да,да) - (можжевельник)

IV Тохкамаш : 1 синт. тохкам бе - Барт ийг1ача бертий ордингал барт бола цискаш котдаьннад.(кица)-

(Дувцара,цхьалхане,йиза,грам - ки лард - цискаш котданнад,кхьчунга ца йоала, нийса арг1а,яьржа) ; 2.морфол. -бертий ; 3.фон. - х1алакье [х1алак:йэ] :7 :7...

V.Керда темацара болх :

1). § 38 ювцар Таьрахъдешаш хул ло1амеи ло1амзае формаш. Ц1ердешашца бувзам боацаш латта ца1,шиъ,3 ,5, цхьоолаг1дар,шоллаг1дар,пхелаг1дар - ло1аме таьрахъдешаш да. Ц1ердешашца був-зам болаш латта цхъа йи1иг,ши кор,кхо,пхи йи1иг,...цхьоолаг1а,шоллаг1а,кхоолаг1а,пхелаг1а - ло-1амза таьр. да. 2.Ло1аме арг1ан таьрахъдешаш хъахул ло1амза а арг1ан таьрахъдешаех -вар,-бар,-дар,-яр яха суффиксаш т1акхетарца: цхьоолаг1дар,кхоолаг1-вар,... Ло1амеча а ло1амза а массали таьрахъдешай формаш цхъатарра хул,укх диъ таьрахъдешагара д1аиккхачар:ца1-цхъа,шиъ-ши,кхоъ-кхо,пхиъ-пхи(йи1иг).

3.Таьрахъдешай ц1ердешашцара бувзам тайп-тайпара хул.Диъи из чулоацаш дола чоалхане таь-рахъдешаши шоаш дувзалуча ц1ердешашца классе бар беш да: виъ к1аьнк,вийтта болхло,диъ ц1а, дийтта ц1а,йиъ машин,йийтта машин,биъ устаг1а,бийтта устаг1а.. 1,2,3,5,20 яха массали таьрахъде-шаш мара, цхъа-ккха ло1амза массали таьрахъдош дожарашка ц1ердешашца барт беш дац. Ло1амза арг1ан таьрахъдешаш ц1ердешашца дожарашка барт беш да. Цар ц1ердешашцара барт хул эргача дожа-рашка -ча яха чаккхе т1аэцарца,масала:цхьоолаг1а ди,цхьоолаг1ча ден,цхьоолаг1ча денна,...

2) Ер таьрахъдешаш таьрахъашца д1аязде:2,4,77,31,467,19,1654,78,2002,94,63(шиъ,йиъ,кховзткъе вурийтта,....-ло1амза форма я; ло1амеяраш я :ши 1аж,биъ 1аж,кховзткъе вурийтта 1аж,...);-массала таьрахъдешаш да.

3) Арг1ан таьрахъдешашка даха уж х1анз :(шоллаг1а,йиълаг1а,кховзткъе вурийттлаг1а,...- ло1амза форма я ; ло1аме ф. я:(шоллаг1бар,биълаг1бар,кховзткъе вурийттлаг1бар,...)

4) Декъара таьрахъдешаш мас-масса? яхача хаттара жоп лу. Уж хъахул массали таьрахъдешай лард шолхаяларах : ялх-ялх,ворх1-ворх1,.. Шоай тайпара формаш йолаш хул 1,2,3,5 яхача таьрахъдешаех хъахинна декъара таьрахъдешаш. :1-цхъацца,2-шишша,3-кхоккха,5-пхиппха. Декъара таьрахъдешай а я ло1амеи ло1амзеи формаш.Шоай морфологически хъисапашкеи синтаксически г1улакхагеи хъежа-ча, ло1амза декъарадараш эргаг1а дац цу формах дола массалийдарех.Ло1аме декъарадараш пред-ложене чухъ легарга хъежжа, куцдешашка гаргаг1ерт :Хъехархоcho шишша тетрадь делар берашта. Дешархой х1ара г1анда т1а кхо-ккха ваг1ар.

5) Легаде ер таьрахъдешаш :шишша,шишша говр,ийс-ийс,ийс-ийс говр.

Ц1.шишша,шишша говр,ийс-ийс,ийс-ийс говр,

Дп. шишшане,шишша говр,ийс-ийсне,ийс-ийс говра,

Л.шишшанена,шишша говра,ийс-ийсанена,ийс-ийс говра,

Д.шишшане,шишша говро,ийс-ийсане,ийс-ийс говраца,

К.шишшанеца,шишша говраца,ийс-ийсанеца,ийс-ийс говраца,

Х.шишшанех,шишша говрах,ийс-ийсанех,ийс-ийс говрах,

М.шишшанега,шишша говрага,ийс-ийсанега,ийс-ийс говрах,

Дс. шишшанел,шишша говрал,ийс-ийсанел,ийс-ийс говрал.

VI 1омадаър ч1оаг1дар: 1.Тешашцара (№№1-3; 1- 6) болх .

VII **На третий день вперёд** - а) ц1улц1умока, б) кхоана, в) ломма, г) ц1улла .

VIII Ц1аг1ара болх : § § 37 - 38. 6 предложени язъе декъара таьрахъдешаш юкъе а долаш.

IX

X. Урока корта бар :

16 - 17 - г1а урокаш .

Тема : Изложени.

Лоарх1ам : текста гаргга изложени язъе 1омабар дешархой;нийса яздара навыкаш кхеяр ;дувза-

денна къамаъл шаьрдар.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Урока темацара болх :

1) Деррига текст 1одеш : (" Даь васкет " О. 236 - 237 -" Дикт. изл. гуллам ") :

Цъан даь кхо во1 хиннав,кхийна нийсвенна д1азтта. Дас ше леча хана укх тайпара васкет даьд ший къонгашка : " Вай юрта йистте керда а шира а ши никъ ба шоана,ширача новкъа д1а ма г1олаш ц1аккха а ! " Да венначул т1ехьаг1а,воккхаг1вола воша,дас ма г1о аьннача новкъа вахав. Цу новкъа г1олла д1аводаш цунна духьалбаьннаб сармак.Сармако хаьттад к1антага:

" Йиш лакха а пандар лакха а хой хьона? "

- Хац, - аьнна,жоп деннад к1анта.

Сармако д1акхаьллав из. Воккхаг1вола воша ц1ава хьевелча,шоллаг1вар цунна т1ехьава-хав. Из а вахав дас ма г1олаш аьннача новкъа а ваьнна..Водаш-водаш цъа ха яьлча ,цунна а духьалбаьннаб сармак. Хьалхарчунга даь хаттараш цунга а даьд сармако.Укхо а аьннад : "Хац сона". "Хац", - оаллашехьа сармако д1акхаьллав шоллаг1вар а.Ший ши воша ц1ава хьевелча, царна т1ехьавахав кхоалаг1вар.Кхоалаг1чо а духьалбаьннаб из сармак.Сармако шийга хата-раш дича: "Даьра хов сона-м", - жоп деннад кхоалаг1чо.Дика пандар а лекхаб к1анто,т1аккха йиш а лекхай.Раьза хиннаб сармак к1анта.Т1аккха аьннад укхо сармакага : " 1а мел аьннар ма даьдий аз,х1анз 1а са ши воша хьавала веза!"К1антах кхерабенна сармак раьза хиннаб. Сарма-кагара ший ши воша хьа а ваьккха,ц1авахав з1амаг1вар. Шоаш ц1а ма кхаьчча,ший вежарашка аьн-над з1амаг1чо : "Иштта хул шоана дас яхар ца дича! " (Багахбувцам т1ара) -169 дош.

2)Хаттараш а телаш чулоацам хьабувцийт :(Масса во1 хиннав цъан даь?Маца,фу васкет даьд цо ший къонгашка?Да венначул т1ехьаг1а,малаг1ча новкъа г1олла вахав воккхаг1вола воша?Фу хилар цунах?Х1ана?Маца новкъа ваьлар шоллаг1вар?Цунах а фу хилар?Х1ана?Т1аккха фу дир кхоалаг1-

чо?Цунах фу хилар?Мишта ц1абоалабу цо ший вежарий?Шоаш ц1акхаьчча ,фу оал укхо ший вежа-рашка?

3) Хала дешаш улга т1а д1аязду,т1аккха кхы а шозза 1одеш деррига текст .

4) Ло1амера болх байт де-ка.

III . Урока корта бар :

18 - г1а урок

Тема : Гулдара,белгалза - массали таьрахьдешаш.

Лоарх1ам :гулдара а белгалза-массали а таьрахьдешаш довзийтар,царех пайда эца 1омабар ;

патриотически кхетам балар;нийса яздара навыкаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : " Поацолг " , тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. декъара таър. юкье дрла шоаш язъяь б предл. 1 оешийт;

2) Тестащцара болх .

III Дешай диктант : **вайве,вахар-лелар**,масхам-квас,мук1арло-признание;везийта,вешта аьлча, виц-веннав,дика-во.(белгалдаьча дешашта оттама тохкам бе .)

IV Тохкамаш : 1.синт. тохкам бе: Вираца лаятта 1аса вирах 1ийхад.(Дувцара,цхьалхане,йиза,грам-ки лард - 1аса 1ийхад,кхычунга ца йоала,нийса арг1а,яьржа) ;2.морфол. -вирах ; 3.лаятта.

V.Керда темацара болх :

1.Урока тема ювцар : Гулдара таьрахъдешаш хьахул массалийчарна -э(е)суф. т1акхетарцеи мукъаза оаз шолхаяларцеи:4-диъэ,5-пхиъэ(пхиъэ),ялххе,ворхх1е,и д1

2)Ер предложенеш д1аязье,гулдара таьрахъдешашта к1ал така хьакха :Кхоккхе 1уррехья б1араш гулде бахар.Аз виъэ балха вахийтав.Пхиъэ йол хьокхаш боахар цнашка.

3)Шоай лоарх1амга диллача таьрахъдешашта гаргалест дукха доаца ер дешаш:**иззал,массайта, масссехк,к1езига,дукха**. Уж дешаш таьрахъдешаш хилац ц1ердешашца дувзаденача хана мара,кхы мел йолча моттигашка куцдешаш хул.Уж таьрахъдешаш белгалза-массали таьрахъдешаш да.

4)Ер предложенеш д1аязье,белгалза-массали таьрахъдешашта к1ал така хьакха :К1езига са а ле1а, д1ахо вахар кьоано.К1езига х1ама а юъ унахочо.Иззал дулх даа йиш яц хьона ! Иззал дийшача-м хьадувца мегарг-дар пертт1а .

5) Легаде ер таьрахъдешаш : кхоккхе,к1езига нах,дукха ялат,дукхадар.

Ц1.кхоккхе,к1езига нах,дукха ялат,дукхадар,

Дл.кхоккхане,к1езигача наха,дукхача ялата,дукхачун

Л.кхоккханена,к1езигача наха,дукхача ялатана,дукхачунна,

Д.кхоккхе,к1езигача наха,дукхача ялато,дукхачо,

К.кхоккханеца,к1езигача нахаца,дукхача ялатаца,дукхачунца,

Х.кхоккханех,к1езигача нахах,дукхача ялатах,дукхачох,

М.кхоккханега,к1езигача нахага,дукхача ялатага,дукхачунга,

Дс.кхоккханел,к1езигача нахал,дукхача ялатал,дукханел

6) Кхоллама диктант (з1амига сочинени язье укх темах" Са йиша "-Маца,мичахья яьй? Масса шу даьннад цун? Мича дешаш я е болх беш я ? Массалаг1а дезалхо я ?...)

7) Алапашца д1аязде ер таьрахъдешаш:1,211,15,3,97,28,88,57,8,4455

8) Царех деррига таьрахъдешаш хьаде : (ца1-цхьа,цхьоалаг1а,цхьоалаг1вар,цхьацца(декъара),

9) Примераш 1оеша,царна доаг1а жоп а хьаала,д1аязде алапашца : $177 + 49 = 226$

Б1аь кховзткье вурийтанена т1атоха шовзткье ийс,хургья ши б1аь ткъаь ялх.

$964 - 128 = 836$ $645 + 313 = 958$ $854 - 99 = 755$

10) **Послезавтра** - а) **ломма**, б) ц1улла, в) ц1умоака г) кхоана .

VI 1омадаър ч1оаг1дар :1.Хаттараш дар:(Малаг1а таърахъдешаш да гулдара?Белгалза-массали?...

VII.Ц1аг1ара болх : § § 37-38; Упр № 173 (1-3)

VIII.

IX . Урока корта бар :

19 - г1а урок

Тема : Арг1ан таърахъдешаш.

Лоарх1ам : арг1ан таърахъдешаех бола кхетам к1оаргбар, уж къамаъла юкъе кхувла 1омабар ;

къахъегача наъха сийде 1омабар ;нийса яздара навикаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : таблица,тешаш,карточкаш

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1Упр № 173.(уж ши дош мишта легадаъд хъож) , 2.Ловзар : " Мел ха ян-най вайна? "

III Харжара диктант :(1одешача дешашта юкъера ц1ердешаш хъа а лехаш,д1аязде)къор1а, сийсара ди-бийса,нагахъа санна,т1угаск-редиска,1аържа,гоама,ц1окъал-каприз,пахашк,кхоардам-позор,велх.

IV Тохкамаш :1.синт. -Д1аъхача хабарал лоаца муш тол.(кица)(Дувцара,цхъалхане,йиза,грам-ки лард -муш тол,кхычунга ца йоала,нийса арг1а,яържа), 2.морф. -д1аъхача(хабарал) , 3.оттама - хабарал

V.Керда темацара болх:

1) Д1аязде ер таър. алапашца :1,4,53,72,9,22,18(ца1-цхъа,йиъ-йиъ,шовзткъа кхойтта,ийс,ткъаъ шиъ)

2) Фу хъахъокх,малаг1ча хаттара жоп лу арг1ан таърахъдешаш?(Арг1ан таър. хъахъокх х1амай арг1а.

Цо жоп лу массалаг1а?яхача хаттара.Цар ши форма я:ло1амзеи ло1амеи.Лакхе яздаъча массали таърахъдешаех арг1ан таърахъдешаш хъа а деш,д1аязде:хъалхара-цхъоалаг1а,йиълаг1а,шовзткъа кхойттла-г1а,...,х1анз ло1аме ф.дахал уж:хъалхарвар,цхъоалаг1вар,йиълаг1ъяр,...и.д1.

3) Д1аязде ер цхъ. дешаш,массали таър. ло1амеча ф. а доахаш,т1аккха арг1ан таър . а доахаш:кхо шу-кхоъ,кхоалаг1а-кхоалаг1дар;виъ к1аьнк-виъ,виълаг1а-виълаг1вар;7 йи1иг,ши книжка,8 ц1а,2 сед-къа,кхо га,цхъа дезалхо,ийс сахъат .

4) Арифметически примераш е,алапашца д1а а яздеш :

$$446 - 37 = 409 \quad 696 + 14 = 710 \quad 558 - 44 = 514$$

$$133 + 69 = 202 \quad 947 - 85 = 862 \quad 773 + 18 = 79$$

5) На четвёртый день вперёд - а) кхоана, б)ц1улц1умока, в) ломма, г)ц1умоака.

6) Укх схемаех дешаш оттаде :

(а) малхаца , б) тракторист , в) д1авахар , г) чубахараш , ...)

7)Укх схемаех предложенеш оттае:

(а) Бераш дукха лайзар селхан . б) Экскурсе дахадар тхо лоам)

VI.Ц1аг1ара болх : §40. Упр № 180, О.82 (цхьа ди-цхьоалаг1а,цхьоалаг1дар,...)

VII 1омадаър ч1оаг1дар: (.тешашцара болх)I

VIII

IX Урока корта бар :

20 - г1а урок

Тема : Цхьалханеи,чоалханеи,оттамеи таьрахьдешаш.

Лоарх1ам :цхьалханеи,чоалханеи, оттамеи таьрахьдешаех бола кхетам балар,царех пайда эца

1омабар ; нравственни кхетам балар;нийса яздар а навикаш шаьръяр.

Гойтара г1ирс : тешаш,перфокарточкаш,карточкаш

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар : 1.Упр № 180 (1одешийт яздарь) , 2) Тешашцара болх.

III Гойтара диктант : Цкъа юрта йисте жега воаллар со. Хьажк1а фийг а бахьаш доаг1ар зунгат.Цул шийл дуккха а боккхаг1а бар из.

IV Тохкамаш :1. 1-ча предл. синт. тохам бе ,2. морф. - жега , 3. фонет. - юрта

V.Керда темацара болх:

1) Упр.164. Дешашца д1аязде таьрахьдешаш ,хьалхаг1а - цхьалханедараш,т1аккха-чоалханедараш, юххера а - оттамадараш,дагайоха теорет. материал:(Цхьалхане таьрахьдешаш цхьан овлах латта-раш да, чоал-хане - шин овлах латтараш да,оттамадараш - шин е кхы дукхаг1ча цхьалханеча е чоал-ханеча таьрахь-дешаех латтараш да) : а) 5 (пхийь) 6-(ялх),...; б) 11-цхьайтта,шийтта,..., в) эзари ийс б1аь кховзткъа цхьайтта,кхо б1аь, ...

2)Ер таьрахьдешаш дешашца д1аязде :455,3,100,15,18,245,6,839,7,19,1577,334,2,755, 8,14,1,777 , 9 , 995,72.(йиь б1аь шовзткъа пхийтта,кхоь,б1аь,пхийтта, ...)

3)Цхьалханеи чоалханеи массали ло1аме таьр. ло1амзача формашка даха:(кхоь-кхо, пхийтта-пхийтта кьоалам, и д1.)

4)Цхьалханедараш гулдареи декъареи таьрахьдешашка. даха :(кхоккха-декъара,кхоккхе-гулдара, и д1)

5)Цхьалханеи чоалханеи таьрахьдешаш арг1ан таьрахьдешашка даха (ло1амеча ф. а ло1амзаца ф. а) кхоалаг1а-кхоалаг1-вар,б1аь-б1оалаг1а-б1оалаг1дар, и д1. ..

6)Кхоллама диктант.(31амига дувцар оттаде ,ер предл. цун юхьиг хургйолаш :Моцаг1а-моцаг1а хин-над,яхаш,дувц из. Эггара лакхаг1ча лоам т1а уллуш цхьа з1амига юрт хиннай. ...)(одешийт 1-2 дешар-хочунга шоаш яздаьр)

VI 1омадаьр ч1оаг1дар:(Тесташцара болх)

VII.**Земляника** - а) диттакомар, б) **баьцакомар** .

VIII.Ц1аг1ара болх :§ 37. Упр № 165 (2 абзац) О. 75 .(цхьалханеча таьр. к1ал цхьа така хьакха,чоал-ханечарна - ши така,оттамачарна - талг1ен така хьакха)

IX

X. Урока корта бар :

21 - г1а урок

Тема : Массали таьрахьдешай легар.

Лоарх1ам :массали таьр. 1омадаьр ч1оаг1 а деш,цар легар довзийтар де-та, эшшача дожарашка

таьрахьдешаш увттаде 1омабар ; наьнацара безам кхебар; нийса яздара навькаш де – г1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : карточкаш,тесташ,таблица.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 165 (Мишта баьб болх тохк), 2) Ловзар " Поацолг "

III Харжара диктант :(таьр. хьа а хержаш,д1аязду алапашца),48,зунгат,яхь,133,66, :ворд,з1ий. 1олег, 2,25,нани,цунца,гаьнаш,7,барзкъа,99,селхан, 54,1ажаг1а.

IV Тохкамаш :1.синт. тохкам бе: Лораша дика дарба ду унахочоа. 2.морф. -лораша,

3.фонет. - дика (дарба)

V.Керда темацара болх:

1) § 39. О. 78. 1оешийт дешархошка,цакхийтар д1ахьех.

2) Легаде ер таьр. :ца1,цхьа ц1а,31,;,ши б1аь ткъаь кхоь,ялх

Ц1.ца1,цхьа ц1а,**ткъаь цхьайтта**,ши б1аь ткъаь кхоь,ялх,

Дл.**цхьанне**,цхьан ц1ен,ткъаь цхьайттане,ши б1аь ткъаь кхьянне,ялхне,

Л.цхьанненацхьан ц1енна,ткъаь цхьайттанена,ши б1аь ткъаь кхьяннена,**ялхнена**,

Д.цхьанне,цхьан ц1ено,ткъаь цхьайттане,ши б1аь ткъаь кхьянне,ялхне,

К.цхьаннеца,цхьан ц1енца,ткъаь цхьайттанеца,ши б1аь ткъаь кхьяннеца,ялхнеца,

Х.цхьаннех,цхьан ц1енах,ткъаь цхьайттанех,ши б1аь ткъаь кхьяннех,ялхнех,

М.цхъаннега,цхъан ц1енга,ткъаь цхъайттанега,ши б1аь ткъаь кхаьннега,ялхнега,

Дс.цхъаннел,**цхъан ц1енал**,ткъаь цхъайттанел,ши б1аь ткъаь кхаьннел,ялхнел .

3) Кхоллама диктант(белгалдаь таьрахъдешаш юкъе а долаш, предложенеш оттае,д1аязье уж.)

4) Арифметически примераш е,д1аязье уж дешашца :

$$158 + 242 = 400 \quad 311 + 344 = 655$$

$$848 - 466 = 382 \quad 577 - 297 = 280$$

5)Укх таьр. ло1амза а ло1аме а массали,арг1ан таьр. хъаде,д1аязде уж:

3,6,10 (кхо к1аьнк,кхоь,кхоалаг1а,кхоалаг1вар,ялх 1аж,ялх,ялхлаг1а,ялхлаг1бар,...

6)Х1анз церех хъаде гулдареи декъареи таьр. :(кхоккха-декъара,кхоккхе-гулдара,...)

7)Ер таьр. дешашца д1аязде:377,15,1654,2,5379,72,99,518,17,8 .

8) **Баьца даар да** - а) кхор, б) маькх, в) хорсам .

VI.1омадаьр ч1оаг1дар:(тешашцара болх)

VII.Ц1аг1ара болх : § 39. Упр № 173 (4 - 5 дешаш легаде деза таьр.,таблицага а хъежаш)

VIII

IX Урока корта бар :

22 - 23 - г1а урокаш

Тема : Сочинени.

Лоарх1ам :дешархой дувзадена къамаьл шаьрдар; нийса яздар навикаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : сурташ .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Урока темацара болх :

1)Урока тема йовзийтар (соч. " Хьунаг1а хинна хувцамаш " е " Тха дезал ")

2)Хьалхарча темах лаьца долча сурташцара болх(фу гу вайна укх сурта т1а?Малаг1а ха я,аьнна,хет шоана ер? Миштад 1алама сурт- суртанчо дилла?Хьо хиннавий в1алла а хьунаг1а? Мишта хийтар хьона из? Х1анз миштад хьуна сурт?...)

3) 1-2 дерархочунга шоай дезалах лаьца дувцийт,

4) Кицаш дагадохийт,

5) Цу темаех дола стихаш дагадохийт,

6) Фу болх ба бе безар?(дувц хьехархочо)

7) Ло1амера болх.

III Урока корта бар :

24 - г1а урок

Тема : Арг1ан таър. ,уж хъахилар,цар легар.

Лоарх1ам :массали таър. арг1ан таър. хъаде а уж легаде а 1омабар де-хой,уж къамаъла юкъе

кхувла 1омабар ; къахъегача наъха сийде 1омабар; нийса яздара навыкаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : таблица,тешаш,перфокарточкаш .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар :1.Упр № 173.(легаде дезар таър. ,шоаш яздар 1одешийт);

2. § § 37 - 39 ювцийт де - ка .

III Гойтара диктант :("Б1ийг"- Из б1ийг йолча хана денз цхъана ловз тхо.Х1анз цох бодж хиннай.Лакха му1аши й1аъха моджи я цун.)-оазаши алапаши цхъатарра доаца

дешаш хъаязде,транскрипцеш а еш:хиннай - [х ин:ай] :6,5,и д1.

IV Тохкамаш :1. синт. тохкам бе :Оалхазара а беа ший мохк.(кица) ,2.фонет. - беа

[б иэза] :4 : 5....

V.Керда темацара болх:

1) § 40.1оешийт дешархошка,(Арг1ан таърахъдешаш а хул массали таър. санна ло1амеи ло1амзеи. Арг1ан таърахъдешай ло1амза ф. хъахул массали таър. -лаг1а е -ллаг1а яха суф. т1акхетарца :ялх-ялхлаг1а, ворх1-ворх1ла-г1а,... 1,2,3,5,20,100 яха массали таърахъдешаш арг1ан таърахъдешашка доалача хана,цар овлан оазаш хувцалу,х1аъта кхыдола таърахъдешаш шоаш долчча басса дус : б1аъ-б1оалаг1а,пхиъ-пхелаг1а,... Ло1аме арг1ан таърахъдешаш хъахул ло1амзача арг1ан таърахъ- деша чаккхе -а д1а а йоалаш, -яр , -вар , -бар , -дар яха суффикс т1акхетарца:шоллаг1а ди-шоллаг1-дар, кхоалаг1дар,... Ло1амза арг1ан таърахъдешаш ло1амза белгалдешаш санна легаду,х1аъта ло-1амедараш -ло1аме белгалдешаш санна.

2)Упр № 182 (1-2), Упр № 183 (1-2) - легаде деза уж дешаш

Ц1.кхоалаг1а ц1а,диълаг1а ди,диълаг1дар,цхъоалаг1дар,

Дл. кхоалаг1ча ц1ен,диълаг1ча ден,диълаг1чун,цхъоалаг1чун,

Л.кхоалаг1ча ц1енна,диълаг1ча денна,диълаг1чунна,цхъоалаг1чунна,

Д.кхоалаг1ча ц1ено,диълаг1ча дено,диълаг1чо,цхъоалаг1чо,

К.кхоалаг1а ц1енца,диълаг1ча денца,диълаг1чунца,цхъоалаг1чунца,

Х. кхоалаг1ча ц1енах,,диълаг1ча денах,диълаг1чох,цхъоалаг1чох,

М.кхоалаг1ча ц1енга,диълаг1ча денга,диълаг1чунга,цхъоалаг1чунга,

Дс..кхоалаг1ча ц1енал,диълаг1ча денал,диълаг1чул,цхъоалаг1чул,

3).Кхоллама диктант (З1амига соч. язъе ухк темах: "Са вежарий")-1-2 дешархочунга 1оешийт шоаш язъяь предложенеш.

4) Дешашца д1аязде ер таър. 11 говр,21 к1аънк,2 сахъат,7 г1анд,9 сесаг,17 к1ориг,8 з1ий,25 бургац - цхъайтта говр,ткъаъ цхъа к1аънк,ши сахъат,ворх1 г1анд,... .

5) Уж массали таър. ло1амеча формага даха:цхъайтта,ткъаь ца1,шиъ, ...

6) Х1анз уж массали таър. арг1ан таър. даха: (цхъайттлаг1а,цхъайттлаг1ъяр,ткъаь цхъоалаг1а,ткъаь цхъоалаг1вар, ...)

7)Арифметически примераш е :

$59 + 14 = 73$ $233 - 118 = 115$ $467 - 317 = 150$

$88 - 45 = 43$ $511 - 199 = 312$ $77 + 144 = 221$

8) **Маьтлоам,Бешлоам** - а) юрташ я, б) газеташ да, в) лоамаш да ;

Хи йистера лаьтта - а) юрт я, б) аре я, в) гув ба, г) берд ба .

VI .Ц1аг1ара болх :§ § 37-40. Упр № 182 (3 - 4), Упр № 183 (3-4) О.83.

VII

VIII.Урока кортабар :

25 - г1а урок

Тема : Таьрахъдешаш хъахилар,уж яздар а бокъонаш.

Лоарх1ам :таър. хъаде а уж г1алат а ца деш, д1аязде а 1омабар де-хой,шоай къамаьла юкъе

нийса кхувла 1омабар ;нравственни кхетам балар;нийса яздар а навикаш шаьръяр .

Гойтара г1ирс : таблицаш,карточкаш,тешаш

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар : 1 Упр № № 182 (3 – 4) , 183 (3-4) - уж 4 дош легаде дезар-1одешийт де-шархошка шоаш яздар ; 2.Ловзар: " Масса сахъат даьннад вайна? "

III Дешай диктант :г1айг1а,г1оттам-восстание,йо1б1арг(ба)-цветок"анютины глазки"; ,зенгал-купорос (медный),1очухка,халла,организацн ; К1ал така хъекха дешаш юкъе а долаш предложенеш оттае ; Белгалдаьхача дешашта оттама тохкам бе

IV..Керда темацара болх :

1) § 41. 1оешийт.(1.Ше хъахоззача басса "1" яхача алапаца язду ца1,х1аьта цун ло1амза ф. ,вешта аьлча,цун ц1ердешаца бувзам хилча, хь ззду:цхъа саг. 2.11-19 кхаччалца дола массалий а арг1ан а чоалхане таьрахъдешаши 40,60 80 яха б1арччача ткъаьннеех латта таьрахъдешаш цхъана язду, х1аьта кхы мел дола массалий а арг1ан а оттама таьрахъдешаш къаьста язду:ткъаь цхъайтта,дезткъе кхоъ,и.кх.д1. 3.Кхоачалуча(ъ) латта 2,3,5 яха таьрахъдешаш эргача дожарашка а ц1ердешаца був-зам болаш хилча а из(ъ) доацаш язду:шинне,кхаьнне,пхенне,ши саг,кхо,пхи саг,... 4.Оттама таьрахъ- дешаш юкъе и яха хоттарг доацаш язду:ши б1аь ткъаь итт,цхъабакъда харцахъа кхетаде йиш йолча и язде деза:эзари ийс б1аь ткъаь ялх. 5.Арг1ан а массалий а таьрахъдешай чаккхенашта хьалха хозаш йола лоаца мукъа оаз а язъяц:шоллаг1чунца, ялхне,диъне,и.д1. 6. 2-9 кхаччалца дола гулдара таьрахъдешаш эргача дожарашка чаккхена хьалха а долаш язду : шаккхане,кхоккхане, диъанена, кхо-ккханена,... 7. Ло1амзача арг1ан таьрахъдешай **-лаг1а** яхача суффикса т1ехъа хозаш йола лоаца му-къа оаз а Ц1.д. массаза а язъю:шоллаг1а,кхоалаг1а,... 8. 1,2 яхача массалий таьрахъдешай ло1амза-ча форма эргача дожарий чаккхенаш массаза а **-н** долаш

хул:цхъан,шин. 9.Юкъе такилг (дефис) хъе-кхаш язду хетаре таърахъдешаш : цхъа-шиъ,ши-кхоъ-ло1аме ф. цхъа-ши саг,ши-кхо саг-ло1амза ф.

Белгалдакхар:Ц1ердешашца дувзаш хилча а,т1ехъа йиш хоадора хъарак язду хул таърахъдеша,из белгалдаьккха д1аоалаш хилча:Шиъ совг1ат деннад тха бригадира.

2) Упр № 188.Дешашца д1аязде таър.(массали),т1аккха арг1ан таър. даха уж,яздара бокъонаш хъа а ювцаш д1аязде ужаш а .Шиъ-ши к1аьнк,шоллаг1а,шоллаг1вар,кхоъ-кхо,кхоалаг1а,кхоалаг1вар,

3)Ер таър. дешашца д1аязде,уж яздара бокъонаш хъа а ювцаш :2008 шу,19,7,1996,154,933,5 гали, 5576, 22 коч.

4)Ер цхъанкхийтта дешаш д1аязде,белгалдешай разрядаш белгал а еш,цар формаш а хувцаш: топ-пара кхабилг-отн. б.,-топпаръяр;зипаяр-отн.б.,-зипа коч,к1ай лоа-мишт. б.,-к1айдар,берза к1аза -т1а-озара б., -берзаяр,говза пхъар - мишт. б., -говзавар.

5) Упр № 189. Арифметически примераш е:196+24=220 (Б1аь дезткъе ялхайттанена т1атоха ткъаь шиъ,хургъя ши б1аь ткъо. и.кх.д1.

6) **Ачама-боарз,Йи1ий борз** - а) лоамаш да, б) гувнаш да, в) боарзаш да .

VI .1омадаьр кердадакхар: (тесташцара болх)

VII. Ц1аг1ара болх : § 41. Упр № 187. О. 86 (дешашца д1аязде деза таър. -ца1,цхъайтта,...)

VIII.

IX. Урока корта бар :

26 - г1а урок

Тема : Таърахъдеша синтаксически г1улакх.

Лоарх1ам : предложенена юкъера таър. хъалеха а цар синтаксически г1улакх белгалде а 1ома-

бар де-хой ; меттацара безам совбаккхар ; нийса яздара навикаш шаьръяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар : 1. Упр № 187: 2.§ § 37-41 ювцийт де - ка .

III Гойтара диктант : "1а" Дена хъаэттар шийла 1а..Юрта юкъе гул а денна,соалозаш хехкаш доахк итт бер.Итте а цхъа барт а болаш дар уж.Цхъан соалоза т1а шишша т1ахувшаш а хехкалора бераш.Цхъа соалоз т1ак1алт1ара а яьнна,шаккхе а йи1иг 1оежар. - шоашта дагадоагг1ача бесса,д1аязде текст.. 2.Таър. к1ал така хъакха,цар разрядаш белгал а е(итт-массали,ло1амза ф., итте-гулдара,цхъа барт-массали,ло1амза ф.,цхъан-массали,ло1амза ф.,шишша-декъара,шаккхе-гулдара) 3.фонет тахка :хъа-эттар

IV .Керда темацара болх :

1)Синтаксически тохам бе укх предл. :Кхоалаг1ъяр ч1оаг1а хоза яр цар.

2)Ер предложенеш д1а а язъеш,таър. синт. г1улакх белгалде :Ши новкъост хиннав хъуна юкъе г1олла хъавоаг1аш.(подлежащи)Ца1,ведда гаъна т1а а ваънна,лечкъав,шоллаг1вар навкъ т1а виссав. (подле-жащеш да) К1аънка ца1 ц1адихъар.(карардар) Цхъаннех-м котваргвар со.(кхоачам)Ткъаъ шоллаг1а шу доладеннад-кх цар Мувсай! (къоастам)Ши чемодан латтар ц1ена юкъе.(подлежащи) – **Алал х1анз , малаг1а предложене маъженаш хила йиш я таърахъдешаех ? ... (п. , карардар ,кхоачам , къоас-**

там, ... еррига а керттереи кертерзеи маъженаш хила йиш я таърахъдешаех)

3)Упр № 186.Шоашкара хъадага а лаъце,д1аязъе тайп-тайпарча дожарашка латташ таър. а царца був-зам бу ц1ердешаш хургдолаш:Кхооалаг1а ди да дог1а делха.Дийттлаг1ча ц1айна кийчо еш я тха класс. Аз дийшача пхийтталаг1ча книжкал сакъердамег1а цхъаккха книжка дале тамаш я-кх! и.д1.

4)Арифметически примераш е,дешашца д1а а язъеш:183+7=190 (Б1аъ дезткъе кхойттанена т1атоха ворх1,хургъа б1аъ дезткъе итт. и. д1. ..

5) Ловзар : " Мел ха яъннай ? "

VI 1омадаър ч1оаг1дар :(тешашцара болх)

VII **Хъач** - а) зиза да, б) баъца даар да, в) сом ба .

VIII.Ц1аг1ара болх : § § 37-41. Упр № 181. О.82.(хъаязде деза, таър дешашца д1а а язъеш)

IX.

X. Урока корта бар :

27 - г1а урок

Тема : Таърахъдеша тохкам бар.

Лоарх1ам : таър.морфологически тохкам бе 1омабар де-хой;къамаъла юкъе уж кхувла 1ома -

бар ; Даъймехкацара безам кхебар ; нийса яздара навъкаш дег1айооалаяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тешаш,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар :1. Упр № 181 (дешашца д1аязде дезар таър. мишта язъаъд хъож)

2.Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант : б1арашдуарг-белка,даъкъазъяла,даътта,делкъийга,денгара-денга, дехке-довла,диазза,ди-бийса,диткъа,в1алла,дилията .

IV .Тохкамаш : 1.синт тохкам бе : Фашист к1оаг баккха венна моттиг зеелар капитана.(Дувцара, цхъалхане,йиза,грам-ки лард-моттиг зеелар капитана,кхычунга йоала,инверси,яържа,) . 2.морф. - капитана, 3)фонет. - зеелар-[з эйэлар]:6:7.....

V. Урока темацара болх :

1)Таърахъдеша тохкам бара никъ.(§ 42 О 87)1оешийт дешархошка.

2)Ер предложенеш д1аязъе,к1ал така хъакха таърахъдешашта ,т1аккха морфологически тохкам бе царна :Январь бетта ткъаъ цхъайттлаг1ча дено чакхдоаккх къаънара шу.Цу бус

шийтта сахъат даьлча д1адо-лалу Керда шу.Ши йи1иг Москве МГУ деша яг1а цар.Кхо во1 ц1аг1а ва,х1аьта виълаг1вар арме ва Виъэ а дийша ба. Дешаро массайтта хъаькъал лу.

(Январь бетта ткъаь цхъайттлаг1ча дено чакхдоаккх къаьнара шу .)

ткъаь цхъайттлаг1ча (дено)

I. Таьрахъдош.

II.Юхъ.ф. - ткъаь цхъайтта.

III.Массаза хула белгалонаш: 1.оттама, 2.арг1ан, 3.разряд яц, 4.ло1амза ф. .

IV.Хувцалу белгалонаш: 1.Д.д., 2.кх.х1.кл.. .

V. С. г1. – малаг1ча денно ? ткъаь цхъайттлаг1ча (къоастам).. - иштта деррига таьрахъдешаш

тохк морфологически.

2)Ер таьр. дешашца д1аязде :49,584,12,257,5,836,3,7,16,333 -(шовзткъе ийс,пхи б1аь дезткъе диъ,шийтта,ши б1аь шовзткъе ворх1, и.д1..)

3)Цхъалханеча таьр. хъаде гулдареи доакъойи таьр.,д1аязде уж :(пхиппха-доакъой, пхиъэ-гулдара; кхоккха-декъара,кхоккхе-гулдара; и. д1.)

4) Арифметически примераш е,дешашца д1а а язъеш :

$$144 + 89 = 233 \quad 766 - 448 = 318 \quad 17 + 59 = 76$$

$$382 - 205 = 177 \quad 503 + 79 = 582 \quad 84 - 38 = 46$$

5) Укх схемаех предложенеш оттае :

Эг1азвахача Илеза ц1аькхаз а катехай галех . Т1аккха а Борзо д1ахийцадац гали .

6)Белгалдешаш кердадакхар : а. ер цхъанкхийтта дешаш д1аязде,белгалдешашта к1ал така хъакха,цар разряд,форма белгалъе :сийна сигале(мишт. б.,ло1амза ф.),ж1аледар -(т1аозара б.,ло1аме ф.),юртара йи1иг (относ. б.,ло1амза ф.),шийла хий(мишт. б.,ло1амза ф.).

б)Х1анз формаш хувца цар:(сийнаяр-ло1аме ф.,ж1але к1азилг-ло1амза,юртаръяр-ло1аме ф., шийладар-ло1аме ф.)

7) Ловзар : " Мел ха яьннай ? "

VI 1омадаьр ч1оаг1дар :(тешашцара болх)

VII **Талант** - а) говзал я, б) майрал да, в) нач1ал да .

VIII.Ц1аг1ара болх : § § 37-42. Упр № 192. О.88.(хъаязде,таьр. к1ал така хъакха,морфологически тохкам бе царна,классе санна)

IX.

X. Урока корта бар :

28 - г1а урок

Тема : Тахкара диктант.

Лоарх1ам :таьрахъдешаех 1омадаър мишта кхетадаьд а грамматика мел лакхъеннай а тахкар .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Урока темацара болх :

1)Деррига текст 1одеш:(" Ши новкъост" О.114. " Дикт. изл. г..")

Ши новкъост хиннав хьуна юкъе г1олла хьавоаг1аш.Ц1аьхха ча т1акхъчай царна.Ца1, вед-да,лечкъав,шоллаг1вар наькъ т1а виссав.Де х1ама а доацаш,лаьтта 1о а вижа,ше валара кеп оттаяьй цо.Ча,цунна хьат1а а ена,хьаж яха йолаеннай,х1аьта вижа улла саг,са ца доахаш, се-цав.Ча,ше хьаж яьккха яьлча,из веннав мотташ,д1аяхай.Ча д1аяхача,гаьн т1ара 1о а ваьнна, велаш хиннав хьалхарвар :"Фу йоахар цо хьога,лерге а ена ?" "Цо сога даьра йоахар, новкъос-тий к1ал а бита бовдараш,во нах ба,"- жопденнад шоллаг1чо. (92 дош.-Багахбувцам т1ара)****

2) Ца довза дешаш довзийт

3) Цхьацца предложени язъеш,деррига текст д1аяздайт.

4) Юха а деш деррига текст

5)Т1адуллар : а).шоллаг1ча предложенена синтаксически тохкам бе; 2.морфологически тохкам бе : шоллаг1чо яхача таьр. , 3) яьлча яхача деша фонети-чески тохкам бе .

III Урока корта бар :

29 - г1а урок

Тема : Ц1ерметтдош,цун синт. г1улакх..

Лоарх1ам : ц1ерметтдешаех бола юкъара кхетам балар де-та;цун синт. г1улакх белгалде 1ома-

бар ; меттацара безам кхебар;нийса яздара навькаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Диктантий г1алаташцара болх

III Урока темацара болх:

1) § 43.ювц.(Ц1ерметтдош оал ц1ердеша,белгалдеша,таьрахъдеша метта лелача дешах.Цар хьа-хьокх х1ама,цун белгало,цхьабакъда царех цхьаннех а ц1и-м яккхац :со,из...

Ц1ерметтдешаш духь-духьа хувцалу.Цхьадола ц1ерметтдешаш дожарашца,таьрахъашца хувцалу,цхьадола ц1ерметтдешаш -дожарашца, цхьадола ц1ерметтдешаш классашца хувцалу. Ц1ерметтдош предложене чухь подле-жащи, карардар,кхоачам,къоастам,сказуеме ц1ера дакъа хул : **Тхо** ялхлаг1ча классе деша даг1а. (подлежащи) **Сона** воте ийца совг1ат **ер** да.(кхоачам,сказуеме ц1ера дакъа)Даде **шийца** дугаргда **вай** хьунаг1а.(кхоачам,карардар)**Из** къоалам хьабал! (къоастам)

2) Упр. 193.Т1ера хьаязъе,к1ал така хьакха ц1ерметтдешашта,къовларгашка белгалде цар синт. г1улакх :Тахан Даьхено,г1оза хьесташ,эшар-доацар шоана (кхоачам)тел,Керда шу х1анз даькъал дувцаш,аз(подлежащи) а шуга(кхоачам)моаршал тел. и.д1. ...

3) Кхоллама диктант (Упр № 194. О.90) - Суртага хяжа. Мишта хет шоана цу к1аьнка леладер? Х1а-

на висар из школе т1ехья? Фу оамалаш я цу к1аьнка йицъялийта езараш? Укх суртага а хьежаш, предложенеш оттае, юкье ц1ерметтдешаш а долаш. (Хьалхарча сурта т1а **сона** гу цхьа набара т1ера вола к1аьнк.-кхоачам ба ц1., Сахьатага а хяжа, юха 1овижа воал **из к1аьнк.** -подлежащи да . и. д1.)

4) Диктовках д1аязье ер предложенеш, к1ал така хьякха ц1ерметтдешашта, белгалъе цар форми синт. г1улакхи : Даиман цхьана лелаш акха ши кхокха бар. Каст-каста амбара чура к1а даа ухар уж. (подл.) Х1ама теча царех (кхоачам) кхокх лозабе караг1даланзар сона. (п.)

5) Хьалаха доаг1аш дола дешдакъя: хьалхара дош чакх а доаккхаш, т1ехьардар д1а а доладеш :

лоа (**бат**), (бат) **хар** , мар (**кхал**), (кхал) **инг** .

IV .1омадаър ч1оаг1дар: 1. Тесташцара болх

2. Малаг1ча къамаьла даькъах оал ц1ерметтдош? Мишта хувцалу уж? Цар синт. г1улакх предложе-

не чухь?...

V. **Пастух** - а) ахархо ва, б) марсхо ва, в) суртанча ва , г) г1окказ ва .

VI .Ц1аг1ара болх : § 43. Упр № 195. О. 90. (хьат1аязде, ц1ерм. к1ал така хьякха)

VII

VIII. Урока корта бар :

30 - г1а урок

Тема : Йовхьий , т1адерзара ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам : йовхьийи т1адерзарейи ц1ерметтдешаш довзийтар де-та, текста юкьера уж хьякъес -

таде 1омабар ; къахьегача наьха сийде 1омабар ; нийса яздар а навькаш кхейр.

Гойтара г1ирс : таблицаш, тесташ, карточкаш, перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх: 1. Упр № 195. (ц1ерметтдешаш 1одешийт: из, цох, и. д1.)

2. Ловзар : " Поацолг "

III Харжара диктант. (Предложенешта юкьера ц1ерметтдешаш хья а къестадеш, д1аязде):

Тха колхоза дукха жа да. **Уж** леладу 1алихана. **Из ше** воал жега. **Цо** дика доажаду жа. **Цунна** дукха деза **ший** жа.

IV Тохкамаш : 1. синт. : Воча дешо берза йорт йихьай. 2. морф. : берза (йорт),

3. фон. : берза.

V Урока темацара болх :

1) § 44. 1оешийт дешархошка. (Йовхьий ц1. : со, вай, тхо - хьалхара юхь; хьо, шо - 2 юхь; из, уж

(ужаш) – 3 юхь. Со,хьо,из - цхь.т. ; вай,тхо,шо,уж (ужаш) - д.т. ...

2)Легаде ер ц1ерметтдешаш:со,хьо,уж

Ц1.со,хьо,уж, К.соца,хьоца,царца,

Дл.са,хья,цар, Х.сох,хьох,царех,

Л.сона,хьона,царна, М.сога,хьога,царга,

Д.аз,1а,цар, Дс.сол,хьол,царел.

3) § 45. 1оешийт дешархошка.(Се,хье,ше,воаш,тхоаш,шоаш,со-се,хьо-хье,из-ше,вай-воаш,тхо-тхоаш, уж-шоаш - т1адерзара ц1ерметтдешаш да...

4)Упр №202.Хьяязде,ц1ерметтдешай чаккхенаш белгал а еш,къовлоргашка цар дожар белгал а деш : (Шийца (К.д.)болх беш вола токаръ дика говзал йолаш хила везаш,кер-дача конструкторех яь станок я из (Ц1.д.),яхаш,дувц Амаде. и.д1...

5)Упр № 206. Шоашкара дага а льяце,укх к1алхара ц1. юкье а долаш,д1аязье 7 предл.:

Айса х1анз фу дергда ма хац сона!Воашта мога новкъостал де деза царна.Ший балха говзал дика ховш хила веза моллаг1а а болхло. и.д1...

6)Доалареи юкъареи ц1ердешаш кердадакхар.Хьалхаг1а хьяязде доалара ц1. ,т1аккха – юкъара-дараш:1айна,говр,нускал,Маг1албик,Ювсап,лоамаш,Марем,хью,-Тирк,зизаш, Г1алми, журнал, теле-фон,"Села1ад",Магас,1аьлий - Юрт

7) **Оболтус** - а)гажал ва, б) г1окказ ва, в) кхелахо ва, г) дундал ва .

VI.1омадаьр ч1оаг1дар :(тесташцара болх)

VII.Ц1аг1ара болх :§§ 44-45. Упр № 201. О.93. (хьат1аязде,т1адерзара ц1ерм. к1ал така хьакха)

VII

VIII. Урока корта бар :

31 - г1а урок

Тема : Т1аозара,т1аозара-т1адерзара ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам :т1аозареи т1аозара-т1адерзареи ц1ерметтдешаш довзийтар де-та,уж текста юкье

ра къестаде 1омабар; нравственни кхетам балар;нийса яздар а навькаш шаьрьяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх: 1.Упр№201. (т1адерзара ц1. 1одешийт:ший,сай,сайга, , и.д1.) 2.Тесташцара болх.

III Дешай диктант :**ж1аленускал**,заг1е,зембаккха,зийнад,новкъост,к1олдйоахарг,**гизг** - 1.бусина; 2.**па-ук** (омонимаш).-белгалдаьха дешаш юкье а долаш,предложенеш оттае

IV Тохкамаш : 1.синт. :Мадоккеи Мадиги чехкка д1ат1аболх цунна. 2. морф.- Мадиг; 3.фонет. - чехка ; 4.оттама тохам бе -д1ат1аболх.

V Урока темацара болх :

1) § 46. Са,хьа,цун,вай,тха,шун,цар яха т1аозара ц1ерметтдешаш хьахул йовхый ц1ерметтдешаех. Цар цхьа х1ама доалахьа хилар хьахьокх. Уж хул ло1амзеи(са воша,тха газа,)ло1амеи(савар, тха-яр,..) Т1аозара ц1ерметтдешай ло1амза ф. дожарашца хувцалац,х1аьта ло1аме ф. дожарашца хув-цалу 5 л. чудоаг1а ц1ердешаш санна. Т1аозара ц1ерметтдешай ло1аме ф. Ц1. д. классашца хувцалу, цар кл. хувцадалар хул суффикса хьалха латта классни гойтамаш хувцадаларца, масала: тхаяр, тха-вар, тхабар,тхадар,и.д1.

2)Упр № 208.Ер ц1ерметтдешаш юкье а долаш предложенеш оттае,д1аязье : Хьай велосипедаца хоаквалийтавалара 1а со,сачун чарх хецаеннай.Хьачунца деша ваг1ар ва са эггара воккхаг1вар. и.д1.

3) § 46. 1оешийт дешархошка.(Сай,хьай,ший,воай,тхоай,шоай яхараш т1аозара - т1адерзара ц1ер-меттдешаш. да. Уж хьахул т1аозара ц1ерметтдешаех Цар а я ло1амзеи(сай воша,ший б1ийг,..) ло1а-меи (сайвар, шийяр,..) формаш. Т1аозара-т1адерзара ц1ерметтдешай легар т1аозара ц1ерметтдешай санна да.Цу ц1ерметтдешай ло1амеча ф. классашца хувцадалар т1аозара ц1ерметтдешай ло1амеча формай санна да.

4) Легаде ер ц1ерметтдешаш : савар,шийяр – 5 л. чудоаг1а ц1ердош санна легаде деза.

5)Упр № 210. Ер ц1ерметтдешаш юкье а долаш,предложенеш дага а лавце,д1аязье:Тхоашца дади вигача бакъахьа ма вар цига.Шоашка боккхаг1чар яхар деш хила беца кагийбараш. и.д1...

6) Упр №207.Хьат1аязде,к1ал така хьакха ц1.,кьовлоргашта юкье белгалъе цар разряд:Кийчча даа х1ама хьадала хьо(йовхый) вай(т1аозара) ц1аг1а яг1ар тхона(йовхый) доккха г1улакх да. и.д1. ..

7) **Пакъарг ва** - а) майра саг, б) говза саг, в) дег1а эсала саг .

VI.1омадаьр ч1оаг1дар :(тешашцара болх)

VII.Ц1аг1ара болх : § 46. Упр № 209. О. 97.(кл. яр санна е еза)

VII

VIII. Урока корта бар :

32 - 33 - г1а урокаш .

Тема :Изложени.

Лоарх1ам : текста гаргга,шоай предл. 1одийшар язде 1омабар де-хой .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Урока темацара болх :

1).Деррига текст довзийтар : (" Оапаш " О.237 " Дикт. изл. г. ")

Хьара ваха хиннав ши саг,цхьанне цхьа пунт,вокхо ши пунт хьажк1аш йихьа хиннай цар.Ше-ше хьалхавала г1ерташ кьовсам баьннаб царна юкье.Юххера а кхы х1ама а ца хинна,цхьа пунт йолчо аьннад,оапаш дукхаг1а бийцачо хьалхаг1а чукхокаргья вай,аьнна."Дика да,хьо хьалха д1аволале," - аьннад шоллаг1чо.

"Ер дуне дизза доахан дар са, - волавеннав оапаш бувца цхьа пунт яр, - царна хий моладе Тирка т1а вахача цох ша баьбар,диг теца бохабе велча х1ама а ца хинна,хьа а яьккха керта титий текар аз.Юхемиса корта хьа а баьккха , из а бахьаш ц1авера со"

Ши пунт йолчо оопаш иштта бийцаб : "Ийс эзар ц1и йоагаш ц1енош дар тха.Цар тхов т1а а яьнна тха цхъан котамо тхов бизза фуаш даьдар. Шийтта юртару кхай-ка нах а боалабаь,уж фуаш дийнахъеи-бусси чукхихъар оаха.Уж таьлме дехкача, 1аттал йоккхаг1а котам хулаш, ин-калал йоккхаг1а борг1ал хулаш , котамаш хьалкхийра тха.Царна юкье яр цкъа д1аежача б1арч-ча цхъа кха оахаш борг1ал.Иштта цу борг1алца кхаш оахаш тхо лелаш,хоамато борг1ала фоарт ч1ормаяьккхар.Дарбанна,аьнна,цу фоартах б1ара даьтта хьекхача ,цу т1а хьат1адаьлар сигала кхаччалца лакха б1ар . Цу т1ера б1араш 1олегаде бераша кхийсача боалех, ийс б1аь кхай т1а

д1адоаржадал лаьтта 1очудийлхар сигалара.Цу лаьтта д1адийнача ялатах яьнна я ер са ши пунт."... Цхъа пунт хьажк1аш яр къаьра а хинна,ши пунт йолчо хьалхаг1а чукхехкай ший хьаж-к1аш. (багахбувцам т1ара) 220 дош.

2) Ца довза дешаш довзийт,хала дешаш улга т1а д1аязду.

3) Хаттараш а деш,юхахъадувцийт текст:(Малаш бар хъара бахараш? Фу ийца бахабар уж цига? Малаг1а къовсам баьннаб царна юкье? Юххера а фу лаьрх1ад цар?Хьалхаг1а оопаш хъан бийцар? Мишта? Х1аьта,шоллаг1ачо мишта бийцар оопаш? Фу хилар царех?...)

4) Юха а деш деррига а текст(шозза деш)

5) Ло1амера болх.

III. Урока корта бар :

34 - г1а урок

Тема : Гойтарей хаттарей ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам :гойтарей хаттарей ц1ерметтдешаех де-хой кхетабар,уж къестаде 1омабар де-хой ;

1аламцара безам кхебар ; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар : 1.Упр № 209.(Сай(т1аозара-т1адерзара)даь ц1и яьккхача г1ад а яха, т1ае-дар со(йовхий)каьхат дешаш яг1ача сесага. и.д1.) 2)Тешашцара болх.

III Дешай диктант :зовза,гучаяккха,зувзийта,гоамал,говрбарг-подорожник,говзанча-мастер, специалист, искусник,гойтам-показатель,показание.

IV Тохкамаш :1.синт. - Наьсар,1а тха во1ах саг ваьв ! 2.морф. -во1ах; 3.фон.-ьяккха.

V.Керда темацара болх:

1) § 47.1оешийт(Ер,из,д1ардар,еррал,иззал,иззалдар,миссел,мисселдар,иштта,ишттадар - гойтара ц1ерметтдешаш да. Ер,еррал яха гойтора ц1ерметтдешаш б1арга а гуш,юххерча х1амах мара оалаш хилац,х1аьта д1ардар яхар юххе а доацаш,д1ахьежача гуш долча х1амах мара оалаш дац.Кхыдола гойтара ц1ерметтдешаш юххерча а,гаьнарча а,къайлаг1арча а х1амах ала йиш йолаш да. 1.Ер,из яхача гойтара ц1ерметтдешай ло1амеча а ло1амзача а форма ц1ера дожаре цхъатарра да.. 2.Цу ц1ерметтдешай ло1амза ф. массадолча эргача дож. **укх,цу** я. 3.Ер,из яха ц1ерметтдешаш доацаш кхы мел долча гойтара ц1ерметтдешашта ло1амзача ф. эргача дожарашка,лард ца а хувцалуш,-ча яха чаккхе т1акхет. Д1ардар,иззалдар,ишттадар,ерралдар,мисселдар яхачар ло1аме формаш царца бувзам

болча ц1ердешашка хьежжа классашца а таьрахъашца а хувцалу,масала : д1ардар, д1арвар, д1арбар,д1аръяр,д1ардараш,...

2)Кхоллама диктант.(Упр № 211 О.99.Шоашкара дага а лаьце,д1аязье **ер,из,д1ардар** яхача гойтара ло1аме ц1ерметтдешай тайп-тайпара дожарий формаш юкье а йолаш,6 предложени :Укхун(Дл.д.) айса фу дергда ма хац сона ! Цунга(М.д.) ала дезар-м даде аьннад хьона.Д1арчул(Дс.д.) хозаг1а-м ер(Ц1.д.)да кьонача сага. и.д1...

3) § 48.Мала,фу,мел,массала1а,малаг1а,хьан,сен - хаттара ц1ерметтдешаш да. Хаттара ц1ерметтде-шаш хаттар деча хана леладу:Малав цига? Фу дезар хьона?Мел гаьна хургья цига?Массалаг1а ди да ваха? Малаг1а книжка дезар хьона?Хьан ийцай 1а ер коч?Сен полтув я хьона ийцар? 1.Хаттара ц1ер-меттдешай ло1аме форма дожарашца хувцалу,цар легар ц1ердешай 5 л. санна да. 2.Хаттара ц1ер-меттдешай ло1амзача форме малаг1а, массалаг1а мара дожарашца хувцалац.Цар ло1амзача форма легар,ло1амзача белгалдеша санна,-ча яха чаккхе т1аэцарца да:Малаг1ча,и.д1.. 3.Хаттара ц1ерметт-дешай ло1амеча форма д.т. Дл.,Д. дож. чаккхенаш -чар хул. 4.Хаттара ц1ерметтдешай ло1аме форма Ц1.д.латташ хилча,шийца бувзам болча ц1ердешага хьежжа, классашца хувцалу: малаг1дар, малаг1-вар,малаг1ъяр,...

4) Упр № 216.Хьяязде,к1ал така хьякха хаттара ц1ерметтдешашта ,кьовлоргашта юкье белгалде цар дожар : Хьехархочо хетташ долча - ер фуд ? миштад ? сена ? (Ц1.д.,Д.д.)цунах фу ду? (Ц1.д.) яхача хаттарашта дизза жопаш тел Султанеи Салманеи. и.д1...

VI .1омадаьр ч1оаг1дар : (тесташцара болх)

VII **Коллега** - а)лоалахо ва, б) гаргара саг ва, в) г1улакха новкъост .

VIII Ц1аг1ара болх; § § 47-48. Упр № 212 (ц1ерметтдешашта к1ал така хьякха,цар разрядаш белгал

а е)

IX

X Урока корта бар :

35 - г1а урок

Тема : Кьоастамеи кьоастамзеи ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам :кьоастамеи кьоастамзеи ц1ерметтдешаш довзийтар,уж текста юкьера кьестаде 1о-

мабар ; патриотически кхетам балар;нийса яздара навькаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 212. 2. Тесташцара болх .

III Гойтара диктант :(1а дар гуйренца моттиг кьувсаш.Ший ха яьккха яьннай гуйре.1анна ший ха д1а-елар цо.Доладелар шийла дог1а,лай чоалпингашца хувцалуш.Т1ехь-т1ехьаг1а ч1оаг1луш эттар шийла 1а.

IV Тохкамаш :1.оттама тохкам бе ухк дешашта:гуйренца,чоалпингашца,д1аелар;

2.фонет. -яьккха

V.Керда темацара болх:

1) § 49.(Х1ара,деррига,долла - кьоаастама ц1ерметтдешаш да.Цар ло1аме ф. хувцалу дожараш-цеи таьрахъашцеи.Белгалдакхар : Х1ара,деррига яхача ц1ерметтдешай цхь.т.,д.т..Х.д.,Дс.д. чаккхенаш цхьатарра хул.

2) Легаде:х1ара,х1аранеш (перфокарточкашцара болх)

Ц1.х1ара,х1аранеш, К.х1аранеца,**х1аранешца**,

Дл.х1аране,х1араней, Х.х1аранех,х1аранееш,

Л.**х1аранена**,х1аранешта, М.х1аранега,х1аранешка

Д.х1аране,х1аранеша, Дс.х1аранел,х1аранел.

3) Белгалдаь дешаш юкье а долаш,предложенеш оттае.

4)§ 50.(Цхьадар,цхьадола,массехк,моллаг1а,фуннаг1а,хьаннаг1чун,сеннаг1чун,цхьа моллаг1а - кьоаастамза ц1. да. Сеннаг1чун,хьаннаг1чун яхача ц1ерметтдешай Ц1.д. къаьстта форма яц. Массехк, фуннаг1а яха ц1ерметтдош хувцалуш дац.Цхьадола яха ц1ерметтдош ло1аме ф. йо-лаш дац.Цхьадар яхача ц1ерметтдеша ло1амза ф. яц. Цхьадар,моллаг1дар яха ц1ерметтдош таьрахъашца,классашца,дожарашца хувцалу,масала : цхьадар (Ц1.д.,цхь.т.,кх.х1.кл.),цхьада-

раш (д.т.),цхьадолчун (Дл.д.,цхь.т.,кх.х1.кл.),цхьадолчар(Дл.д.,д.т,кх.х1.кл.)

5) Легада:цхьавар,цхьабараш

Ц1.цхьавар,цхьабараш К.цхьаволчунца,цхьаболчарца,

Дл.цхьаволчун,цхьаболчар, Х.цхьаволчо,цхьаболчарех,

Л.цхьаволчунна,цхьаболчарна, М.цхьаволчунга,цхьаболчарга,

Д.цхьаволчо,цхьаболчар, Дс.цхьаволчул,цхьаболчарел.

6)Упр №218 (1-2) (Догтийша вар из деррига(Ц1.д.,цхь.т.),а шоаш кот а доалаш чакхдаргхиларах, Сал-ман а цунах тешавеш хулар из. и.д1...)

7)Упр № 222 Шоашкара дага а лаьце, 5-6 предложени д1аязье,кьоаастамза ц1. юкье а долаш: Мол-лаг1чо а дергдар да-кх аз даьр а цу дийнахьа. Цхьаволчо ч1оаг1а лора-вала везаш хул массавар а . и.д1. .

8) Д1аязье ер предложенеш,ц1ерметтдешашта к1ал така а хьекхаш,цар разрядаш белгал а еш :**Дер-рига**(кьоаастама) дуне **ший** (ше-т1адерзара) хеташ г1оздаьнна,оалхазар дек.**Х1ара**(кьоаастама) саго **ший(т1.)**г1улакхашца,**ший** вахарца,леларца хьокхам бала беза вай мохк меттаоттабеш лоаттабеча кьовсама.

VI 1омадаьр ч1оаг1дар (тесташцара болх)

VII.**Невежа** - а) кхелахо ва, б) космонавт ва, в) лор ва, г) гажал ва .

VIII Ц1аг1ара болх:§ 49 - 50. Упр № 220. О.103.(ц1ерметтдешашта к1ал така а хьокхаш,цар дожари таьр. белгал а деш,хьяязье еза)

IX

X Урока корта бар :

36 - г1а урок

Тема : Дацара ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам : дацара ц1ерметтдешаех бола юкъара кхетам балар, уж къамаъла юкье кхувла 1о -

мабар ; меттацара безам кхебар ;нийса яздара навыкаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш,таблица.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 220.(цхъадараш(д.т.,Ц1.д.; и.д1.. 2.Ловзар:" Поацолг "

III Дешай диктант :йицъю,йоажает,йоагаяй,хьалъяккха,хьаьохо,**гурмали**-шелковый платок,**гуришк**-грош(уст.),хьаьрм1арг(я)-харцлер.(белгалдаь дешаш юкье а долаш,предл. оттае)

IV Тохкамаш :1.синт. -Воча сагацарча машарал дикача сагацара дов тол. 2.морф. -машарал, 3.фонет. - йицъю [йиц йу] :5:5:3:2

V.Керда темацара болх:

1) § 51.(Цхъаккха,в1алла,цхъанне а яхараш дацара ц1ерметтдешаш да.Дацара ц1ерметтдешаша ц1ердешашца барт бац : В1алла х1ама ца эшаш, дика а хоза а я тха школа.

2) Упр № 224.Хъаязде текст,к1ал така хъакха дацара ц1ерметтдешашта :Цхъаккха (дацара) духъалва-ланзар Хъусена, цхъанне а(дацара)дегабуам бинзар цо аьнначох. и.д1...

3)Кхоллама диктант.(Дацара ц1ерметтдешаш юкье а долаш,4-5 предложени дага а лъаце, д1аязье : Цхъанне а яхар де ца тугаш,ч1оаг1а аьрдаг1ваьннавар к1аьнк.

Цхъаккха мохк бац ухк лъатта Г1алг1ай мехкал хозаг1а.Цхъаннега а аьннадац цо из.

Ц1аккха шоашка дагар хойташ из ца хиннадаь,цун цхъаккха дешах тешацар истий.(А.В.) и.д1.

4).Легаде ер деша : моллаг1дар,деррига

Ц1.моллаг1дар,деррига, К.моллаг1чунца,дерриганеца,

Дл.моллаг1чун,дерригане, Х.моллаг1чох,дерриганех,

Л.моллаг1чунна,дерриганена, М.моллаг1чунга,дерриганега,

Д.моллаг1чо,дерригане, Дс.моллаг1чул,дерриганел.

5) Хъалаха доаг1а дешдакъа : хьалхара дош чакх а доаккхаш,т1ехьардар д1а а доладеш :

бус (**там**) (там) *аг1а*, мос (**кал**), (кал) *ошк* .

VI **Безбожник** - а) дундал , б) зуламхо, в) г1окказ, г) мунапакъ .

VII.1омадаьр ч1оаг1дир : (тесташцара болх) .

VIII.Ц1аг1ара болх : § 51. Упр № 223. О.104.(дацара ц1ерметтдешашта к1ал така хъакха:Цхъаккха х1ама дац бера наьнал дезаг1а. и.д1.)

VII

VIII. Урока корта бар :

37 - г1а урок

Тема : Йовхъийи т1аозареи ц1. йовхъаши цар легари.

Лоарх1ам : йовхъийи т1аозареи ц1ерметтдешай йовхъаши цар легари довзийтар;1аламцара

безам кхебар ; нийса яздара навыкаш дег1айоолаяр

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахар : 1.Упр № 223 (цхъаккха,,в1алла,..) 2.Тесташцара болх.

III Харжара диктант :(Ц1ерметтдешаш д1аязде,цар разрядаш белгал а еш):

- Из(гойтара) фу(хаттара) ц1и я?

- 1аьла хургъа хъа(т1аозара) ц1и, - оал 1адлопа.

- 1айха(хъе-т1адерзара) яхийта 1а(хьо-йовхъий),къаьна къодж!

- Из(гойтара) са(т1аозара) хъехар да хьона(хьо-йовхъий).

Йистхулаш цхъаккха а(дацара) вац.

- Хъа (т1аозара) да а вар наха вовзаш саг...

- Ц1а дохка а кхийнад хъа(т1аозара)?

IV Тохкамаш : 1. Синт. : 1айха яхийта 1а , къаьна къодж ! 2. морф.: 1адлопа ; 3. ф. : яхийта

.

V.Керда темацара болх:

1)Урока тема ювцар(Йовхъий ц1ерметтдешаш :1юхъ -со,вай,тхо; 2 юхъ - хьо,шо; 3 юхъ - из,уж

(ужаш) Т1аозара ц1ерметтдешаш : са,вай-1 юхъ; хъа,шун- 2 юхъ; цун,цар- 3 юхъ - ло1амза фор-маш я ераш, х1аьта ло1амеяраш - савар, вайвар, и.д1.

2) Легаде ер ц1. :тхо,ужаш,хъавар,шунъяр

Ц1.тхо,ужаш,хъавар,шунъяр К.тхоца,царца,хъачунца,шунчунца,

Дл.тха,цар,хъачун,шунчун, Х.тхох,царех,хъачох,шунчох,

Л.тхона,царна,хъачунна,шунчунна, М.тхога,царга,хъачунга,шунчунга,

Д.оаха,цар,хъачо,шунчо, Дс.тхол,царел,хъачул,шунчул .

3) Упр № 208. О.97 -уж т1аозара ц1ерметтдешаш юкъе а долаш предложенеш оттае,д1аязье уж предл.: Сачун-м атта 1омалу г1алг1ай мотт. Хъачунца миччахъа ваха а мегаргва. и. д1.

4) Кхоллама диктант.Ер предложенеш юхъиг а хургйолаш,дувцар оттаде : "1а" яхача темах :

Х1ара денна 1от1аделхар лоа.Хъазилгаш гаьнаш т1а хъалхайшадар.Наьха доахан д1а ца лехкаш,коашка дар.Иштта хъакхъар шийла 1а.Хиш т1а а ша биллар. Ша т1а г1олла когсоа- лозаш хехкаш лелар бераш.....

5) Укх схемаех дешаш оттаде :

(а) чуг1о , б) д1ачувахар , в) зизах , ...)

б) Укх схемаех предложенеш оттае :

(а) Воккхача саго сакъердаме фаьлг бийцар тхона . б) Оаха баркал аьлар цунна .в)
Ц1адахача тхоай нанна бийцар оаха из фаьлг)

7) **Крыжовник** - а) к1удилг , б) наркаш, в) датта , г) дуъэсти .

VI. 1омадаьр ч1оаг1дир .

VII Ц1аг1ара болх : § § 44,4 б; Упр № 207 О. 96-97.(ц1ерметтдешашта к1ал така хьакха,цар
разрядаш белгал а е : Кийчча даа х1ама хьадала хьо(йовхьий) вай(т1аозара) ц1аг1а яг1ар
тхона (тхо-йовхьий) доккха г1улакх да. и. д1.)

VIII.

IX. Урока корта бар :

38 - г1а урок

Тема : Т1адерзарей т1аозара-т1адерзарей ц1. йовхьаши цар легари.

**Лоарх1ам : т1аозарей т1аозара-т1адерзарей ц1ерметтдешай йовхьаши цар легари
довзийтар;**

меттацара безам кхебар; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : таблицаш,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1.Упр № 207 (1оешийт предлож.,ц1. разрядаш хьаквцийт) ;

2.Ловзар : " Поацолг "

III Дешай диктант :г1аба-кандалы,оковы,г1адаг1илгаш доала-
щекотливый,йоаг1а,й1овхараш(я)-кашель,грипп,насморк;кадийта,й1оахъеннай,кагий
нах,караг1далията,маг1алди(да,да)-сорняк .

IV Тохкамаш :1.синт. -Тахан вай клубе пьеса оттаергья цар. 2.Х1ара деша морфологически
форма белгалъе ; 3.фонет. :оттаергья

V.Керда темацара болх :

**1)Таблицах пайда а эцаш,урока тема ювцар :(се,воаш,тхоаш-1 юхь; хье,шоаш - 2 юхь;
ше,шоаш-3 юхь - т1адерзара ц1ерметтдешаш ; сай,воай,тхоай-1 юхь; хьай,,шоай-2
юхь;ший,шоай-3 юхь -т1аозара-т1адерзара ц1. ерметтдешаш - ло1амза ф. я; .
ло1амеяраш я :сайвар,шийвар, сайяр, и.д1. Т1аозара-т1адерзара ц1ерметтдешай
ло1амза ф. дожарашца хувцалац,х1аьта ло1амеяраш т1аозара ц1ерметтдешаш санна
легаду....**

2)Легаде ер ц1ерметтдешаш : ше,воаш,вайвар,шоайяр

Ц1.ше,воаш,вайвар,шоайяр, К.шийца,воашцв,вайчунца,шоайчунца,

Дп. ший,воай,вайчун,шоайчун, Х.шийх,воаех,вайчох,шоайчох,

Л.шийна,воашта,вайчунна,шоайчунна, М.шийга,воашка,вайчунга,шоайчунга,

Д.ше,воаш,вайчо,шоайчо, Дс.шийл,воаел,вайчул,шоайчул .

3) Упр №204.Хъаязде,ц1ерметтдешашта к1ал така а хьокхаш,цар разряди,дожари,юхьи белгал а еш : Шоаш(т1адерзара,Ц1.д.,3 юхь)гаьнарча мехка болхача хана,са(т1аозара,Ц1.д.,1юхь) даьша чокхе бустама чу кхихьад хьо(йовхьий,Ц1.д.,2юхь),аз(со-йовхьий,Д.д.,1юхь) се(т1адерзара,Ц1.д.,1юхь)ара лелаш,гаьнна сай(т1аозара-т1адерзара,1юхь) дог санна леладаьд хьо(йовхьий,Ц1.д.,2юхь),сийдола са(т1аозара,1юхь)наьна лаятта. и.д1...

4) Упр №210. уж ц1ерметтдешаш юкье а долаш,предложенеш оттае,д1аязье :Тхоашца ж1алеш дига лаьрх1ар оаха чарахье долхаш.Хьехархоша а шоай даьш а яхар деш хила веза дика дешархо. и.д1..

5)Белгалдешаш кердаккхар :(3 мишталли,3 относительнии,3 т1аозареи белгалдешаш дага а дехе,д1аязде: 1.з1амига йи1иг(м.б.)лакха лоамаш(м.б.),герга дуни(м.б.);2.таханара урок(о.б.),даьре костюм(о.б.)юртара к1аьнк(о. б.) 3.ж1але к1аза(т1.б.)москала к1оригаш,веший во1(т1. б.).

6) Х1анз ло1амеча ф. даха уж белгалдешаш :(з1амигаяр, и.д1.)

7) **Судья** - а) гажал, б) дундал, в) г1окказ, г) кхелахо.

VI 1омадаьр ч1оаг1дар :(тешашцара болх)

VII Ц1аг1ара болх :§ § 45-46. Упр № 209. О. 97 (классераяр санна е еза)

VIII

IX. Урока корта бар :

39 - г1а урок

Тема : Гойтарей кьоастамей ц1ерметтдешай легар.

Лоарх1ам : гойтарей кьоастамей ц1ерметтдешаех 1омадаьр керда а доаккхаш,цар легар дов-

зийтар ; Даьймехкацара безам кхебар;нийса яздар а навикаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : карточкаш,перфокарточкаш,тешаш.

Урока никь :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 209.(хъажа лакхаг1а), 2.Тешашцара болх.

III Дешай диктант :кассир,кийчча дов,коана,комбайн,**г1алг1аскхе**-казак,**г1айракх**-точильный камень, г1андг1илг-таракан (белгалдаьха дешаш юкье а долаш,предлож.оттае)

IV Тохкамаш :1.синт. –Мувса ! Тахан 1айха де лерх1ар кхоачашделахь! 2.оттама тохам бе :лерх1ар.

V.Керда темацара болх :

1) Урока темах лавца дувц: а) хьадувца гойтара ц1ерметтдешаш (ер,из,д1ардар,д1ара,еррал, из-зал,иззалдар, мис-сел,мисселдар,иштта,ишттадар), б) кьоастама ц1ерметтдешаш ? (х1ара, дер-рига,долла)

1.Ер,из яхача гойтара ц1ерметтдешай ло1амзача а ло1амеча а форма а Ц1.д. цхъатарра хул. 2.Цу ц1ерметтдешай ло1амза ф. массадолча эргача дожарашка укх,цу я 3.Ер,из яха ц1ерметтдешаш доацаш кхы мел долча гойтара ц1ерметтдешай ло1амзача ф. эргача дож. ,лард ца а хувца-луш,-ча яха чаккхе т1акхет. Д1ардар, иззалдар,мисселдар,ишттадар,ерралдар яхача гойтара ц1ерметтдешай ло1аме формаш царца бувзам болча ц1ердешашка хьежжа классашца а таьра-хъашца а хувцалу, масала:д1ардар, д1арвар, д1арбар, д1аръяр, и.д1.

2) Легаде ер ц1. :деррига,из саг,из,мисселъяр

Ц1.деррига,из саг,из, К.дерриганеца,цу сагаца,цунца, сагаца,

Дл.дерригане,цу сага,цун, Х.дерриганех,цу сагах,цунах,

Л.дерриганена,цу сага,цунна, М.дерриганега,цу сагага,цунга,

Д.дерригане,цу саго,цо, Дс.дерриганел,цу сагал,цул,

3) Белгалдаь дешаш юкье а долаш,предложенеш оттае,д1аязье уж : Цу саго водар дерг ма дац ! Дерриганех хьадел уж котлеташ. и.д1...

4)Кхоллама диктант.(Упр № 217. О. 102.)Шоашкара дага а лавце,х1ара,деррига яха ц1ерметтдешай ло1амеи ло1амзеи формаш юкье а йолаш, "Лораде 1алам "яхача темах дувцар оттаде.: Х1ара саг декхарийла ва гонахъара 1алам лораде. Вай дерригаш оарцаг1даьлча санна ц1енеи хозеи хург ма дац из.Цудухъа х1аране шийгара доаг1а г1улакх де деза гонахъара 1алам лорадара. и.д1...

5)Харжара диктант.(ц1ерметтдешаш хъа а лехаш,д1аязде,цар разрядаш белгал а еш :Боккха ба са (т1аозара)Даьймохк.Дерригача(кьоастама) дунен т1а бовзаш ба из(гойтара).Д1арадараш(гойтара)

да цун(т1аозара)шаьра кхаш,к1оарга хиш,листа хьунаш.Сай(т1аозара-т1адерзара) Даьймехка мисс-сел(гойтара)дукха рузкъа долаш кхы мохк байнабац сона (йовхьий)цхъаннахъа а. Иштта денал до-лаш, низ болаш ва вай(т1аозара)саг.Цун(гойтара)иззал(гойтара)денал хиларах цецбувл вайцага хъау-

ха хъаьший...

б) **Вор-рецидивист** - а) г1оказ, б) павкъар, в) мунапакъ, г) **къаьра къу** .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир :(тешашцара болх)

VII. Ц1аг1ара болх : § § 47,49. Легаде ер ц1. :иззалдар,д1ара йи1иг,х1аранеш (хъажа таблицага)

VIII

IX. Урока кортк бар :

40 -г1а урок

Тема : Хаттарей кьоастамзеи ц1ерметтдешай легар.

Лоарх1ам : хаттарей кьоастамзеи ц1ерметтдешаех 1омадаьр ч1оаг1 а деш,цар легар довзийтар;

меттацара безам совбакхар;нийса яздара навькаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : тешаш,таблицаш,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар :1. Шоаш легадаър 1одешийт. 2. Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант : г1армахо-крымский татарин, г1атта, къайлаг1а, ловча, г1атакх-бережливость, кон-церт, кор-ни1, кулг, кхоаб, кхайкор, кхоане, гучадаккха, кхозза, къайлаг1а, новкъост, талмач-переводчик, наъзал-бедность(уст.). (керда дешаш юкъе а долаш, предложенеш оттае.)

IV Тохкамаш :1 синт.: Топо лакха лоам божабаъб. 2. морф. :лакха (лоам) .

V. Керда темацара болх:

1) Хаттареи къоастамзеи ц1ерметтдешаш хъадувцийт : (а) мала? фу? мел? массалаг1а? малаг1а? хъан? сен? - хаттара ц1ерметтдешаш да ; б) цхъадар, цхъадола, массехк, моллаг1а, фуннаг1а, хъан-наг1чун, сеннаг1чун, цхъа моллаг1а – къоастамза ц1ерметтдешаш да.) 1. Хаттара ц1ерметтдешай ло1аме ф. 5 л. чудоаг1а ц1ердешаш санна легаду. 2. Х1аъта ло1амза ф. моллаг1а, массалаг1а ма-ра дожарашца хувцалац. 3. Ло1амеча ф. д. т., Дл. д., Д. д. цхъатарра чаккхе - чар хул. 4. Къоастамза-ча ц1ерметтдешай сеннаг1чун, хъаннаг1чун - Ц1. д. къаъстта форма яц. Массехк, фуннаг1а яха ц1ерметтдешаш хувцалуш дац. Цхъадола яха ц1ерметтдош ло1аме ф. йолаш дац. Цхъадар яха-чун – ло1амза ф. яц. Цхъадар, моллаг1дар классашца, таърахъашца, дожарашца хувцалу.

2) Легаде ер ц1ерметтдешаш : малаг1а (к1аьнк), малаг1вар, сеннаг1чун, моллаг1вар

Ц1. малаг1а к1аьнк, малаг1вар, -\ - \ -, моллаг1вар,

Дл. малаг1ча к1аьнка, малаг1чун, сеннаг1чун, моллаг1чун,

Л. малаг1ча к1аьнка, малаг1чунна, сеннаг1чунна, моллаг1чунна,

Д. малаг1ча к1аьнко, малаг1чо, сеннаг1чо, моллаг1чо,

К. малаг1ча к1аьнкаца, малаг1чунца, сеннаг1чунца, моллаг1чунца,

Х. малаг1ча к1аьнках, малаг1чох, сеннаг1чох, моллаг1чох,

М. малаг1ча к1аьнкага, малаг1чунга, сеннаг1чунга, моллаг1чунга,

Дс. малаг1ча к1аьнкал, малаг1чул, сеннаг1чул, моллаг1чул.

3) Кхоллама диктант. Шоашкара дага а лаъце, д1аязъе 3 предложени хаттара ц1ерметтдешаш юкъе а долаш, 3 предложени - къоастамза ц1ерметтдешаш юкъе долаш : Х1анз малаг1чох тешаргва укхаза ! Фуннаг1а даъ а котвала-м веза кхоана. и. д1..

4) Яндиев Дж. " Илли даха, са дог " яха стих. д1аяздайт, ц1ерметтдешашта к1ал така а хъокхаш, цар разрядаши дож. белгалдайт : ... Илли ала, илли даха, са(т1аозара) дог,

1а (хьо-йовхый, Ц1. д.) мерза ашараш лекха,

Хоза оаз айеш ма могла,

Б1аьстан оалхазар хиле, дека.

Хьо(йовхый, Ц1. д.) ловза, са(т1аозара) илли, г1озлаъле,

Дезаргдац хъа(хьо-йовхый) дунех хъега,

Б1аьстан 1уйре санна къаьге,

Хьо(йовхый) адамий дегашка дека.

VI **Кизиль** - а) хъач ба, б) к1удилгаш я, в) тоачув я, г) дуъэсти да .

VII 1омадаър ч1оаг1дар:(тесташцара болх)

VIII Ц1аг1ара болх:§ § 48,50. Упр № 221.(хьат1а аяздаь,ц1ерметтдешашта к1ал така хьакха еза,цар разрядаши дожараши белгалде а деза , классе санна)

IX

X Урока корта бар :

41 -г1а урок

Тема : Дацара ц1ерметтдешай легар (цхьадолчар .

Лоарх1ам : дацара ц1ерметтдешаех 1омадаър керда а даьккха,цар легар довзийтар; нравственни кхетам балар;нийса яздар а навыкаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : таблица,тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1.Упр № 221 (моллаг1а-кьоастамза,и.д1.) 2.Тесташцара болх.

III Гойтара диктант "Фу аьлар 1а?Х1анз сацийта !Тхо хьа кьамаьл эшаш дац.Дов де воалле ховлда хьона,тха топ боамбех йиза яц "(Хь. Осмиев): -Ц1ерметтдешай разрядаш белгалъайт де-ка.

IV Тохкамаш :1. оттама тохкам бе укх дешашта:кьамаьл,боамбех..; 3.фонет. :кьамаьл

V.Керда темацара болх:

1) Дацара ц1ерметтдешаех 1омадаър кердадоаккх тесташца.

2) Легаде ер ц1ерметтдешаш :х1амма,цхьаккха

Ц1.х1амма,цхьаккха, К.х1амманца,цхьаннеца,

Дл.х1амман,цхьанне, Х.Х1аммах,цхьаннех, - хьажа "Х1анзара г1алг1ай

Л.х1амма,цхьаннена, М.х1аммага,цхьаннега, мотт ",Грозный -1972,

Д.х1аммо,цхьаккхане, Дс.х1аммал,цхьаннел О. 148

3)Ер предложенеш д1аязье,ц1ерметтдешашта к1ал така хьакха,цар разрядаш белгалъе: Цхьаккха

а ц1аг1а вацар цар. Сона в1алла а х1ама дайнадац. В1алла а саг хиннавац-кх хьо !Сона х1амма а б1аргадовнзар.

4)Харжара диктант.(ц1ерметтдешаш хьа а кьестаде,д1аязде,т1аккха цар разряди юхь,нагахьа санна яле,белгалъе:Тха(т1аозара,1юхь) коа юккье даг1а доккха бочаб1ар(грецкий орех).Даиман цу (гойтара)б1ара к1ал 1ийне ловз тхо(йовхьий,1юхь).Цигга юь оаха(тхо-йовхьий,1юхь)харбазаш.Даде енаяр тхона(тхо-йовхьий,1юхь)дуккха харбазаш.Машина етта яр уж(йовхьий, 3 юхь)". Массалаг1а (хаттара)харбаз я оаш (шо-йовхьий,2юхь) юар ? " - оалар даде.Цхьаккха а (дацара) эг1азводацар. В1алла а(дацара) харбар 1оежайий хьа(т1аозара) ?

4) Упр № 200. О. 93. Хьат1аязде ц1ерметтдешашта к1ал така а хьокхаш :

Вахар, хьо деза тхона дукха,

Хьо я са дегаг1оз(радость), ва Давхе ! и.д1...

5) **Укроп** - а) вета, б) датта, в) **нарсий буц**, г) база .

VI 1омадаър ч1оаг1дар :(тешашцара, перфокарточкашцара болх)

VII. Ц1аг1ара болх : § 51. Упр № 225.(шоашкара дага а лавце, д1аязье 6-7 предлож. дацара ц1. юкье а долаш : Цхьаккха а аьттув боацаш биса хиннаб т1емахой .В1алла новкьостал дергдеций 1а тхона. и.д1...)

VIII

IX. Урока корта бар :

42 - г1а урок .

Тема : Ц1ерметтдеша тохкам бар.

Лоарх1ам : ц1ерметтдешаех 1омадаър ч1оаг1 а деш, царна морфол. тохкам бе 1омабар; патриоти

чески кхетам кхебар; нийса яздарав навькаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : карточкаш, перфокарточкаш, тешаш.

Урока никь :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар: 1. Упр № 225 (1оешийт шоаш язьяь предл.) 2. Ловзар : " Поацолг "

III Дешай диктант : кьяьгга, кьинт1ерадоал, кьоал, кьовларг, суффикс, хаьдда, г1ожал-грубость), г1ор-г1аст-расшиль.(г1ожал, г1орг1аст яхача дешашца предл. оттае ; оттама тохкам бе: кьовларг яхача деша.

IV Тохкамаш : 1. синтакс. - 1а в1алла сагот ма делахь, нани ! 2. фонет. : делахь

V. Керда темацара болх:

1) § 52. О. 106. 1оешийт дешархошка.

2) Ер предложенеш д1а а язъеш, ц1ерметтдешашта к1ал така а хьокхаш, т1аккха царна морфоло-гически тохкам байт : Шу миссел д1аьха хетар х1ара (кьоаастама) ди.. Из д1ахезача Билейг1аз кхы йисар а корзаг1ьяьлар. "Со-м(йовхьий) елча а эхь дацар, оашош(шоаш-т1адерзара) фу(хаттара) дергдола оаш(шо-йовхьий), оашош(шоаш-т1адерзара)?" - йоахар цо(из-йовхьий)... Цул (йовхьий) совг1а, цхьа моллаг1а(кьоаастамза)унахо а яцар Билейг1аз.(Плиев М-С. "Этии Вутии")

Х1ара

I. Ц1ерметтдош.

II Юхь. ф. - х1ара .

III Массаза хула белгалонаш : 1. кьоаастама ; 2. ло1амза ф.; 3. юхь яц .

IV. Хувцалу белгалонаш: 1. Ц1.д.; 2. таьрахь дац;

V.C. г1. - малаг1 ди ? х1ара (кьоастам) и.д1. а.

3) Кхоллама диктант. (кхоачашде ер з1амига дувцар : "1а".

1ан зама яр. Тхо каникулах сало1аш дар. ... (1одешийт дешархошка шоаш яздаър)

4) **Лён** -а) к1удилг, б) база, в) наркаш, г) **вета** ;

Г1алг1аша хьалха лелабаъ к1увс - а) к1увс б) палчакх, в) **истинг**, г) к1удилг .

5) Хьалаха доаг1а дешдакъя : хьалхара дош чакх а доаккхаш, т1ехьардар д1а а доладеш : вам (**пал**), (пал) **чакх** . пор (**дув**), (дув) **цар** .

VI 1омадаър ч1оаг1дар : (тешашца, перфокарточкашца болх бар)

VII Ц1аг1ара болх : § 52. О. 106. Упр № 227 (классе санна ц1ерметтдешашта морф. тохкам бе беа)

VIII

IX Урока корта бар :

43 - г1а урок .

Тема : Ц1ерметтдеша тохкам бар.

Лорх1ам : текста юкьера ц1ерметтдешаш хьалеха а царна морфол. тохкам бе а 1омабар ; нравст-

венни кхетам балар ; нийса яздала навькаш кхейр.

Гойтара г1ирс : тешаш, перфокарточкаш, карточкаш, кийчдаъ улг.

Долчча бесса бакъдар аьлча,

Цунах бохам балар кхераш,

Шийна ховшшехь, харцдолчунца

Цхъавар вайна тоам бе вол.

Кхетадац цо : ха-ди даьлча

Бакъдолчун чов атта ерзаш,

Муа боацаш тоалуш йолча.

Цудухья вайна бакъдар тол.

"Бакъдари харцдари" С. Озиев.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха.

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 227 (хьож мишта баъб болх) ; 2. Тешашцара болх ;

III. Тохкамаш : 1. синт. : Наьха рузкъанга сатийсар шийчох ваьннав.. 2. морф. : рузкъанца,

3. фонет. : ваьннав.

IV. Дешай диктант:къаьгга,г1ожал-грубость;бувзам-связь,союз;бохам-неприятность,бедствие;рузкъа-богатство,достаток,состояние;хъаст-родник,источник,ключ;д1ачувахар,1индарг1а-тень;муа-рубец, шрам.

V. Харжара диктант:(текста юкъера ц1ерметтдешаш хъакьоастаде,д1аязде уж,цар разрядаш белгал а еш:

Аз(со)хъайна(хъе)зем боацаш халахетар дича,

Хъаь юкъе шод бехкаш ма вувла гаьна.

Хъаст зийна беций 1а(хьо)кхерт1о чубежача,

Хъа1аш хул из чехка,м1ад т1ера яьнна.

"Дог ц1ена хила,саг " С. Чахкиев

VI Урока темацара болх:

1) § 52.-кердайоаккх

2) Ер предложенеш д1аязье,ц1ерметтдешашта к1ал така хъакха,т1аккха морфол. тохкам бе царна:

Сайга вир алалехъа вир ала аз.(кица)

Цхъабарашта-м дезац когаш,

Ц1ий мехкадеш ара,

Латаш,тохаш,б1еха лараш

Ц1аг1а чукхахъа мара.

"Ахархо" С. Чахкиев.

Вайдар санна ч1оаг1а вошал

Укх дуненна

Цхъанна хана дайзадац.

Цун чулоацам,ма1ан,дозал

Вайна миссел

Кхыча цхъанна сага хац.

"Доазув" С.Озиев

Дади,нани

Раьза делга

Берий декхар да.

Тхона лов-кха

1а дешилга -

Кхоачаш 1а дергда . (С.Озиев " Г1атта,деша г1о ")

3) Укх схемаех предложенеш оттае :

(а) Дукха даьг1ар тхо дадега ладувг1аш . б) Иштта сакъерд оаха тхоай дадеца)

4)Укх схемаех дешаш оттаде :

(а) ахархо , б) замага , в) хьалг1атта , ...)

5) **Монета в 20 копеек** - а) тума, б) шай, в) эппаз ;

Чокхе юкъ т1ара хобор - а) гуллам, б) кхоаз, в) маг1алди, г) хатт да.

6) Хьалаха доаг1а дешдакъа : хьалхара дош чакх а доаккхаш, т1ехьардар д1а а доладеш : гоа (вар),

(вар) **ени** , сар (пал), (пал) **чакх** .

VII 1омадаъ ч1оаг1адир : (тесташцара болх)

VIII Ц1аг1ара болх : § 52. Упр № 226 (2 - ц1ерметтдешашта к1ал така хьакха, т1аккха царна морфол. тохкам бе - кл. санна .)

IX. Урока корта бар :

44 - г1а урок .

Тема : Диктант.

Лоарх1ам : 1омадаър мишта кхетадад а гр-ка мел лакхъеннай а тахкар.

Гойтара г1ирс : " Диктантйи изложенеи гулам " С.Х.Куркиевой.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Урока темацара болх:

1) Деррига текст довзийт: (" Астаг1а Темари Цагени " О. 128.)

Астаг1а Темар паччахь хиннача хана цунна хезад Цаген ч1оаг1а хьаькъал долаш а к1оарга кхетам болаш а ва, аьнна. Из бакъдий хьажа безам хинна ше волча хьоашалг1а вийхав Темар-паччахьа Цаген. Ваха Цаген д1ачуваьлча, г1айба т1а ваг1аш хиннав Темар, цхьа ког д1а а ба-хийта. Ер д1ачуваьлча, из меттахьа а хьайнавац, д1абахийтачара ший ког хьал а эзабац. Из Ца-гена дезаденнадац. Х1ата а х1ама а ца оолаш, шийга 1оха аьннача метте, Темара гаьна воаццаш, г1айба т1а 1охайнав, цо санна ког д1а а бахийта. Из Темара а дезаденнадац. Цо аьннад Цагенага цунна 1оттар а еш : "Дукха гаьна а ваьннавац хьо-м вира " . 90 дош. (Багахбувцам т1ара .)

2) Ца довза дешаш довзийт.

3) Цхьацца предложени язъеш, деррига текст д1аязду .

4) Юха а деш деррига текст.

5) Т1адуллар : 1. Ц1ерметтдешаш хьа а яз деш, цар разрядаш белгалъе: цунна (из-йовхий), ше-т1адер-зара, и. д1. 2. лo1а ме хержа, цхьан ц1ерметтдеша морфологически тохкам бе бе за .

III. Урока корта бар :

45 -г1а урок .

Тема : Хандош,хандеша белгалза форма.

Лоарх1ам : хандешаех а хандеша белгалзача формах бола юкъяра кхетам балар де-та ;
наънацара безам кхебар ; нийса яздара навыкаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : таблица,тесташ,перфокарточкаш,карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Диктантй г1алаташцара болх.

III.Керда темацара болх :

1)Урока тема ювцар: § 53.Х1амо дер е цун хьал хьа а хьокхаш,фу ду? е фу хул? Яхача хаттарашта жоп луча къамаъла дакъях хандош оал:(язду,лайзав,..)Хандош ханашца хувцалу:ловз, лайзав, лай-завар,ловзаргва,..Цун кхо ха я:йола,йоаг1а (2 форма я:хургйола-яздергда; хила мега-ловзор);яха ха

(4 форма я:яхаянна-яздаъд;яхаяланза-яздора;гуш яха-яздир;хьалха яха-яздаъдар). Цъадола хан-дешаш таърахъашца,классашца. хувцалу.Яхаянначеи хьалха яхачеи,йоаг1ачеи(хургйолча)ханашка хандешаш классашца массаза а хувцалу.Хандешаш хул цкъа хилареи(саца) дукхаза хилареи (сеца); кхычунга долаши кхычунга ца долаши:(Тракторо лаътта оах.(кхычунга доала)Со ишколе вода.(кхы-чунга ца доала)...

Предложене чу сказуемел совг1а,хандеша хул ха белгал а ца еш,духъала дара е хъала ц1и бел-

гал а еш,фу де? яхача хаттара жоп луш йола форма.Цунах хандеша белгалза форма оал :
Бераша

дика **деша** деза.

2) Йолчеи,хургйолчеи,яхачеи ханашка даха ер хандешаш:вела, ада,дйтт,дувца, литта(вел, веларгва, вийлав,велар,вийлар,вийлавар;уд,идав,идар,удар,ударгва;и.д1..)

3)"Поэта илли" яха Яндиев Дж. стих. хъаязъе,т1аккха хувца,хандешаш йолчеи,яхачеи,хургйолчеи ханашка хурглолаш:"Лоам лоамага кхайкабеш

Из кура сай 1аьхар(1ах,1ахаргба,1аьхабар,..)

Оалхазараша екаеш

Лоаман 1уйре яьлар.(йоал,яргья)

4) Упр № 231.Хъаязде,к1ал цхъа така хъакха хандеша белгалзача формана,хандешашта - ши така хъакха :Воккха саг к1уж баг1ача хенага д1акхача воаллаш,хъуна юкье вордаш лелача новкъа гул-бенна латташ нах байра(йола ха) цунна. и.д1..

4)Т1адамашта меттел хандашаш а увттадеш,хъаязъ ер предложенеш: Мухъмад 1алихан ишко-

ле Бераш бургацахКаст-каста дог1аш ... гурахъа.

5) **Люцерна** - а) кхоаз, б) мукх, в) кен, г) г1аьн .

6) Укх схемаех предложенеш оттае :

(а) Бераш школе долх . б) Берий ловзоргаш я : бургацаш , теникаш , машинаш . в) Селхан тхо хьехархочунца лоам дахадар)

IV.1омадаър ч1оаг1дир :(тешашцара болх .)

V.Ц1аг1ара болх :§ 53(1-2) О.107-108. Хрестомате т1ара 5 предложени хьаязье,йолчеи, яхачеи, хургйолчеи ханара хандешаш юкье а долаш.)

VI

VII. Урока корта бар :

46 - г1а урок .

Тема : Хандеша йола,йоаг1а ха.

Лоарх1ам :йолчеи йоаг1ачеи ханарча хандешаех бола кхетам балар,ханаш къестеае 1омабар ;

нравственни кхетам балар;нийса яздара навикаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : карточкаш,перфокарточкаш,тешаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Шоаш язъь предл. 1оеш де-ша . 2.Тешашцара болх.

III Дешай диктант :маймал,1олийгад,**баърче**-почётное место,**амал**-служба,дарза-вьюжный, майрава-ккха,ма дарра,луттарг,лочкиаяй,даха дог ца хилар-безнадёжность.(белгалдаь дешаш юкье а долаш предл. оттае)

IV Тохкамаш :1.синт. :Йоккха мора ча гучайоал гаьна т1ехьашкара. 2.морф.:мора (ча);

3. фонет. :гаьна

V.Керда темацара болх :

1)Урока тема ювцар : Хандеша йолча хано белгалду къамаьл деча хана дола дар е хьал,е массаза а хулаш дола дар е хьал:(Юха а цхьана илли даккха **йолалу** уж.)

Йоаг1ача хана 2 форма я:**хургйола**(цо белгалду къамаьл даьчул т1ехьаг1а хургдола дар,фу хургда? фу дергда? яхача хаттарашта жопаш а тел :**хьожаргва,йоагаргья,..**), **хила мега**(белгалду къамаьл даьчул т1ехьаг1а хила тарлуш дола дар :Лоралелахь, **воагор** хьо !

2) Упр № 235.Хьаязье предложенеш,т1аккха хувца уж,хандешаш йолчеи йоаг1ачеи ханашка хургдо-лаш: Хи йисте ваьг1ачоа хи гечув(брод,приток)дайзад.-Хи йисте ваьг1ачоа хи гечув довз. -\ -\ -\ ..гечув довзаргда. и.д1. Керда дешаш:эмалк-неприручённая лошадь;палчакх(я,я)-башлык;йорг1-(я)-иноходь .

3)Йолчеи йоаг1ачеи ханашка даха ер хандешаш:совьяьлар,ьягяяр,велхар,хоаелар, дийцадар. (сов-йоал,совьяргья,йоаг,йоагаргья,и.д1..)

4)Ер предложенеш д1аязье,хандешта к1ал ши така хьакха,кхычунга доала да е кхычунга ца доала да белгалде :Никъ лайво кьайлабоаккхаш латт.(кхычунга доала)Хьалхарчул дуккха низ болашаг1а хье-кхар(кхычунга ца доала)мух.К1аьнк сиха вар(кхычунга ца доала) ;цахаддаш шод а ийеш,говр лехкар (кхычунга доала)цо.

5) Ер хандешаш белгалзача формага доахаш, д1 аязде: велх-велха воал, чувода-чуваха, яздаьд-язде, лийчав-лувча воал, 1овожаргва-1овожа мег.

6) **Сорняк** - а) жерж, б) кхазар, в) **маг1алди** .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар:(тесташцара болх)

VII. Ц1аг1ара болх : § 54.(1-2); 5 предложени язье дага а лавце, йолчеи йоаг1ачеи ханара хандешаш юкье хургдолаш.)

VIII

IX. Урока корта бар :

47- г1а урок

Тема : Хандеша яха ха.

Лоарх1ам : яхача ханарча хандешаех бола кхетам балар, уж текста юкьера хьалеха 1омабар;

1аламцара безам кхебар; нийса яздар а навькаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : таблица, карточкаш, перфокарточкаш, тесташ.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Де-ша язьяь предл. 1оешийт; 2. Ловзар: " Поацолг "

III Гойтара диктант : Буна юххе баь т1а 1охайшар тхо. "Х1а-х1а, са бераш, фу дувцаргда аз шоана?" - хаьттар хаьхочо. "Сона хов 1а фу дувцаргда, - аьлар Мадига. -Хье з1амига волаш хинна х1амаш дув-

ца тхона".

IV Тохкамаш : 1. Лакхе яздаьча текста юкьера хьяязде оазаши алапаши цхьатарра доаца дешаш; 2. Хьалхарча предл. синт. тохкам бе; 3. морфол тохкам бе : аз яхача деша; 4. оттама тохкам бе : 1о-хайшар, хаьхочо, бераш

V. Керда темацара болх:

1) Урока тема ювцар: Яхача хана 4 форма я: 1. Яхаяланза (цо белгалду къамаьл деча ханал хьалхаг1а доладенна а хинна даланза а дола дар е хьал, е дуккхаза хулаш дола дар е хьал, фу дора? е фу ху-лар? яхача хаттарашта жоп а лу цар: ловзар, велар.. 2. Гуш яха ха (цо белгалду къамаьл деча ханал хьалхаг1а а б1аргагуш а хинна дар е хьал, жоп лу фу дир? фу хилар? яхача хаттарашта (лайзар, вий-лхар,.); 3. Яхаянна (цо белгалду къамаьл деча ханал хьалхаг1а хиннадаьнна дар е хьал, жоп лу фу даьд? фу хиннад? яхача хаттарашта (вийлхав, лайзав.); 4. Хьалха яха ха (цо белгалду къамаьл деча ханал хьалхаг1а хинна е цул т1ехьаг1а кхьидар доладенна дола дар, жоп лу фу даьдар? фу хиннадар? яхача хаттарашта: лайзавар, вийлхавар, ...)

2) Ер хандешаш яхача хана 4 формашка йоахаш, хьяязде: язду, воаг1а, хьеж, хьех, 1олег ((воаг1ар, вера, венав, венавар, и. д1.)

3) Упр № 238 О. 113. Хьяязье, хандешашта к1ал ши така хьакха, цар ха белгалье :

Цхьан дезала юкье хьалкхийнав (яхаянна) Къуркъа яхаш, ц1и йола к1аьнк. и. д1...

4) Кхоллама диктант. Шоашкара дага а лъаце, шишша предложени д1аязье, хандешаш яхача хана йиъэ формашка хургдолаш.

5) Пиво - а) йий, б) оачув, в) к1алхъа, г) г1иринг .

VI .Ц1аг1ара болх: § 54 (3). Упр № 236 (хандешаш яхача хана а доашаш , хъаязде : Села1ад санна хоза яр хъу . и д1.

VII.

VIII Урока корта бар :

48- г1а урок

Тема : Хандеша кепаш.

Лоарх1ам : хандеша кепаш йовзийтар де-та, уж шоай къамаъла юкъе кхувла 1омабар ; патрио -

чески кхетам балар ; нийса яздарав навькаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : карточкаш, тесташ, перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар: 1. Упр № 236 (хандеша ханаш белгалъяйт) ; 2. Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант : малийта, майрал, д1акъовла, **тайша**-бурый, серовато-бурый(прил.)-о масти коров; хаттийта, массаза, дахчан пандар-балалайка, **даш**-свинец(белгалдаъха дешаш юкъе а долаш пред-ложенеш оттае), даъг1е-пастбище, выгон; мер1ург, маър-нана.

IV Тохкамаш : 1. синт. : Т1ехъависачун дакъа циско диад. 2. морф. : циско; 3. фонет. : дакъа

V. Керда темацара болх :

1) § 57 ювц. (Г1алг1ай метта хандешаш хул цкъа хилареи дукхаза хилареи кепаш йолаш. Хандеша цкъа хилара кепо белгалду цкъа хулаш дола дар: саца, мала, .. Дукхаза хилара кепо белгалду дуккхаза хулаш дола дар: сеца, мела, .. Дуккхаза хилара кепаш хандешаш цхъ.т., д.т. цхъатарра хул: тесса - цхъ.т., д.т., Цкъ.х.к., хандешаш д.х.к. доахача хана овлан мукъа оазаш хувцалуш хул: саца-сеца, мала-мела, .. Цхъадола цхъ.т. латта цкъ.х.к. хандешаш д.х.к. доахача хана овлан мукъаза оазаш а деррига дош а хувцалуш хул: эккха-цкъ.х.к., лелха-д.х.к., дала-цкъ.х.к., тела-д.х.к..

2) Кепашца хувца а хувцаш, д1аязде ер хандешаш: совца(цкъ.х.к., д.т.,)-сеца(д.х.к., д.т.); дада-ада, хъе-жа-хъажа, ада-довда, тилла-техка, лахка-лехка,

3) Упр № 247. Хъаязде, к1ал цхъа така хъакха цкъа хилара . хандешашта, ши така - дукхаза хилара кепаш хандешашта : Сигала морх йоацаш сийрда ди дар. (цкъ.х.к.) Лаккха айбеннаца малхо б1аргаш те1а-дайттар(д.х.к.), й1овхал т1ехъ-т1ехъаг1а совйоалар(д.х.к.)..

4) **Клубника** - а) мангалкомар, б) к1удилг, в) **бешара комар**, в) наркаш .

5) Укх схемаех дешаш оттаде:

(а) дезалца , б) д1авоал , в) дешархочунга , ...)

б) Укх схамаех предложенеш оттае :

(а) Помидораш ч1оаг1а дика хыйкъяяр . б) Чуийнна уж гулъеш бар колхозхой . (С.Ч.))

VI .1омадаър ч1оаг1дар :(тесташцара болх)

VII Ц1аг1ара болх : § 57. Упр № 248 (кл. яр санна)

VIII

IX Урока корта бар:

49 - г1а урок .

Тема : Цхьадола хандешаш таър.,кл. хувцадалар.

Лоарх1ам : цхьадолча хандешай таь.,кл. хувцадаларах бола кхетам балар,къамаьла юкъе кхув-

ла а 1омабар ; Даьймехкацара безам кхебар;нийса яздара навькаш дег1айоалаяр.

Гойтара г1ирс : тесташ,перфокарточкаш,таблицаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1Упр № 248.(къег-д.х.к.,и.д1.); 2.Хаттараш а деш,кердадоакх хандешаех 1омадаър(§ § 53-57)

III Графически диктант:(хьалхарча б1оаг1а т1а д1аязде ц1ердешаш,2-белгалдешаш,3-хандешаш) : моаршал,баьццара,хьайцар,мовлат,,мора,дийцадар,дегабуам-подозреие,дезткъа,футтарвир,аьса-

ла (йи1иг),могаш-маьрша.

IV Тохкамаш :1.синт.:Г1айг1ано г1айг1а яхь. 2.морф.:г1айг1ано ; 3.фонет.:яхь.

V.Керда темацара болх:

1) § 53(2). Цхьадола хандешаш таьрахьашца хувцалу.Цар таьрахьашца хувцадалар тайп-тайпара хул. Цхьадолча хандешай таьрахьашца хувцадалар хул цар классни гойтамаш хувцадаларца:саг воаг1а-нах боаг1а,устаг1а боаг1а-жа доаг1а,.. Цхьадолча хандешай таьрахьашца хувцадалар хул овлан оазаш хувцяларца:нувр тилла-нувраш таька;говр лалла-говраш лаька. Цхьадолча хандешай таьра-хьашца хувцадалар хул классни гойтамаш мара х1ама ца дусаш,деррига дош хувцадаларца:1аж бежаб-1ажаш лийгаб,га ежай-гаьнаш лийгай,.. Цхьадолча хандешаш классашца хувцалу.Цар классашца хувцадалар хул шоашца бувзам болча ц1ердеша классаса хьежжа классни гойтамаш хувцадаларца:йи – 1иг йоаг1а-к1аьнк воаг1а-1аьхарг боаг1а,.. Хургйолчеи,яхаяьнначеи,хьалха яхачеи ханашка хандош массаза а хувцалу классашца:къонах хьожаргва,(хьежав,хьежавар;йи1иг хьожаргья (хьежай, хьежа-яр,...))

2)Классашцеи таьрахъашцеи хувца ер цхъанкхийтта дешаш;йи1иг г1оттаргья,йи1иг яьг1ай, лийчай, халхаяьннай, 1ойижай,елх.

3)Упр № 234.Хъаязде,к1ал така хъакха классашца хувцалуча хандешашта,къовлоргашта юкъе бел-галъе цар ха: Вай даьшта йийзай (яхаяьнна ха) ц1енче,Чувеначоа бийхкаб (яхаяьна) ц1ена мотт. и.д1..

4) Харжара диктант. (хандешаш хъа а лехаш,д1аязде,г1аккха белгалъе цар ха)

Барх1лаг1а март кхалнаьха деза ди да.Из ди дездеш наненеи мамынеи дукха зизаш делар азее папаси.Сай йишийна а лургда аз-м зизаш,из ишколера чуча.Балхара мама чуюлехъа са йишас дика даа х1ама кийч а даь,хоза истола т1а 1ооттадергда.Йоккхача нанена а мамына а хоза хийтар оаха даь г1улакх.Тхона ч1оаг1а хоза хет барх1лаг1а Март.

5)Уж хандешаш классашцеи таьр. хувцалой?Мишта? Кхычунга доала хандешаш да уж е кхычунга ца доала хандешаш да? Х1ана?

6) Ханашца хувца ер хандешаш :аравала,гулбелар,д1абьлар.

7) **Конопля** - а) к1омал, б) к1удилг, в) датта .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар:(тешашцара болх)

VII Ц1аг1ара болх: § 53 (2) Упр № 233 (хандешашта к1ал така хъакха,къовлоргашка белгалъе цар класс,таьр.: Инала рота хъуна юкъег1олла йодар(яхаяланза ха,кх.х1.кл.).и.д1.

VIII

IX. Урока корта бар :

50 - г1а урок .

Тема : Цхъадола хандешаш таьр.,кл. хувцадалар.

Лоарх1ам : цхъадолча хандешай таь.,кл. хувцадаларах бола кхетам к1оаргбар,нийса шоай къа -

маьла юкъе кхувла 1омабар ; наьнацара безам кхебар;нийса яздара навькаш дег1а-йоалаяр .

Гойтара г1ирс : тешаш,перфокарточкаш,таблицаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1Упр № 233. 2.Тешашцара болх .

III Дешай диктант : Щозза, **духт1е - понятие,къубба(я,я)-гробница,мавзолей;**уне-айпе,тайп-тайпара,совг1ат,нийсхо . (кердача дешашца предложенеш оттае.)

IV Тохкамаш :1.синт.:Сатехача салтедох эпсар хиннав . 2.с.:салтедох, 3.ф.:хиннав.

V.Керда темацара болх:

1) § 53 (1-2) ювцийт де - ка .

2) Коментированни йоазув . Цунна шийна хетачох, дукха ха **д1аяхар**, т1аккха цхъанне **хъайийлар** кхы ни1. Цу ц1аг1а д1ачухъежача Турса **б1аргаяр** Хъасан-Молла йийца ялсмале . Пенах хьалтеха, уй т1а 1окхайса к1увсаш **дадар** Цунна хьалхашка 1о а хайна, пандар санна, из локхаш **яг1ар** хоза йо1 . (И.Б.)

3) Цу предложенешта юкьера хандешаш хъаязде, классашцеи таьрахъашцеи хувца уж : Хъайийлар ни1-хъадийлар тоаргац-хъабийлар т1ормаг ; и.д1.

4) Кхоллама диктант . Укх темах з1амига сочинени язъе: "Хъаьнала къахъегарах фу йоах бусалба дино?" (1 - 2 дешархочунга 1о дешийт шоаш яздар)

5) Хъа а лехаш, к1ал цхъа така хъакха классашца хувцалуча хандешашта, ши така - таьрахъашца хувцалучарна .

6) Ханашца хувца ер хандешаш : чакхъаьлар, д1адийцар, 1охайр .

7) **Бурундук** - а) соалор б) ц1окълор в) цахцал г) куни .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар: (тешашцара болх)

VII Ц1аг1ара болх: § 53 "**Кхашкара балхаш**" яхача темах з1амига сочинени язъе, хандешашта к1ал ши така хъакха, цар кл., таьр. белгал а де .

VIII

IX. Урока корта бар :

51 - г1а урок .

Тема : Хандеша соттамаш. Белгала соттам.

Лоарх1ам : хандешай сот. бола юкьера кхетам балар; белгала сот. бовзийтар; уж текста юкьера

хъалеха 1омабар ; Оалхазарашцара безам кхебар; нийса яздар навъикаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : тешаш, карточкаш, перфокарточкаш, таблица.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. »Кхашкара балхаш» яхача темах язъаь сочиненеш 1оешийт 1-2 дешархо-чунга , 2. Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант : образовани, м1арилг, нагахъа санна, ондарг-подросток, овсара-изобильно, овкъара-пепельный, нанап1елг, нихзткъа, нийлхъе, оачув-квасцы, миччахъа, мукъаваккха, каралоацам, обешник-лесник.

IV Харжара диктант. (ц1ердош+хандош хъа а хержаш, д1аязде): хоам бу, дукха лайзар, баьццара аре, борг1алах 1ех, дадеца вода, дукха ваьг1ар, хоза йи1иг, сакъердаме книжка, вешийга яздыр, ч1оаг1а велх, къоаламашца яздыр.

V Тохкамаш : 1. синт.: Баскилг, 1а сацийта зовне зурма хъай ! 2. морф. :-1а ,

3. фонет.-сацийта

VI. Керда темацара болх:

1) Урока тема ювц: (Г1алг1ай метта хандеша 5 соттам ба: белгала, т1адожора, хаттара, бехкама, лара. **Белгала сот. белгалду долаш дола, хургдола е хинна дар. Цун 6 ха я. Ше хьакхоллаш лаърхх1а суффикс яц, масала: ловз-ловзац(йола ха), ловзар-ловзацар(яхаяланза), лайзар-лайзанцар(гуш яха), лайзав-лайзавац(яхаянна), лайзавар-лайзавацар(хьалха яха ха), ловзаргва-ловзаргвац**

(хургйола)

2) Ханашца хувцаш д1аязде ер хандешаш, хьокхамга хьежжа : 1еха-1ех-1ехац(йола ха, белгала сот.), 1ехар-1ехацар(яхаяланза), 1ийхар-1ийханзар(гуш яха, белг.сот.), 1ийхад-1ийхадац(яхаянна), 1ийха-дар-1ийхадацар(хьалха яха, белг.сот.); лет, б1аргадайр.

3) Упр № 241. Хьяязье предложенеш, хандешашта к1ал ши така хьакха, кьовларгашка белгалге цар ха, белгалбе сот. : Сарахья шелал совьялар(гуш яха ха, белг.сот.), и.д1.

4) Кхоллама диктант. Шоашкара дага а лаьце, д1аязье 4-5 предложени, хандешаш белгала сот. а долаш.

5) **Коммерсант** - а) г1ожа саг, б) **совдегархо**, в) 1илманхо .

6) Хьалаха доаг1а дешдакъя : хьалхара дош чакх а доаккхаш, т1ехьардар д1а а доладеш : гор (**инг**), (инг) **али**, тур (**мал**), (мал) **айк** .

VII 1омадаър ч1оаг1дир:(тешашцара болх)

VIII Ц1аг1ара болх : § 56 (2). Упр № 243 (кл. яр санна)

IX

X. Урока корта бар :

52 - г1а урок

Тема : Т1адожора, бехкама соттамаш.

Лоарх1ам : т1адожора, бехкама соттамаш довзийтар, уж хандешаш шоай къамаьла юкье кхувла

1омабар ; патриотически кхетам балар ; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тешаш, карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 243 (болх нийса баьбий хьож), 2. Тешашцара болх.

III Графически диктант :(дешашца д1аязде ер таьр., хьалхарча б1оаг1а т1а-цхьалханедараш, 2-чоалханедараш, 3-оттамадараш): 28, 4, 17, 2, 35, 5, 655, 11, 7, 22, 44, 100.

IV Тохкамаш : 1. синт.: Истий, кхувш боаг1а кагий нах, кьоаной - берригаш а духьальэттар моастаг1чоа. 2. морф.: кьоаной, 3. фонет. : берригаш.

V. Керда темацара болх:

1) § 56 (1,4) (Т1адожора сот. белгалду де т1адожадеш дола дар (ловза), хъехарийца е дехарийца де т1адожадеш дола дар (ловзалахъ), цу сахъате де т1адожадеш дола дар (ловзал)..

4. Бехкама сот. белгалду цхъа духъале йола мара, хила мегаш дола дар Цун ши ха я: яха (лайза-вале, лайзаваларе яха ха) ; ловзаре, ловзаргваларе - йоаг1а ха .

2) Ер предложенеш д1аязье, хандешаштк к1ал така хъакха, цар сот. белгалбе :

Живари, суخالбе (т1адож. сот.), сецца хъалъайле (т1. сот.), деце а хъалъайле (т1. с.) атта. 1 айха язбаъ-бале (бехкама сот.), хъахъокхал (т1. сот.) хъай болх ! В1алла а дешаргдаларе-м (бехкама сот.), деша ха я. Хъалкхеташ латтача хозача малхага, сийрдача малхага моаршал хатта ! Укхо дика дешаре-м лагере а ма вохийтаргвар оаха каникулах.

3) Ер хандешаш вай 1омадаъча сот. а доахаш, д1аязде : язде, лийчав, 1окхийтав, д1авала.

4) Упр №221. Хъаязде, к1ал така хъакха хандешашта, къовлограшка белгалъе цар ха, сот., кеп, кхычунга далар, кхычунга ца далар:

Моллаг1а дале а, цхъа сакъердаме книжка дезар (яхаяланза, белгала сот., цкъ.х.к., кхычунга доала) сона. и. д1...

5) **Смородина** - а) кондар, б) маг1алди, в) заъзг, г) кхазар .

VI 1омадаър ч1оаг1дар : (тесташцара болх)

VII .Ц1аг1ара болх : § 56 (1,2,4). 5 предложени дага а лъаце, д1аязье, хандешаш е т1. сот.; е бехкама сот. хургдолаш)

VIII

IX Урока корта бар :

53- г1а урок

Тема : Лара, хаттара соттамаш.

Лоарх1ам : лареи хаттареи сот. бола кхетам балар де-та, царех пайда эца 1омабар ; нравст -

венни кхетам балар ; нийса яздаравыкаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : тесташ, карточкаш, перфокарточкаш .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Шоаш язъаь предл. 1оешийт де-ка. 2. Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант:

нийсхо, нувхашкхувсарг, н1овциск, оаг1ора, космонавт, эллад, организаци, дошло-всадник, кавалерист, къаьстта, т1ехь-т1ехъаа, кхоаз-люцерн (биол.) - цу кердача дешашца предл. оттае.

IV Тохкамаш : 1. синт. : Лъатта моцалах дуккха бераш деннад. 2. морф. : моцалах, 3. фонет. : лъатта .

V. Керда темацара болх :

1) § 56(3,5) ювц. (Хаттара сот. белгалду ч1оаг1дара е дацара хаттар.Из хъахул белг.сот. - ий яха суф. т1акхетарца. Белгала сот. санна, 6 ха я цун:ловзий-ловзаций-йола),ловзар-ловзацарий

(яхаяланза), лайзарий-лайзацарий (гуш яха),лайзавий-лайзавеций (яхаянна),лайзаварий-лайзавецарий (хьалха яха) ,ловзаргвий – ловзаргвечиий (хургйола)...

Лара сот. белгалду хилча бакъахъа хета,хила тарлургдола е хуладалара,аьнна,хета дар е хьал. Укх сот. ши форма я:белгала-лара,белгалза-лара. Лара сот.белгалду хилча бакъахъа хета е хила тарлургдола дар: (ловзавалара), е хуладалара,аьнна хета дар (ловзаргдолашдалара).

2) Ер хандешаш ларе хаттареи сот.увттадеш,д1аязде:Хъех,велх,дувц.

3) Д1аязье ер предложенеш,хандешай сот. белгал а деш : Хьо ловзаций тхоца бургацах?Лечкьоргах лайзадариий вай селхан?К1еззига мукъаг1а ловзавалара хьо берашца.Наг-нагахъа вайцига воаг1арг-волашвалара воти.

4) Упр № 245.Хъат1аязде,хандеша сот. белгал а деш : - Укхаза шийла а я(белг.сот.),т1аьда а я (белг.с.), хьо со долча доаг1аре(бехкама),аз дижа улла моттиг к1аьдеи,даг1а моттиг й1айхеи хулийтаргъяр (белгала сот.).и.д1..

5) Ер хандешаш ханашца хувцаш,д1аязде :тхъайсав,1охов.

6) **Квасцы** - а) баппа, б) хьунб1ар, в) **оачув** .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар : (тесташцара болх)

VII Ц1аг1ара болх :§ 56 (3,5) ,Упр № 244 (хъаязде,хандеша сот. белгал а беш ,кл. сана)

VIII

IX Урока корта бар :

54 -г1а урок.

Тема: Хандешашца дацардешаш (ца,ма),дацара белгалонаш(-ц,-ац,-за) нийса яздар .

Лоарх1ам : дацардешаши дацара белгалонаши хандешашца нийса язье 1омабар;

1аламцара безам кхебар ;нийса яздара навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1Упр № 244 (хиннавий-хат. сот.,и.д1.) 2. Хаттараш а деш, § § 53-56 хъаювцийт.

III Дешай диктант :операц,пайда,пайхамар,богапхьид-черепаха,й1оахъе,фоарт,пийг,лоабат, коани1,паьшк-болтовня.

IV Тохкамаш :1синт. :Хозача дешо кьорга чура лехъ а баьккхаб. 2.морф. :хозача ,

3.фонет.:пийг.

V.Керда темацара болх :

1) Урока тема ювц: (§ 61. Дацардешаш ца, ма хандешашта хьалхеи царех къаьстаи язду (Х1ама дергдац, доттаг1а, сов корзаг1 ма вала, г1оттаргвар со-м, г1атта сайна дег1адале. Ца г1отте а теша, вац сагота в1алла, вувцал сона хиннар шозза ялсмале. (И.Т.))

Дацара белгалонаш -ц, ац, -за хандешата т1ехъеи царца цхъанеи язъю:
водац, хилац, хиланзар.

2) Упр № 259. О.127. Хьязъе, к1ал така хьакха дацардешаштеи царца бувзам болча хандешаштеи : Ма дувца, доттаг1а, ма дувца, заманца товш доаца доаккхалаш ма дувца - даьре хабара пайда бац хьона. и.д1...

3) Ер предложенеш хьат1аязъе, къовлограшка латта дацардешаши дацара белгалонаши нийса а язде: Сона-м(ма)везар хьо, са вежарашта вез(ац) хьо, форда чоп санна, коача ва из, яхаш. Хьа фу (ма)хадалда берзадар мел хад. Хьа ц1и (ма)йожийла ломаяр мел йож. (илли)

4) Ер хандешаш 5 сот. даха : дус, екаргья, йоаг. (диса(т1.с.), дусар(белг.с.), дусий(хат.с.), дисадаларе (бежкама), дусаргдолашдалара(белгала-лара), дусаргдолашдалара(белгалзалара),; екалахь (т1.с.), йийкай(белг.с.), йийкаий(хат.с.). екаре(бежкама с.), екаргйолашъялара(белгалзалара), йийкайялара (белгала-лара с), и.д1..

5) **Бобы** - а) жерж, б) кхоаз, в) к1удилг, г) г1ашкхеш .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар : (тесташцара болх).

VII Ц1аг1ара болх : § 61. Упр № 260 О.127. (кл. яр санна).

VIII

IX. Урока корта бар :

55 - г1а урок

Тема : Сочинени.

Лоарх1ам : в1аши ювзаеннача предл. шоай уйлаш д1аязъе 1омабар де-хой; дувзаденна къа -

маьл шаьрдар.

Гойтара г1ирс : тайп-тайпара сурташ, стихай сборникаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Урока темацара болх::

1) Урока тема йовзийт: (соч.. е " Коталон ди ", е " Мала хила безам ба са ? ", е " Дошо чкъаьра лоацаре,

фу дехаргдар аз цунгара ? ")

2) Х1ара темах лаьца дувц.

3) Т1ема ветеранах лаьца дувцийт де-ка.

4) Вай даьша тайп-тайпарча т1емашка лаьцача дакъах лаьца дувцийт.

5) Шоашта езаца профессах лаьца дувцийт де-ка.

6) Т1еххьарча темах лаьца дувц.

7) Ло1амера болх.

III Урока корта бар :

56 - г1а урок

Тема : Хандеша спряжени.Хьалхара спр.

Лоарх1ам : хандеша спр.бола кхетам балар,1спр. чудоаг1а хандешаш довзийтар ,уж къамаьла

юкъе кхувла 1омабар ; 1аламцара безам кхебар; нийса яздара навыкаш кхеяр.

Гойтара г1ирс : таблица,тесташ,перфокарточкаш,карточкаш .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1.Упр № 260 (ма деттале,..) , 2.Ловзар:" Поацолг "

III Гойтара диктант : "Ц1окъ" Тата доацаш г1а лувзаш лел ц1окъ петарашта юкъе г1олла. Цун боарха ц1ока д1аув цунна гонахьарча эрза(камыш)бесах.Ц1окъан даар да акха хьакхарч,гаьзарий, шерч (уст), лийгаш,кхыдола хьайбаш. -цхьантайпара маьж.,доалара,юкъара ц1ердешаш - кердадоаккх.

IV Тохкамаш :1.синт.: Ежа уллача гаьна т1а 1охов ча. 2)оттама :1охов, 3.фон.:ежа.

V.Керда темацара болх :

1)Урока тема ювцар : § 58(1) (Хандешаш(Х.) ханашца хувцалу.Цар ханашца хувцадаларах спря-жени оал. Хандешаш ханашца хувцалуча хана цар овлан мукъа оазаш хувцалу. Хандешай ов-лан мукъа оазаш хувцялар кхаь тайпара хул : а) т1адожора сот., б) йоаг1ачеи, йолчеи, яхаялан-зеи хана; в) гуш яхаи,яхаяьнначеи, хьалха яхачеи хана. Цу тайпара овлан мукъа оазаш хувця-ларга хьежжа хандешаш декъалу пхе спр..

Спря – женеш	Т1адожора соттам	Йола ха	Гуш яха ха
1 – г1а	<u>а</u> та, г1 <u>а</u> тта, (а , <u>а</u>)	<u>о</u> ат,г1 <u>о</u> тт, (оа , о)	<u>а</u> ьтар,г1 <u>е</u> ттар, (аь , е)
2 – г1а	<u>в</u> ела, (й <u>э</u> (е))	<u>в</u> ел, (э (е))	<u>в</u> ийлар, (йи)
3 – г1а	<u>в</u> ига, (и)	<u>в</u> уг, (у)	<u>в</u> игар, (и)
4 – г1а	<u>д</u> ота, (у <u>о</u>)	<u>д</u> отт, (о)	<u>д</u> еттар, (и <u>э</u>)
5 – г1а	<u>д</u> у <u>в</u> са (шарик), ловза,.. (у <u>в</u> , о <u>в</u>)	<u>д</u> у <u>в</u> с, ловз , (у <u>в</u> , о <u>в</u>)	<u>д</u> ий <u>с</u> ар, лайзар, ... (и <u>й</u> , а <u>й</u>)

1 спр. чудоаг1а т1адожора сот. хувцалуш йола овлан мукъа оаз й1аьха а лоаца а а йола хан-дешаш : ала-оал, аьлар; мала,мол,мелар

2)Укх хандешай спр. белгалъе,уж ханашца хувца а хувцаш:г1атта-г1отт,г1еттар(1спр);ата-оат аьтар(1); вада-вод,веддар(1);татта-тотт,теттар(1);даа-дуь,диар(1);ача-оач,аьчар(1),ада-уд,иддар(1),вага-воаг, ваьгар(1)

3) Ер предложенеш д1аязье,х. к1ал ши така хьякха,цар спр. белгал а е : Б1аьстан денош латтар.(1 спр.) Малх б1айхаг1а хьож.(1 спр.) Чехкка саьмарсаькх аьтарий(1 спр.) Лидас? Тахан 1уррехья хьал-г1еттар (1 спр.) со.

4) Ер х. 5 сот. оттаде :ьяккхай,зийнад.

5) **Фундук** -а) хьунб1ар , б) кондар, в) мангалкомар, г) йий .

VI 1омадаьр ч1оаг1дар :(тесташцара болх)

VII Ц1аг1ара болх : § 58 (1). з1амига соч язье укх темах : " Б1аьстан денош "

VIII.

IX.Урока корта бар :

57 - г1а урок

Тема : Шоллаг1а,кхоолаг1а спр. .

Лоарх1ам : 2-чеи 3-чеи спр. чудоаг1а хандешаш довзийтар де-та,царех пайда эца 1омабар ;

нравственни кхетам балар ;нийса яздара навькаш дег1айооалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш,таблица.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1. 1-2 дешархочунга 1оешийт шоаш язьяь сочинени.. 2.Тесташцара болх .

III Дешай диктант :разведчик,п1ури,п1елг,пувдар,пхандарг-рыба,плотва,даькъаза,лувкхера-эхо, г1ай-ба,вувцийта.

IV Харжара диктант.(ц1ердош+белгалдош хья а хержаш,д1аязде: дукха дувц,ц1ена ц1а,селхан вахавар,хоза йи1иг,дахчан ага,к1езига ийцар,сома муш,циска м1араш,даьсса гали,шиь ийцар,чаме харбаз.

V.Керда темацара болх::

1)Урока тема ювц:.. § 58 (2-3) 2 спр. чудоаг1а т1адожора сот. хувцалуш йола овлан мукья оаз й1аьха **из(е)** йола хандешаш : деста-дест,дийстар;деша-деш,дийшар,..

3 спр. - \ - \ - **лоаца и** йола хандешаш:дижа-дуж,дижар,..

2)Ер хандешаш ханашца хувца а хувцаш,д1аязде,цар спр. белгал а еш :дега-дег,дийгар (2 спр.),

ата-оат,аьтар (1),лета-лет,лийтар (2),вига-вуг,вигар (3 спр.),вага-воаг,ваьгар (1),биса-бус,бисар

(3 спр.),велха-велх,вийлхар(2),кхехка_кхехк,кхийхкар(2),сакьерда-сакьерд,сакьийрдар(2 спр.), м1аьд-

де-м1аьдду,м1аьддир(2 спр.)кхехка-кхехк,кхийхкар(2)карадилла-карадулл,карадиллар(3 спр.),еша-еш,ийшар (2).

3)Ер предложенеш д1аязье,х. к1ал така хьякха,белгалъе цар спр. : Юрта юкье а юрта эг1а йистера маг1а йисте а хозар(1 спр) цхьан говрабаьречо хьекха ц1ог1а. Моцаг1а-моцаг1а,цхья воккха саги йоккха саги хиннад(2 спр.)т1е хье а йоацаш бахаш.Дала хьона венна хинна во1,Дала ше юха д1аий-цав(2 спр.) хьогара. Тха духья,хьай Даьла духья,из пхья битийта(3 спр.) цу хьай во1ага !(А.В.)Любас тег(2 спр.)сона-м барзкъаш.Ц1аг1а а ц1ена лел(2 спр.)1айна-м.

4) **Ежевика** - а) маг1алди, б) кхоаз, в) **мангалкомар**, г) к1удилг .

VI 1омадаър ч1оаг1дар : (тесташцара болх).

VII Ц1аг1ара болх : § 58 (2-3) ,Упр № 250 О. 122 .(хъаязде,хандешай спр. белгал а еш. -кл санна)

VIII

IX Урока корта бар :

58 - г1а урок

Тема : Йиълаг1а спряжени.

Лоарх1ам : 4-ча спр. чудоаг1а хандешаш довзийтар де-та,уж текста юкъяера хъакъестаде 1ома -

Бар де-хой ;1аламцара безам кхебар ; нийса яздара навыкаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : таблица,тесташ,перфокарточкаш,карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1.Упр № 250 (латтар-1 спр,...), 2.Ловзар:" Поацолг ".

III Дешай диктант :пхъераза,зиракал-мудрость,зовне,комеди,лувса,суртанча-художник,в1оахъвала.

IV Тохкамаш :1.синт. :Делкыйга 1ам чу бераш лувч,чкъаърий лувц,хоза ловз...2.морф.:чкъаърий . 3.фонет. :делкыйга.

V.Керда темацара болх :

1) § 58.(4) 4-ча спр. чудоаг1а т1адожора сот. хувцалуш йола мукъа оаз(дифтонг) й1аьха о йола х. : тоха-тох,техар;1отта-1отт,1еттар;..

2)Укх х. спр. белгалъе,ханашца хувца а хувцаш,цар хувцалуча оазашка а хъежаш :хъега-хъег, хый-гар(2),дахка-дохк,дехкар(1),мага-мог,мегар(1),олла-олл,эллар(4 спр),бог1а-бог1,бег1ар(4),даа-дуъ, диар(1),лета-лет,лийтар(2),оза-оз,эзар(4),дотта-дот,деттад(4),дохка-дохк,дехкар(4),д1адог1а-д1а-дог1,д1адег1ад(4) лаза-лаз,лезар(1).

3)Ер предложенеш д1аязъе,хандешашта к1ал така хъакха,цар спр. белгал а е : Моллаг1а илли д1аала(1 спр.) мог(1 спр.)дикача артиста. Д1аэтта сиха улгаш диллар(3) Мадинас. Хи чу лоаттадаъ дейстар(2)тха к1а..Эг1азвахача фуннаг1а а оал(1)саго. Са езар йолча ц1аьхха хъе кьоаче,кхы а зовнег1а ди то-халахъ(4) !

4) Упр № 193. О. 89. Хъат1аязде,к1ал ши така хъакха хандешашта,цар спр. белгал а е: Тахан Давь-хено,г1оза хъешаш,эшар-доацар шоана тел(2 спр.),Керда шу х1анз давкъал дувцаш,аз а шуга моар-шал тел (2). и.д1..

5) **Валезник** - а) нувхаш, б) **лийга дос**, в) оачув, г) кхазар .

VI 1омадаър ч1оаг1адир : Фу хайр вайна тахан? Сенах оал спр. ?Малаг1а х. чудоаг1а 1 спр. ? 2 спр.? 3 спр.? 4 спр.?..

VII Ц1аг1ара болх : § 58.(1- 4) Упр № 251 (1 – 6) - кл яр санна .

VIII

IX. Урока корта бар :

59 - г1а урок

Тема : Пхелаг1а спр..Нийса йоаца спр..

Лоарх1ам : 5 спр.,нийса йоацача спр. чудоаг1а хандешаш текста юкьера хьякъестаде
1омабар ;

Даьхенцара безам кхебар ; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : таблицаш,тешаш,перфокарточкаш

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1 Упр № 251 (1 – 6) - тохк, 2.Тешашца ц1аг1а 1омадаьр тахкар.

III Дешай диктант :ревизи,рузба,саббаре,г1айг1а-бала,д1алалла,кхувсалу,поал-
гадание,ворожба, сатийна-тихо,спокойно;са доаха къамарг-(я,я)-трахея;раф1а-кавычки (уст.)

IV Тохкамаш :1 синт. :Вахар ! Халкъо даьд хьо дошо ! 2.морф. :хьо . 3 фонет.: саббаре .

V.Керда темацара болх :

1)Урока тема ювц: § 58(д1ахо) 5 спр. чудоаг1а т1адожора сот. хувцалуш йола мукъа оазаш
(дифтон-гаш) **ув,ов** йола хандешаш :дувца-дувц,дийцар,довза-довз,дайзар.

Белгалдакхар: Цхьадоала хандешаш ухк лакхе белгалъяьча 5 спр. чудоаг1аш дац. Уж
хандешаш чудоаг1а нийса йоацача спр. . Нийса йоацача спр. чудоаг1а хандешаш хул: а)
спр.еча хана овлан мукъа а мукъаза а оазаш хувцалуш - вола-
воаг1а,вера,венав;хьо,хьу,дихьар,дихьад;г1о-вода,вахар;

б) т1адожора сот. йола хаи цхьатарра йолаш:деза-деза.

2)Упр № 249.Спряжени а еш,спр. белгал а еш,д1аязде дешаш :эккха-эккх,ийккхар(2 спр.),эша -
эш, ийшар(2 спр.),эца-эц,ийцар(2 спр.),ц1овза-ц1овз,ц1айзар(5 спр.),и.д1..

3)Упр №251(7-15предл.)Хьяязье,хандешашта к1акл ши така хьякха,цар спр. белгал а е :
К1ома хьяж йоаг1а(нийса йоаца спр.).Ч1онак хийцай(5 спр.)цхьайолча гаьнаша:дакаша(ива-
дерево), б1аьрингаша (орешник). ..и.д1.

4) **Акация,колючка** - а) оачув, б) кхазар, в) **к1арцхал**, г) хьех .

Барзкъа а даар а дохка моттиг - а) ц1а, б) беш, в) ишкола, г) **тика** .

VI Ц1аг1ара болх : § 58 (д1ахо) . Упр № 252 О. 123-124 (кл яр санна)

VII

VIII Урока корта бар :

60- г1а урок

Тема : Г1он хандешаши цар спряженеши.

Лоарх1ам : г1он хандешаех бола кхетам балар, цар спр.йовзийтар де-та, уж шоай къамаьла юкье

кхувла 1омабар де-хой ; 1аламцара безам кхебар ; нийса яздара навикаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : таблица, тесташ, перфокарточкаш, карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1 Упр № 252 (тохк) , 2. Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант : сагал-блоха, человечность; айлаюкье, санна, сар-сарахья, хо-хмель (раст.), садалий-та, каралоац, сагалбуц-полынь (керда дешаш юкье а долаш, предл. оттае)

IV Тохкамаш : 1. синт. : Кхийрачун нана йилхаяц. (кица) 2. морф.: нана. 3. фон.: йилхаяц.

V. Керда темацара болх :

1) § 59 1оешийт цхъан дешархочунга. (Г1он хандош оал къаьстта шоай ма1ан а доацаш е шоай ло1аме лелаш а доацаш, кхыча дешашца бувзам а болаш лелача хандешаех. Г1он хандош да: да(ба, ва, я), хила,

де. Ши форма мара яц да(ва, я, ба)яхача г1он хандешай : йола ха-да(ва, я, ба), яхаяланза хадар(вар, яр, бар). Хандешаех санна, причасти, деепричасти, масдари хилац царех. Белгала сот., хаттара сот. мара хилац цар : да(ва, я, ба)-белг. сот.; хаттара-дий(вий, йий, бий); хаттара сот. дацара форма-деций (веций, еций, беций) .

X1аьта хила, де яхараш а да г1он хандешашца лоарх1аш. Уж а дац къаьстта шоай ма1ан а долаш, шоай ло1аме лелаш. Уж массаза а кхыча дешашца цхъана лел. Цар ханашца хувцадалар укх тайпара хул: хила-да, дар, хилар, хиннад; де-ду, дир, даьд") - 2 спр..

2) Кхоллама диктант. (Упр № 254- Шоашкара дага а лаьце, д1аязье 5-6 предложени): Ч1оаг1а сакьер-даме книжка дешаш ва со х1анз. Укх к1ира Москве водаш ва тха воти. 1а 1одиллача уллаш да хьона хья книжка. Шо-шоай моттигашка баг1аш ба дешархой. Б1айха хьежаш ба б1аьстанара малх.

3) Ер предложенеш д1аязье, г1он хандешашта к1ал така а хьокхаш, цар ха белгал а еш : Хьекхаш ба шийла мух, юхьмараж морцаш. Борз санна увг1аш да, феврала бирса дарз. Со латт боса. Форд ба лов-заш, эг1а, маг1а... Пандар беций арахь лекхар?" Хья веций ер к1аьнк?" - хаьттар 1аьлас кхалсагага. Аз яхаций шуга : ахча а ийдеш нах кхувлаш вац со.

4) **Емуранчик** - а) к1ормац, б) бийдачоапилг, в) декъийдуарг, г) доккхорг .

VI 1омадаьр ч1оаг1адир : (тешашцара болх)

VII Ц1аг1ара болх : § 59. Упр № 253 О. 124-125 (кл. яр санна)

VIII

IX. Урока корта бар :

61 - г1а урок

Тема : Чоалханеча хандешай хьахилари нийса яздари.

Лоарх1ам : чоалхане хандешаш мишта хьахул а уж мишта язде деза а хайтар, текста юкьера уж

хъалеха 1омабар ;Даьхенцара безам кхебар ;нийса яздар а навькаш дег1айоалаяр .
Гойтара г1ирс : тесташ,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар:1.Упр № 253 (г1он хандешаш 1одешийт) 2.§ § 53-61 ювцийт де-ка .

III Гойтара диктант : "Лувчар" Тхо виъ хьунаг1а г1олла бодача готтача новкъа лувча вахар.
Тхона аьттехъа а аьрдехъа а г1олла д1аулла дийхка хьу. Сигала г1олла ч1оаг1а иллеш
доахаш лелар чкъордаш.

IV Тохкамаш :1. Цу текста 1 предложенена синт. тохкам бе. 2. оттама тохкам бе
:д1аулла,чкъор-даш. 3.фонет.:яр.

V.Керда темацара болх :

1) § 60 ювю (Цхьадола хандешаш хул шин деша лардаш в1ашаг1кхетарца хьахинна.Царех
чоалхане хандешаш оал:язде=йоазув яхача ц1ердеша ларда + де яха г1он хандош
т1акхетарца; яздала= йоа-зув +дудала яхача х. ларди в1ашаг1кхетарца;
яздайт=йоазув+дайт яхача хандешахи. Чоалхане хандешаш хьадеча хана лардаш
в1ашаг1кхеташ хьалхарча ларде фонетически хувцамаш хул :д1оах-де= д1айха+де. Укухаза
ай яха дифтонг оа яхача дифтонгага яьннай.. Чоалхане хандешашта спр. еча хана цар
чоалханеча ларда алап т1ехьарчун мара,хьалхарчун хувцалац :язде-язду, яздора,яздир, яз-
даьд,яздергда,..

2) Упр № 259.Хьаязде,к1ал така хьакха чоалханеча хандешашта,хьаала малаг1ча дешай
лардех латт уж ? Цхьабакьда,бийсанна дийнлу(дийна+ле) юрт. и.д1.

3) Упр № 258 О. 126 .Хандешаш тайп-тайпарча ханашка даха,т1аккха уж юкье а долаш,

5-6 предложени оттае : ц1енде-ц1енду,ц1ендир;кхехкаде-кхехкаду,кхехкадир;лораде-лораду,
лора-дир;и.д1. (Нув а хьекха шоай ков ц1ендир Мадинас. и.д1.)

4) **Таракан** - а) шамарг, б) воатагар, в) г1андг1илг, г) бийдачоапилг .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир :

VII.Ц1аг1ара болх :§ 60 .Упр № 257 (2 абзац-хьат1а а яздаь,чоалханеча х. к1ал така а
хьекха,цар ха белгалъе еза)

VIII

IX Урока корта бар :

62 - г1а урок

Тема : Хандеша тохкам бар.

**Лоарх1ам : хандешашта морф. тохкам бе 1омабар де-хой,шоай къамаьла юкье уж
кхувла а 1о -**

мабар ; 1аламцара безам кхебар ;нийса яздар а навькаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчоюха .

II. Ц1аг1ара болх тахкар : 1. Упр № 257 (2) - тохк . 2. § § 53-61 - ювцийт.

III Графически диктант : (ер дешаш дожарий арг1аг1а д1аязде : Цискачох, б1ехача кого, б1ехача когал, цискачунца, цискаяр, б1ехача кога, цискачо, б1еха ког, цискачунга, б1ехача кога, б1ехача когаца, цискачун, цискачул, б1ехача когах, цискачунн, б1ехача когага.

IV Тохкамаш : 1. синт. : Хиннадий шо в1алла а б1аьсте хьунаг1а ? 2. морф. : шо. 3. фронт. : ц1аккха .

V. Керда темацара болх :

1) § 63. 1оешийт де-ка.

2) Ер предложенеш д1аязье, к1ал така хьакха хандешашта, цу хандешашта морф. тохкам бе : Даьттала 1ема 1аг мистача белх1ала 1еттача, баьтт1аб. Барзкъано бахья а хозбаьб. Довнаш лехача саго дезал кхе-баьбац. Массанега во кхаьчача, хьо вонга кийчле. 1овдалчо вехачоа никъ битабий?

баьтт1аб - морфологически тахка деза.

I Хандош.

II Юхь.ф. - батт1а.

III. Массаза хула белгалонаш : 1. цкъ. х. к., 2. 1 спр., 3. кхычунга ца доала.

IV. Хувцалу белгалонаш : 1. белг. сот., 2. цхь.т., 3. яхаяьнна, 4. кх. х1. кл..

V. Синт. г1. : 1аго фу даьд ? баьтт1аб (сказуеми) . . и. д1..

3) Ер хандош сот. хувцаш, д1аязде : чуваьлар.

4) Укх схемаех предложенеш оттае :

(а) Ший во1а безаме б1арахьежар нана . б) Энвер велавелар . в) Крура корта айбир цо . (Чахкиев С)

5) Укх схемаех дешаш оттаде :

(а) мангалкомараш , б) дешарах , в) д1авала , ...)

6) **Крокодил** - а) воатагар, б) г1андг1илг, в) декъийдуарг, г) доккхорг .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир : (тесташцара, перфокарточкашцара болх)

VII. Ц1аг1ара болх : § 63. Упр № 263. О 130. (морф. тахка хандешаш)

VIII

IX Урока корта бар :

63 - г1а урок

Тема : Хандеша тохкам бар.

Лоарх1ам : хандешаех 1омадаьр ч1оаг1 а деш, уж морф. тахка 1омабар де-хой, царех пайда эца а

1омабар ; наьнацара безам кхебар ; нийса яздар а навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар : 1.Упр № 263 (нийса баъбий тохкам хьож.) 2.Ловзар : " Поацолг ".

III Дешай диктант :Сахула седкъа(ба)-утренняя звезда(Венера),новкъа,лоацца,соалор-куница,г1икъ-бикъ ала-пикнуть(уст.),совдегархо-коммерсант,солсаг1аъли-тюльпан,спортивни,тоъал,тайп-тайпара, сутарал-жадность,алчность;таг1-шлем(булатный).

IV Тохкамаш :1.синт.:Хьунаг1а г1олла д1а-хъа даържар бераш. 2.морф.:бераш. ;

3.фонет. :даържар.

V.Керда темацара болх :

1) Хандеша морф. тохкам бара никъ юха а кердабоакх.

2) Упр № 269.1одеша,хъаязде,т1адамашта метта доаг1аш дола алап а яз деш,хандешашта к1ал така а хьокхаш,т1аккха цу хандешашта морф. тохкам а бе : Сахъат гаргга ха яр кхойтта шу хургдолаш вола к1аьнк Анзор райцентрерча машиннакъа вокзале лела.Бийсанна итт сахъат даълча йоаг1ача поез-дага хьежар из. - схемага а хьежаш,тохкам бу хандешашта .

3)Белгалдешаех 1омадаър кердадакхар: а)тесташцара болх; б)укх белгалдешай разряд,форма бел-галъе,т1аккха вокха формага а даха уж : Берза к1аза-т1аозара,ло1амза ф.,-берзаяр;к1ай коч-мишт., ло1амза ф.,-к1айяр;юртаравар-отн.,ло1аме ф.,-юртара к1аьнк;йоккха нани-мишт.,ло1амза ф,-йоккха-яр, дахчан истол-...,ж1алеяр - ...,мерза 1аж - ..,соахкара йол - ...

4) Спряжени е укх хандешашта : кхоачаденнад,д1аоз,дехардаъд.

5) **Комар** - а) воатагар, б) декъийдуарг, в) цахцал, г) **з1окмоза** .

VI 1омадаър ч1оаг1дир : (тесташцара болх)

VII.Ц1аг1ара болх :§§ 53 - 63. Упр № 264. О. 130 (хандешашта морф. тохкам бе)

VIII

IX Урока корта бар :

64 - г1а урок

Тема : Тахкара диктант.

Лоарх1ам : хандешаех 1омадаър мишта кхетадаъд а гр-ка мел лакхъеннай а тахкар .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Урока темацара болх :

1)Деррига текст довзийта де-та :(О. 164. " Дикт. изл. г. " С.Х. Куркиева)

Юрта маг1а йисте аьннар минот ялалехь юрта эг1а хозар цу лирача деношка. Каст-каста Йизаьрцига ухача кхалнахеи берашеи дувцар,ц1е зигаш а доаккаш,эрсий отряд енай Буро т1а г1алг1ашта новкъостала,яхаш.Цу дешаша висар а корзаг1ваькхар из.Ч1оаг1а безам бар цун,

уж ц1е зигаш доакка эрсий б1аргаго,царца къамаьл де,уж уллув а болаш,моастаг1чох лата.

Масехк во кхаъ бера делкъа ха хилалехьа.Байнараш дукха бар.Царца вар селхан, дарз (ме-тель,вьюга) даьннача хана лоамашка ловза лаьча санна,адамий дегаш ураувтгадеш лийнна Дошалкъий Хьадис а. Байнарий а т1ехь да воацаш бисача цар дезалий а уйлаш еш из ваг1ача хана,ена хьачуяьлар Айдамара сесаг Аминат,шийца ший шийтта шу даьнна к1аьнк Дауд а во-лаш. (Плиев М.-С.) 112 дош.

2) Цхьацца предл. язъеш,деррига текст д1аяздайт.

3) Юха а деш текст.

4) Т1адуллар :1.текста юкьерча хандешашта к1ал така хьакха ; 2.Царех цхьаннена морф.тохам бе (ло1аме хержа)

III Урока корта бар :

65 - г1а урок

Тема : Г1алг1ай лит-ни метта лоаттам. Фразеологизмаш.

Лоарх1ам : 1омадаьр керда а доаккаш,ч1оаг1адир,шоай къамаьла юкье фразеологизмаш кхув-

Ла 1омабар де-хой ; меттацара безам кхебар ; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,перфокарточкаш,карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II. Диктантий г1алаташцара болх ..

III Харжара диктант :(укх цхьанхийттача дешашта юкьера ц1ердош+хандош хьа а хержаш,д1аязде : з1амига бургац,г1ажах кхер,футтаройна аьлар,йоккха нани,самолётаца г1оргва-кх,мерза 1аж,дика кхетаду,т1ехььяьлар нана,саготала вахавар.

IV Тохкамаш :1синт.:Халонех кхийрар диках кхийнавац. 2.морф.:кхийнавац(кхе). 3. фонет. :кхийрар.

V.Керда темацара болх :

1) § 9-12 1оешийт,т1аккха хьаювцийт де-ка.

2) Упр №34.Хьаязде,к1ал така хьакха массанена довзаш а леладеш а долча ц1ердешашта :Г1орадаь лоа ц1увзар когашта к1ал. и.д1..

3)Упр №33.Малаг1ча профессера нах ба сурташ т1а шоана гураш?Предложенеш оттае царех лаьце, проф. дешашта к1ал така хьакха :юртбоахама болхлой,портной,дахчан-пхар... Тракторо лаьтта аьхад.Трактора еха оатхал тоае воал тракторист. и.д1.

4) Комментированни йоазув:(цхьан лелача дешай ма1ан белгал а деш,д1аязде уж :Б1арг т1а ца отташ-хоза;гийга веха-сутара;наьха пехк йоаллача дог а доалаш-кура;да велалургвоацаш-во ,дакъа т1а в1ашкаоттаргбоацаш -ийг1а ,му1а чура даьтта доаккхаргдолаш ,морзах к1олд йоаккхаргйолаш , 1ай лоа лургдоацаш ,...- ц1аьрмата ;бердах чакхъэккхаргволаш -хьинар долаш .

6) Лакхе язъь фразеологизмаш (шоашта езаеннараш) юкье а йолаш,4-5 предложени дага а лавце, д1аязье.

7) Упр № 40.Хъаязде хьалхаг1а къаьна дешаш,т1аккха-кердадараш :а)мажар(ружьё-кремневое), 1адсаькх,к1оажам(трут,древесный гриб)... б)ракетчик,хъехархо, ...

8) **Бурундук** - а) цахцал , б) шурткъа, в) декъийдуарг, г) воатагар .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир : (тешашцара,перфокарточкашцара болх)

VII.Ц1аг1ара болх :§ § 9-12. Упр № 44. О.22. (даим цхъан лелача дешашта к1ал така а хьокхаш, хъаязде деза текст)

VIII

IX Урока корта бар :

66 - г1а урок

Тема : Ц1ердешаш,белгалдешаш.

Лоарх1ам : ц1ердешаехи белгалдешаехи 1омадаьр керда а доаккхаш,ч1оаг1дир ; уж къестаде

1омабар де-хой ; нравственни кхетам балар ;нийса яздаравыкаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тешаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 44 (ши кулг в1ашка ца дуллаш,.), 2.Ловзар:" Поацолг"

III Дешай диктант :тоъал,тхьовра,тумпарг-карапуз(разг.),т1аьрюкь,т1ехдика,декабрьски,дехъа-сехъа,йицъяьй,комсий,къувсар,новкъарло,саттар,ж1айро-аварец,кхазараш-смородина,к1удилгаш-(я)-крыжовник.

IV Тохкамаш :1.синт. :Г1улакх доацаш 1ийха пхьу берташа бихъаб. 2.морф. :берташа, 3.фонет. :1ийха.

V.Керда темацара болх :

1) § § 19 -36 дагадохийт тешашца болх а байташ .

2) Дага а лавце,д1аязде,5 доалара ц1ердешаш, 5 юкъара ц1., .

3) Цу ц1ердешашта доаг1а белгалдешаш кхувла,д1аязде уж ,т1аккха ло1амеча формага даха уж :журнал-сакъердаме,берий,..-сакъердамедар,берийдар,...

4)Упр №139.Хъаязье,к1ал цхъа така хъакха ц1ердешашта ,талг1ен така хъакха белгалдешашта ,бел-галдешай разрядаш белгалъе: к1айча(мишт.б.) дакай(т1.б.,) бос байнаб. и.д1..

5) **Ласка** - а) з1окмоза, б) доккхорг, в) шамарг, г) шурткъа .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир.

VII Ц1аг1ара болх : § § 19 -36. Упр № 136 О.59.

VIII

IX Урока корта бар :

67 - г1а урок

Тема : Таърахъдешаш,ц1ерметтдешаш.

Лоарх1ам :таърахъдешаех,ц1ерметтдешаех ховр ч1оаг1дир,уж къамаъла юкъе кхувла
1ома -

бар ;наънацра безам кхебар ; нийса яздара навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,перфокарточкаш,карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 136 - тохк. 2.§ § 19 - 36 -мишта хов тохк,тешашца болх а беш.

III Дешай диктант :ураг1ъух,ха-зама,форда га-залив,хат1-почерк(уст.),хаъшк - головешка, чкъаъра, лоткъам,хъех-га(липа),чоалхане,лувсакх.

IV Тохкамаш :1.синт. :Лоаман лавча !Х1ана да хьо селла г1айг1ане ?2.морф.:хьо , 3.фон. :селла.

V.Керда темацара болх :

1) § § 37 - 52 кердайоах,тешашца болх а беш .

2)Укх таър.цун еррига разрядаш хъае :2,6,8,12.:шиъ-массали,ло1аме ф,ши йи1иг-м.т.,ло1аме ф., шол-лаг1а-арг1ан,ло1амза ф.,шоллаг1ъяр-а т.,ло1аме ф.,шишша-декъара т., шаккхе-гулдара т., и.д1..

3) Ер арифм. примераш е,дешашца д1аязде уж :

$$144 + 52 = 196 \quad 349 - 82 = 267$$

$$547 - 65 = 482 \quad 273 + 196 = 469$$

4) Упр №284 О.137. Хъаязъе,ц1ерметтдешашта к1ал така хъакха ,цар разрядаш белгалъе : Шийна (ше-т1адерзара ц1.,)шийх(ше-т1адерзара) ца хете эхъ. и.д1.

5) Легаде ер ц1. савар,тхо,д1арвар,тхоайвар

6) Упр №178.Таърахъаш дешашца а яз деш,д1аязде :Эзари ялх б1аъ шовзткъе иттлаг1ча шера дерригача дунен т1а баха нах пхи б1аъи шовзткъе пхи миллион мара бацар,эзари ворх1 б1аъ кховзткъе иттлаг1ча шера ворх1 б1аъи шовзткъа шийтта миллионга кхаъчар уж. и.д1...

7) Пиявка - а) шурткъа, б) воатагар, в) доккхорг , г)цахцал .

VI 1омадаър ч1оаг1дир .

VII Ц1аг1ара болх :§ § 37 - 52. Упр № 190.

VIII

IX. Урока корта бар :

68 - г1а урок

Тема : Хандош .

Лоарх1ам : хандешаех 1омадаър керда а доаккхаш,ч1оаг1дир;уж къамаъла юкъе нийса кхувла

1омабар ; къахъегача наьха сийде 1омабар ;нийса яздар а навькаш кхеяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,перфокарточкаш,карточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 190 - тохк. 2.§ § 37 - 52 - ювцийт де-ка.

III Дешай диктант :нувхашкхувсарг-совок,операцн,пайхамар,сурилг-кувшин,т1уна-сырой, влажный; хоадам,хьунб1ар-фундук,хьунсаг-леший(фолк.),арг1е-(да)-холмистая местность,селасат-(да)-иволга.

IV Тохкамаш :1синт. :Йи1игаша,к1аьнкаша,исташа - массане а дика къахьийгар селхан.

2.морф. :йи1игаш . 3.фонет. :селхан.

V.Керда темацара болх :

1).§ § 53 - 63 кердайоах,тесташца болх а беш.

2) Упр № 290.Хъаязде,хандеша к1ал така хъакха,т1аккха къовлоргашта юкъе белгалъе цар ха,сот., спр.,т1адамашта метта доаг1а алап а оттаде : Хьу санна латт (йола ха,белг.с.,1спр.,)хъажк1аш. и.д1..

3) Ер хандешаш 5 сот. оттаде :иллад,латт,дувц.

4) Спряжени е укх дешашта :ц1овза,лакха,дитта,кхета,хъажа.

5) Кхоллама диктант.("Сенна вода з1амига саг Эскаре ?" яхача темах з1амига сочинении язъе,т1аккха хандешашта к1ал така хъакха .)

6) **Трутень** - а) з1окмоза, б) пхъажбуарг, в) **жуккарг**, г) сагал .

VI 1омадаър ч1оаг1дир :

VII Ц1аг1ара болх : .§ § 53 - 63. Упр № 291. О. 140-141.

VIII

IX Урока корта бар :

69 - г1а урок

Тема : Шера 1омадаър кердадаккхар.

Лоарх1ам : шера 1омадаър керда а доаккхаш,ч1оаг1дир ;меттацара безам кхебар; нийса яздар а

навькаш дег1айоалаяр .

Гойтара г1ирс : тесташ,карточкаш,перфокарточкаш.

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II.Ц1аг1ара болх тахкар :1.Упр № 291 - мишта яь хьож. 2.Ловзар: " Поацолг "

III Дешай диктант :ц1улла-на третий день вперёд;ц1умоака - на 4 день вперёд;цулц1умоака - на 5 день вперёд,чолакха - убогий,чолакхал-уродство,шалта -кинжал,

IV Тохкамаш :1.синт. :Чутеха 1аьржа гата да кер чу доалла 1аьржа дог . 2 морф.:1аьржа.
3.фонет. : 1аьржа.

V.Керда темацара болх :

1).Тесташцара болх:(1омадаь къамьла доакьош кердадоаккх,тесташца болх а беш.

2)Упр № 285. Хъаязье,х1ара укх шера а соакха а вай 1омадаь къамаьла доакьош белгалде укх тайпара : Цаген(доалара ц1ердош) з1амига волча хана хиннад (хандош,йола ха,белг. сот.,нийса йоаца спр.,) из (гойтара ц1ерметтдош) . и.д1..

3)Ер белгалдешаш д1аязде,цар разрядаши формей белгалъе,т1аккха кхыча формага а даха уж :ц1е кьоалам -мишт.б,ло1амза ф.,-ц1ебар;лоамарадар -отн.б,ло1аме ф.,-лоа-мара фо - ло1амза ф.;котама к1ориг- т1. б.,ло1амза ф.,-котамаяр ;хоза коч -...,цогала лар - ..., веший коч - ...,дикавар -

4) Упр № 213. 1одеша,хъаязде оазаши алапаши цхьатарра доаца дешаш укх тайпара :хиннад - хин:ад :6 алап,5 оаз ;цо - цуо :2 алап,3 оаз , и.д1..

5)Морфологически тохкам бе(ло1аме хержа) цхьа ц1ердеша,1 белгалдеша, 1 таьр.,1 ц1ерметтдеша,1 хандеша.

6) **Шмель** - а) **бурилгмоза**, б) жуккарг, в)нокхармоза, г) з1окмоза .

VI 1омадаьр ч1оаг1дир :

VII Ц1аг1ара болх : § § 19 - 63. Упр № 288. О. 139. (1омадаь къамаьла доакьош белгалде,кл. санна)

VIII

IX.Урока корта бар :

70 - г1а урок

Тема : Тахкара диктант.

Лоарх1ам : шера 1омадаьр мишта кхетадаьд а гр - ка мел лакхъеннай а тахкар .

Урока никъ :

I. Кийчо ю ха .

II Урока темацара болх :

1) Деррига текст довзийт де-та : (" 1умар " - О.102 " Дикт. г.. " - Л.Д. Мальсагова)

Юрта вахаш цхьа чарахь хиннав. 1аьла хиннай цун ц1и. Сесаг а 1умар ц1и йола цхьа з1ами-

га к1аьнк а хиннав цун.Г1ойя каст-каста чарахьера дулх дахьар цо шоашта.

Массаза а ше ухаш ма хиллара,цхьан дийнахьа вахар 1аьла хьунаг1а аькхе. Цхьа ди а даь -лар из ц1а ца воаг1аш,ши ди а ,к1ира а... Т1аккха лоалахой оарцаг1баьлар,из лаха,бакьда ко -

ра-м винзар. Фуннаг1а дарах кора ца воаг1аш,вайна д1аваьлар 1аьла.Сесаго а бокъонца дог диллар цох.

Д1аухаш шераш а дар,кхувш 1умар а вар. Ший барайтта шу даьлча,кхы са а ца тохаденна , даьх хиннар фуд ха ваха кийчвелар из.Ший даь хинна тур хьа а ийца,новкъа ваьлар из. (Багахбувцам т1ара) 105 дош.

2) Цхьацца предложени язъеш,деррига текст д1аязду.

3) Юха а деш деррига текст .

4) Т1адуллар : Хьалхарча предл. синт. тохкам бе беза ; 2).морф. :д1аваьлар ; 3).фонет. :к1аьнк .

III Урока корта бар :